

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE

Program Začít spolu v podmínkách české mateřské školy

Programme Step by Step in the Conditions of a Czech kindergarden

Bakalářská práce

České Budějovice 2010

Vedoucí bakalářské práce

Mgr. Eva Svobodová

Vypracovala:

Věra Šimicová

BIBLIOGRAFICKÁ IDENTIFIKACE

Název bakalářské práce: Program Začít spolu v podmínkách české mateřské školy

Pracoviště: Katedra pedagogiky a psychologie Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity

Jméno a příjmení autora: Věra Šimicová

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

Vedoucí práce: Mgr. Eva Svobodová

Rok obhajoby: 2010

Anotace:

Cílem mé práce je seznámení s alternativním programem Začít spolu s cestou k jeho aplikaci v podmínkách konkrétní mateřské školy.

V teoretické části práce provádím komparativní studii nejčastějších alternativních směrů a programů prezentovaných v českých mateřských školách, ve kterých porovnávám především filozofii, cíle a metody jednotlivých programů. Dále pak podrobně seznamuji s programem Začít spolu.

V praktické části zpracovávám případovou studii přechodu konkrétní mateřské školy do programu Začít spolu od prvního impulsu po současnost, ve které se zaměřuji především na analýzu proměny přístupu k rodičům. V závěru pak přikládám návod na vypracování teoretické příručky pro rodiče a videozáznam metod práce v programu Začít spolu.

BIBLIOGRAPHICAL IDENTIFICATION

Thesis title: Programme Step by Step in the Conditions of a Czech kindergarden

Place of work: Department of Education and Psychology, Faculty of education,
University of South Bohemia

First name and last name of the author: Věra Šimicová

Field of study: Teaching for Kindergartens

Bachelor supervisor: Mgr. Eva Svobodová

Year of defence: 2010

Annotation:

The purpose of the thesis is the introduction of an alternative programme Step by Step and its application as a method in a concrete kindergarden.

The theoretical part of the thesis presents a comparative study of the most common alternative programmes in the Czech kindergartens. The philosophy, objectives and methods of the individual programmes are compared there. Further, the programme Step by Step is introduced in greater detail.

The practical part of the thesis presents the study case of conversion of a concrete kindergarden into programme Step by step. It describes the first impulses until the present. The change in the parents attitude is analysed there as well. Finally, the manual for designing the handbook for parents and a video record that shows the method used in the programme Step by Step are presented in the conclusion.

Děkuji vedoucí bakalářské práce, paní Mgr. Evě Svobodové za odborné vedení, metodickou pomoc a věcné připomínky, které mi ochotně poskytla při zpracování bakalářské práce.

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

.....
podpis

V Českých Budějovicích

OBSAH

Úvod	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	10
1. Vymezení pojmů	10
1.1 Vymezení pojmu alternativa	10
1.2 Vymezení pojmu alternativní	10
1.3 Vymezení pojmu tradiční	10
1.4 Vymezení pojmu alternativní škola	12
2. Typy alternativ	14
2.1 Klasické reformní školy	15
2.1.1 Pedagogický reformismus a jeho znaky	15
2.1.2 Waldorfská škola	16
2.1.3 Montessoriovská škola	17
2.1.4 Freinetovská škola	18
2.1.5 Jenská škola	19
2.1.6 Daltonska škola–Daltonský učební plán	20
2.1.7 Winnetská soustava	21
2.2 Církevní školy	22
2.3 Moderní alternativní školy	23
3. Co je alternativní mateřská škola	24
3.1 Hlavní rozdíly alternativních mateřských škol od předškolních zařízení tradičního typu	25
3.1.1 Předškolní zařízení tradičního typu	25
3.1.2 Alternativní mateřská škola	26
4. Z historie programu Začít spolu	27
5. Filozofie programu Začít spolu	29
6. Metodologie programu Začít spolu	30
7. Systém evaluace kvality programu Začít spolu	32
8. Ověření přínosu programu Začít spolu	33
8.1 Sledovaná hlediska výzkumu	33

II.	PRAKTICKÁ ČÁST	34
1.	Volba metody	34
2.	Cíl práce	36
3.	Případová studie	37
3.1	Charakteristika mateřské školy	38
3.2	Umístění programu Začít spolu v Plzni na sídlišti Vinice	39
3.3	Můj pohled asistenta pedagoga a zároveň rodiče v programu Začít spolu	42
3.4	Pohled koordinátora programu Začít spolu	52
3.5	Pohled učitelky programu Začít spolu	54
4.	Modelová školka v programu Začít spolu	56
5.	Návrh postupu při přechodu konkrétní MŠ do programu Začít spolu	59
5.1	Popis situace a relevantních souvislostí	59
5.1.1	Charakteristika jednotlivých školských zařízení	59
5.1.2	Problém, který bude řešen	61
5.2	Související faktory a skutečnosti, varianty řešení	61
5.2.1	Zákonné normy, které je nutno vzít v úvahu	61
5.2.2	Faktory, které by mohly ovlivnit řešený problém	62
5.2.3	Možné varianty řešení	62
5.3	Vlastní řešení problému	62
5.3.1	Vybraná varianta	62
5.3.2	Popis řešení problému	63
5.4	Plán asistence při replikaci modelu Začít spolu	65
5.5	Přínos případové studie	66
6.	Zapojení rodičů do programu Začít spolu	67
6.1	Osobní komunikace	67
6.2	Písemná komunikace	68
6.3	Praktická ukázka zapojení rodičů do programu Začít spolu	69
6.3.1	Na kouzelné zahradě	69
6.3.2	Korejská rodina	70
7.	Příručka pro rodiče a skutečnosti, které obsahuje	71

Závěr	73
Seznam použité literatury	74
Seznam použitých zkratek	77
Seznam obrázků	77
Seznam tabulek	77
Přílohy	78

Úvod

Dnešní rychlá doba, mnoho požadavků a úspěšná školská reforma předpokládá orientaci a dobrou znalost jednotlivých alternativních programů nejen v oblasti teoretické, ale i praktické. Alternativní školy pracující podle nových forem a metod, jsou velkou inspirací a podnětem k zamyšlení pro všechny pedagogické pracovníky. Mění se pozice rodičů a dětí. Je postupně posilována vůči škole. To je pro mnohé z nás nová situace. Máme možnost volby, ale jak s ní naložit?

Tuto práci bych ráda věnovala vzdělávacímu programu Začít spolu, jeho autorům, kteří se rozhodli vytvořit nový vzdělávací model a svými aktivitami přispět k demokratizaci, humanizaci a vyšší efektivitě vzdělávání v České republice. Velký dík patří i všem těm neznámým, kteří podali pomocnou ruku, přispěli nápadem, radou nebo jen svou přítomností. Všichni jsme měli a máme společný cíl. S porozuměním a pochopením pomáhat dětem na prahu jejich života. Stáváme se jejich průvodci, partnery a mnohdy vděčnými pozorovateli.

Chtěla bych se podělit o svoje zkušenosti získané při realizaci tohoto programu a jeho zavádění do praxe. Měla jsem tu čest být u jeho zrodu v několika rolích. V roli maminky, asistentky a učitelky. Využívám touto cestou možnosti výměny informací a zkušeností s realizací programu Začít spolu. Ráda bych informovala o tom, jak pracujeme v naší mateřské škole a nabídla podněty k zamyšlení i pro praktické využití činností s dětmi a jejich rodiči.

Teoretickou část své bakalářské práce jsem zaměřila především na seznámení s filozofií, metodami a cíli programu Začít spolu. Pomáhá orientovat se v základních principech a odlišnostech od předškolních zařízení tradičního typu. Vymezuje pojem alternativa, alternativní, tradiční a alternativní škola. Pro snadnější orientaci nejčastějších alternativních směrů a programů uvádím všeobecnou typologii alternativ, do které je zasazen i jmenovaný program Začít spolu.

Cítím potřebu odkrýt nedostatek v oblasti praktického návodu „jak na to“. Tento problém řeší jedna z praktických částí, která kromě jiného přináší konkrétní nápady a příklady v oblasti spolupráce s rodinou.

Vycházela jsem z vlastních zkušeností při realizaci programu v konkrétních podmínkách české mateřské školy. Toto předškolní zařízení má za sebou vývojově přiměřenou praxi v programu Začít spolu a je alternativní nejen svým přístupem k rodinám, ale i nezvyklým architektonickým řešením.

Vychováváme děti pro novou otevřenou společnost. Je potřeba novou generaci na tento vstup připravit, aby její zapojení bylo úspěšné. Jak jinak, než zdokonalením systému vzdělávání, využitím metod, které nahlízejí na jednotlivce jako na „tvořivého myslitele“ ve vzájemně propojeném světě. Je to jistě úkol náročný, ale toto úsilí se nám velice brzy zúročí.

Obrázek č. 1 Panelový dům v Hodonínské ulici

I. Teoretická část

1. Vymezení pojmů

1.1 Vymezení pojmu alternativa

Alternativa je podle slovníku cizích slov možnost volby mezi dvěma nebo více způsoby řešení, zpravidla protikladnými. Filozofický slovník vysvětluje alternativu jako možnost volby mezi dvěma případy, možnost výběru. Ottův naučný slovník vykládá alternativu jako případ volby mezi dvěma věcmi nebo okolnostmi stojícími k sobě v poměru protikladu: „buďto – anebo“, přičemž něco třetího je vyloučeno. [7]

1.2 Vymezení pojmu alternativní

Adjektivum alternativní je odvozeno z latinského slova „alter“. To znamená jiný, ten druhý. Představuje jiný způsob řešení nebo volby s ohledem na skutečnosti a jevy zpravidla protikladné a odlišně pojaté. [20]

1.3 Vymezení pojmu tradiční

Termín alternativní se hojně využívá v souvislosti s waldorfskou, montessori aj. pedagogikou. Na začátku 20. století nabízely tyto směry něco nového, alternativního. Tím se dostaly do opozice proti tradiční škole, která je v našich podmínkách založena převážně na herbartismu. Některé tyto pedagogické názory, nesoucí název po svém tvůrci, kterým byl německý filozof, psycholog a pedagog J. F. Herbart, přetrvávají v tradiční škole dodnes. Jeho pokračovatelé si některé Herbartovy myšlenky vyložili jednostranně a tím nepříznivě ovlivnili vyučování. Osnovy byly přesyceny poznatky, výuka probíhala formálně a potlačovala iniciativu dětí. Zdůrazňováno bylo klasické humanitní vzdělání. Ve své kritice řada autorů, jako například L. N. Tolstoj, popisují atmosféru strnulosti a strach, která panovala ve škole. Žáci se museli podrobit příkazům, zákazům a trestům. (Hofmann, Kyrášek, Praha 1977).[5]

Singule uvádí kritiku staré, tradiční školy a výchovy herbartovského ražení:

- mechanický způsob učení, založený na pouhém vštěpování látky do paměti žáků, kteří jsou pouze pasivními konzumenty
- starou školu zcela ovládá učitel a učební látka stanovená shora, schválené učebnice a osnovy, jakýkoliv odklon od nich nebyl přípustný
- vyučování probíhá bez ohledu na individualitu, potřeby a zájmy dítěte
- koncepce vyučovacího obsahu strnulá
- vyučovací metody nepřipouští osobitost dítěte jako jednotlivce
- hodnocení probíhá formou stresujícího zkoušení, náročná kontrola
- zavedený systém neuspokojuje základní potřeby dítěte, potlačuje potřebu pohybu a činnosti
- abstraktní výklad nerespektující individuální zvláštnosti dítěte (Singule, Praha 1992, s. 10) [24]

Podle Svobodové a Jůvy je společným východiskem novodobých alternativních škol kritika dosavadního školství, které se jeví jako:

- převážně intelektualistické, nekomplexní, zaměřené na intelektuální, emotivní a volní stránku jedince
- jednostranně orientované na učení a podceňující rozvoj tvůrčích schopností, s nepřiměřeným pracovním a životním režimem školy
- nedoceňující pracovní činnosti s malým zřetelem k estetickým, tělesným a zdravotním aspektům výchovy
- necitlivé vůči dítěti, s jednostrannou autoritativní výchovou, založenou na poslušnosti, s přemírou drilu a nátlaku
- izolované od života, rodiny i od kulturních institucí
- obětující současný život dítěte sporné a nejisté budoucnosti (Svobodová, Jůva, Brno 1996, str. 5) [28]

Bohužel, mnohé z těchto bodů lze označit za aktuální v současné škole, která by měla procházet proměnou v přístupu k jedinci, rozvíjet jeho tvořivost a spolupráci.

1.4 Vymezení pojmu alternativní škola

Alternativní škola je synonymem k jiným pojmům, jako je netradiční škola, volná škola, svobodná škola, otevřená škola, nezávislá škola. Je to termín v současné době velmi rozšířený a používá se v různých souvislostech.

Průcha uvádí několik pohledů na definici tohoto pojmu a tím poukazuje na názorovou nejednotnost autorů jak u nás tak i v zahraničí.

Německý Wörterbuch Pädagogik (Schaub, Zenke, 2000) například označuje alternativní školy jako zcela odlišné nebo jen v něčem od státní/veřejné školy. Jsou považovány za reformní školy s neveřejným zřizovatelem, tj. svobodné školy = freie Schulen (Průcha, 2004, s. 17). [17]

V USA je naopak alternativní školou označena jakákoli inovace jak veřejné školy (public school), tak soukromé školy (private school).

Pedagogika není věda jednotných definic. U některých pojmů pro svoji složitost nebo nedostatečné prozkoumání prostě nejde podat vyhovující vysvětlení. (Průcha, 2004, s. 18). [17]

K otázce alternativní školy se vyjadřuje i Karel Rýdl, který polemizuje s tím, co se vlastně má označovat jako alternativní škola. Podle Rýdla to totiž může být jakákoliv škola nebo hnutí vůči jinému hnutí nebo škole. Vždy záleží na aspektech, přístupech a kritériích, která zvolíme. Ve své definici vyzdvihuje pedagogický přístup, kdy školy reagují na nespokojenost určitých skupin veřejnosti s obsahem a organizací veřejného školství a zakládání škol v období 70. let minulého století. Za alternativní pak označuje ty školy, které pracují na základě partnerského přístupu k dětem a respektu k jejich individuálním potřebám. [37]

Podle Svobodové, Jůvy se inovační záměry alternativních škol naplňují dle filozofie, dílčích cílů a prostředků výchovy a vzdělávání, které preferuje daná alternativní škola. Novodobé alternativní školy jsou odlišné jak v orientaci, tak v obsahu výchovně vzdělávací práce, použitých organizačních formách, metodách i zvolených prostředcích výchovy.

Základní inovační záměry alternativních škol:

- změna celkové orientace školy
- komplexní rozvoj osobnosti, jednota intelektuální emocionální i volní
- náhrada školního učení tvůrčím
- posílení pracovních aspektů školy (škola činná, pracovní, aktivní)
- zvýšená pozornost aspektům estetickým (umělecké kreativitě), tělovýchovným a zdravotním
- aktivizována morálně výchovná funkce školy
- prohloubení kontaktů školy se životem společnosti, rodin, v souladu s přírodou (rozvoj životem pro život), rozvíjení spolupráce
- překonání tradiční formy výuky ve třídě skupinovými, individuálními formami
- posílení úlohy hry v rozvoji jedince vedle učení a práce
- překonání strohého členění žáků dle věku, vytváření přirozených skupin dětí
- navození nového partnerského vztahu učitele a žáků
- pozitivní změna celkové atmosféry školy (Svobodová, Jůva, Brno 1996). [28]

2. Typy alternativ

Existuje mnoho typů alternativ a není lehké se v nich orientovat. Průcha alternativní školu definuje jako jakoukoli školu bez ohledu na zřizovatele, která se svou pedagogickou a didaktickou specifičností odlišuje od běžných škol svého druhu. (Průcha, 2004, s. 37). [17]

Opravilová představuje vyhovující charakteristiku alternativního přístupu, který je částečně nebo zcela odlišný cíli, učitelskými obsahy, formami a metodami i organizací školního života od stávajících státních a veřejných škol. (Opravilová, 2005, s. 40). [15]

Proč je takový zájem o alternativní programy? Jednoduše proto, že hledáme optimální řešení výchovy a vzdělávání. Takové, které by odpovídalo současným potřebám moderní doby. V dostupné literatuře, týkající se alternativních směrů, není jednoduché se orientovat a odhalit podstatu jednotlivých alternativ, postihnout jejich shody a rozdíly. Pokoušela jsem se zjistit aktuální stav alternativních programů v České republice, ale profil škol je prudce proměnlivý a prochází neustálou změnou. Z různých zdrojů jsem získávala rozdílné údaje, za jejichž relevantnost bych nemohla ručit.

Svobodová a Jůva uvádí typické modely alternativních škol v chronologickém sledu tak, jak se objevovaly od konce 19. století. Potvrzují, že alternativní školy jsou jedním z východisek při hledání optimálního modelu výchovy a vzdělávání nové generace. (Svobodová, Jůva, Brno 1996). [28]

Přikláním se k názoru, že toto významné pedagogické oživení není jedinou cestou transformace školství. Propast mezi tradiční standardní školou a zvyšujícími se nároky dnešní společnosti mohou alternativní školy pomoci překlenout, ale ne vše tradiční je nutno zahrnout a jít od extrému k extrému. Při hledání nových cílů, nového obsahu i nových forem a metod výchovně vzdělávacího působení, bychom měli zohledňovat současné potřeby společnosti a pružně reagovat na nutné změny, které nová doba přináší. Mysleme při tom na budoucnost, aby kroky, které podnikneme, uspokojovaly potřeby dětí, rodičů i pedagogů.

Přehlednou typologii alternativních škol přináší Průcha, který rozlišuje 3 hlavní skupiny alternativních škol:

- klasické reformní
- církevní
- moderní alternativní školy

Pro komparativní studii, ve které seznamuji s nejčastějšími alternativními směry a programy prezentovanými v českých mateřských školách, se mi zdá toto dělení nejvhodnější.

2.1 Klasické reformní školy

2.1.1 Pedagogický reformismus a jeho znaky

Pestrá paleta současných alternativních pedagogických koncepcí a konkrétních alternativních škol je ve své podstatě pokračování a další rozvíjení myšlenek a nadčasových prvků reformní pedagogiky první poloviny 20. století. Její stoupence, jak uvádí Jůva, spojovala kritika dosavadní pedagogiky poznamenané herbartovským intelektualismem a receptivním charakterem výchovného procesu a současně snaha o novou koncepci výchovy, která by odpovídala změně podmínek moderní společnosti.

Podle Jůvy vycházel reformismus

- z Rousseauovy koncepce přirozené výchovy
- z Tolstého myšlenky volné školy
- ze Spenserových a Deweyových idejí praktického a pro život prospěšného vzdělání (Veselá, Jůva, 2001). [32]

V řadách reformistů stojí například švédská pedagožka Ellen Keyová (1849-1926), italská pedagožka Maria Montessoriová (1870-1958-2) a samozřejmě belgický pedagog Ovide Decroly (1871-1932).

Oproti tradiční pedagogice reformisté

- preferují individuální výchovné cíle
- zdůrazňují pedocentrický přístup k výchově, kdy dítě má být centrem výchovy a určovat její koncepci
- princip přiměřenosti ve smyslu přizpůsobení výchovy zájmům a možnostem jedince, s co největší diferenciací a individualizací
- princip aktivity jedince v činné a pracovní škole, kde bude probíhat rozvoj dovedností návyků a tvořivosti
- princip celostnosti, globalismu, kdy se při výuce vychází z přirozených celků, ruší se vyučovací předměty spolu s učebním plánem (Veslá, Jůva, 2001). [32]

Pedagogický reformismus, proud nových pedagogických názorů a koncepcí však podcenil adaptační a rozvojové možnosti žáků, docházelo k oslabení kolektivismu, aktivizace jedinců byla samoúčelná a praxe byla zdůrazňována jednostranně, docházelo i k podcenění teoretického vzdělání. Přesto se toto hnutí jeví jako projev novějšího kritického postoje k běžným školám a standardní výchově.

2.1.2 Waldorfská škola

- dnes nejznámější a nejrozšířenější typ alternativní školy
- waldorfská pedagogika je chápána jako věda i jako umění
- postavena na koncepci rakouského filozofa a pedagoga Rudolfa Steinera (1861-1925), zakladatele antroposofie
- první škola vznikla v roce 1911 pro děti zaměstnanců firmy Waldorf-Astoria (odtud odvozen název) ve Stuttgartu

Waldorfské školství vede děti k maximální samostatnosti a odpovědnosti za život. Žádná činnost není vytržena z kontextu. Vše probíhá v souvislostech s jediným cílem. Dobrat se k větším poznatkům, při jejichž získávání si děti situace prožijí a procítí. Takto procítěný zážitek je pak nezapomenutelný.

Základní specifické charakteristické rysy:

- Antroposofie, jako filozofické východisko waldorfské pedagogiky
- Pojetí role učitele a jeho úloha ve výchově
- Vyučování v epochách, jež představují v pojetí waldorfské pedagogiky základní specifickou organizační jednotku ve vyučování
- Esteticko-rytmický přístup k celému procesu školní výuky, jež charakterizuje pojetí obsahu, metod, forem i prostředků pedagogické práce
- Eurytmie – specifický předmět, jež je vyučován na waldorfských školách, představující pohybové celostní cvičení obrácené na nitro člověka a jeho prožitky a rozvíjející sociální citění dětí
- Úzká spolupráce s rodinou s cílem vytváření jednotné filozofie výchovy v prostředí, jež dítě obklopuje (Hrdličková, 1994, s. 45). [6]

Průcha ve svém hodnocení waldorfské školy uvádí na jedné straně nekritický obdiv jako nejlepší alternativní školy. Na druhé straně se pak objevuje skepse, že jde o dogmatickou výchovu, která vnucuje žákům určitý styl edukace a světonázorové principy, má sektářský, okultní charakter, je uzavřená vnějšku. Neumožňuje výzkum, srovnání či jinou konfrontaci s jinými školami. Pro chybějící analýzu jejich fungování a výsledků a jejich působení nelze proto tento program objektivně zhodnotit. (Průcha, 2004, s. 40). [17]

2.1.3 Montessoriovská škola

- výchovný systém italské lékařky Marie Montessori (1870-1952)
- originální názory, konkrétní pozitivní výsledky v práci s dětmi
- snaha osvobodit dítě od tradičních autoritativních metod výchovy
- staví se proti omezování dětí
- důraz na spontánní činnost a přirozenou aktivitu

Základní specifické charakteristické rysy:

- Maximální respekt k individualitě dítěte, respektování jeho samostatnosti (vývoj dítěte je především výsledkem vlastní činnosti dítěte), úcta k svobodě dítěte a jeho spontánním projevům
- Respektování tzv. senzitivních fází ve vývoji dítěte, jež se vyznačují vždy pro určité období vyšší mírou citlivosti pro vnímání a chápání určitých jevů a skutečností (učebních předmětů)
- Důraz na všestrannou výchovu smyslů a pohybovou aktivitu pomocí senzorických a motorických cvičení
- Vytvoření maximálně podnětného edukativního prostředí s využitím specifického didaktického materiálu podněcujícího svobodný rozvoj dítěte
- Role učitele a jeho aktivita v procesu výchovy je chápána v duchu základní teze montessoriovské pedagogiky „Pomoz mi, abych to udělal sám“ (Hrdličková, 1994, s. 73). [6]

Průcha uvádí montessori pedagogiku jako světově nejrozšířenější alternativní program aplikovaný ve vyspělých státech i rozvojových zemích. Školy Montessori nalezneme prakticky všude ve světě a zvláště v posledním období dochází ke zvýšenému zájmu o tuto metodiku. Má tak dokonale propracovanou metodiku, že je zcela multikulturním. Poskytuje stejné prostředí, pomůcky výchovné postupy a proto je tak hojně využíván v dnešním světě migrujících rodičů. Programem se inspiroují i moderní vzdělávací systémy, jako je například program Začít spolu.

2.1.4 Freinetovská škola

- svůj základ má v reformní pedagogice 20. a 30. let 20. století
- zakladatelem koncepce je francouzský učitel Celestin Freinet (1896-1966), představitel tzv. pracovní školy
- spojení školy a života, tělesné a duševní práce
- spolupráce učitele a žáka a učitelů navzájem

Základní specifické charakteristické rysy:

- Specifické didaktické pracovní techniky a materiály (školní tiskárna, volné texty, školní korespondence, třídní noviny, školní kartotéky)
 - Žák je jednoznačně chápán nejen jako objekt působení, ale i jako významný subjekt výchovy
 - Posun v roli učitele, který vystupuje více v roli organizátora optimálních podmínek učení dětí, než jako učitele v klasickém pojetí
 - Základem výchovy ve škole je práce, která je centrem veškeré aktivity dítěte, a to práce ve smyslu manuálním i intelektuálním
 - Řešení interiéru freinetovských tříd a existence pracovních ateliérů
- (Hrdličková, 1994, s. 100). [6]

Školy tohoto typu jsou nejvíce rozšířeny ve Francii, Belgii a Nizozemsku. Naše republika s touto koncepcí nepracuje.

2.1.5 Jenská škola

- vytvořena Peterem Petersenem (1884-1952)
- model školy na tzv. rodinném principu, jde o školu s prvky domova
- základem je pojetí výchovy jako funkce společnosti, člověk poznává a získává pro život potřebné sociální a etické vlastnosti činností a jejich ověřováním ve společnosti.

Hlavní přínos Jenského plánu vidím právě v této snaze propojit sociální dovednosti s praktickým vyzkoušením ve skutečném životě. Tento přístup je velice inspirativní, zvláště v dnešní době, kdy se výchova a vzdělávání zaměřují na praktické ověřování získaných zkušeností a dovedností ve společnosti, v které jedinec vyrůstá a v které bude sám jednou vychovávat a vzdělávat své děti. Není důležité disponovat množstvím informací, ale umět dosažený stupeň vzdělání optimálně využít v praxi ve prospěch svůj i ostatních.

Základní specifické charakteristické rysy:

- Priorita výchovy v procesu vyučování, v práci školy, výchova jako proces humanizace dominuje úkolům vzdělávacím
- Preference sociální dimenze výchovně vzdělávacího procesu
- Kmenové skupiny, které nahrazují klasický třídní systém sdružování dětí striktně dle věku
- Rytmický týdenní plán jednotlivých kmenových skupin s vyváženým střídáním pedagogických situací postavených na skupinové práci s využitím netradičních forem práce
- Specifické formy pedagogické práce, jako např. kruh, rozhovor, práce, slavnosti, kurs
- „Školní obytný pokoj“, jako místo, kde děti pracují, učí se a na jehož vytváření, vybavení, úpravě se samy aktivně stále podílejí (Hrdličková, 1994, s. 90). [6]

V České republice působí Kruh přátel jenských škol, který šíří ideje jenského plánu.

2.1.6 Daltonská škola–Daltonský učební plán

- Zavedený v Daltonu, ve státě Massachusetts, v USA v roce 1919
- Iniciátorkou byla učitelka Helen Parkhurová (1887-1973), spolupracovala s M. Montessoriovou

Mezi jednotlivými programy je zřejmá podobnost. U tohoto plánu je to například uzavření smlouvy mezi učitelem a žákem, která zajišťuje volbu tempa a individuální rozvoj jedince. V případě programu Začít spolu jde o uzavírání vzájemné dohody mezi rodiči a předškolním zařízením, která je oboustranně respektována. Na půdě školy je pak tato dohoda uzavírána a stvrzena podpisem dítěte, rodiče a pedagoga.

Základní specifické charakteristické rysy:

- Svoboda žáka a jeho vlastní odpovědnost
- Zdůrazněna spolupráce a vytváření sociálního a demokratického vědomí
- Osobní zkušenost na základě samostatné činnosti
- Vyvážené střídání mezi výukou v rámci třídy a skupinovou individuální prací na úkolech, pořadí si určuje žák sám (Průcha, 2004, s. 44). [17]

Koncepce daltonského plánu je kritizována pro potíže vznikající při praktické realizaci. Svobodová a Jůva uvádějí, že obtíže způsobuje nedostatečné opakování látky, nesystematické získávání poznatků a přílišné spoléhání na žakovu aktivitu. (Svobodová, Jůva, 1995, s. 34). [28]

2.1.7 Winnetská soustava

- Carleton Wolsey Washburne (1889-1968) sestavil systém vyučovacích metod a postupů
- Měl za cíl překonat nedostatky daltonského plánu ve Winnetce u Chicaga

Základní specifické charakteristické rysy:

- učební plán sestaven na dva roky
- povinné základní učivo (individuálně a svým tempem)
- tvořivá část (skupinové řešení praktických úkolů ze života)
- samospráva žáků, vlastní časopis
- standardní učivo pro všechny sestaveno do programů s odpovídajícími testy, nemají funkci známky, ale informaci o zvládnutí či nezvládnutí učiva (Svobodová, Jůva, 1995, s. 34). [28]

Kritizována pro individualismus, formalismus a fragmentárnost.

2.2 Církevní školy

V Průchově typologii školy církevní autor popisuje postavení tohoto typu škol v zahraničí a srovnává je s místem církevních škol v české vzdělávací soustavě. (Průcha, 2004, s. 45). [17]

- Nestátní alternativní školy, jsou alternativou k běžným, standardním školám státním (veřejným)
- Specifičnost pedagogická a didaktická
- U nás začaly působit po r. 1989 (existovaly před r. 1948, pak byly zrušeny)
- Jejich zřizování umožňuje vyhláška MŠMT č. 452/1991 Sb. Ve znění zákona č. 138/1995 Sb.
- Jejich počet se stále zvyšuje

Základní specifické charakteristické rysy:

▪ Kurikulum, tedy plánovaný obsah a cíl vzdělávání obohacen o netradiční vyučovací předměty - náboženství, latina, více prostoru cizím jazykům▪ Principy křesťanství, kulturní tradice, křesťanská etika▪ Příprava pro profese, které nepokrývají standardní školy, charitativní, zdravotní a náboženská činnost, restaurátorství, pečovatelské, sbormistři, administrátoři v církevních úřadech (Průcha, 2004, s. 47). [17]

Zatím neexistuje žádná specificky zaměřená výzkumná analýza

2.3 Moderní alternativní školy

Do poslední skupiny řadí Průcha moderní alternativní školy, které chápe jako „všechny typy současných alternativních škol, které nejsou přímo odvozovány od koncepcí reformní pedagogiky (klasické reformní školy) a nejsou tedy zřizovány církvemi ani náboženskými společenstvími (školy církevní)“. (Průcha, 2004, s. 48). [17]

- Zřizování iniciováno ze zdola, snahami rodičů a učitelů, kteří se nespokojili se stávajícím vzděláváním dětí v standardních školách

Základní specifické charakteristické rysy:

- Silné zapojení rodičů v rámci mimoškolní výchovy
- Nehonit se za výsledky, ne konkurenční napětí
- Časté využívání mimoškolního prostředí pro vzdělávací účely
- Flexibilní seskupování dětí při výuce, omezení frontální výuky
- Integrace předmětů
- Projektová výuka (Průcha, 2004, s. 48). [17]

Podle Průchy jsou nejvýznamnější z nich v České republice Projekt „Zdravá škola“, otevřené vyučování, projekt „Začít spolu“, integrovaná tematická výuka, projekt „Dokážu to?“, projektové vyučování, kooperativní učení, vzdělávací program „Čtením a psaním ke kritickému myšlení“, komunitní škola a vzdělávání. (Průcha, 2004, s. 49). [17]

3. Co je alternativní mateřská škola

Mateřské školy pracují podle různých programů. Například zdravá mateřská škola, jiná používá prvky montessoriovské pedagogiky, další je církevní nebo soukromá. Jsou tedy alternativní?

Okamžik, kdy opouštíme jednotný Program výchovné práce pro mateřské školy a přistupujeme k tvorbě vlastních výchovných programů, je pro některé z nás pozitivem, pro jiné bohužel negativem. Záleží na úhlu pohledu, zkušenosti, tvořivosti, umění volit různé pedagogické přístupy a koncepce. Samozřejmě je nutno respektovat podmínky té které školy, svoje osobní dispozice, ale i možnosti dětí, rodičů, zřizovatelů.

Volba vzdělávacího programu, jinými slovy pluralita, se stala hlavním principem v oblasti předškolní výchovy. Poskytuje prostor pro jiné způsoby a formy práce, které do jisté míry zpochybnily správnost dosud platných postupů. Ukázalo se, že jsou i jiné, vzhledem k individuálním potřebám a zvláštnostem dětí, správné a mnohdy i efektivnější. A toto je dle mého soudu alternativní přístup. Dříve se dítě přizpůsobovalo požadavkům školy, dnes se škola přizpůsobuje dítěti.

Nové didaktické a metodické postupy děti lépe motivují k sebevzdělávání. Dnes již i ekonomové projevují o tyto pedagogické postupy zájem. Dobře jim zapadají do jejich modelů individualizace. (Rýdl, časopis Informatorium 2/1999). [37]

Pojem alternativní má dvě roviny. Všeobecná označuje za alternativní vše, co je jiné. Odborná označuje za alternativní zařízení, která splňují určitá kritéria. Toto pedagogické hnutí vneslo do didaktiky a metodiky vyučování mnoho nových prvků, které nám již dnes připadají jako samozřejmé. V pozadí je však mravenčí snažení rodičů, učitelů a troufám si tvrdit, že i dětí. Průběžně byly v praxi vyzkoušeny některé modely, které se zaměřují na aktivitu dítěte, jeho spontánnost, činnost a práci vlastním tempem, která ho přivede k poznatkům a vědomostem, samospráva zařízení, otevřenost komunikace a motivující atmosféra. Role učitele i školy zaznamenala důležitou změnu s jedinečným cílem neubližovat osobnosti dítěte a respektovat jeho zvláštnosti.

3.1 Hlavní rozdíly alternativních mateřských škol od předškolních zařízení tradičního typu

Pro ilustraci uvádím hlavní rozdíly alternativních mateřských škol od předškolních zařízení tradičního typu. Přehledně je zpracoval a publikoval Doc. PhDr. Karel Rýdl, CSc. PedF UK Praha. [37]

3.1.1 Předškolní zařízení tradičního typu

- Tradiční normativní pedagogika
- Důraz na poznávací vzdělávání
- Dítě je chápáno jako objekt, který musí být formován
- Dospělý je hierarchickou autoritou
- Centrálně schválené pedagogické dokumenty
- Pevná organizace dne, daná řádem
- Všechny děti ve stejnou dobu vykonávají stejnou činnost
- Rodiče mají pramalý vliv
- Hodnocení je postaveno na vyhledávání chyb a nedostatků
- Z principu není důležitá motivace žáka

Tato charakteristika se týká tradičních mateřských škol s působností před rokem 1989. Dnes už je situace jiná, protože RVP PV podporuje právě alternativní model, takže ve své podstatě by všechny školy měly být jakýmsi alternativami. Přesto, že je RVP PV centrálním dokumentem, nepodporuje ono „tradiční“ pojetí. Tradiční ve smyslu výchovy a vzdělávání v herbartovském duchu. Tento pojem jsem již v předešlých kapitolách podrobněji vysvětlila.

Současná školská politika vytváří podmínky pro přijetí všech alternativ prospěšných dítěti. Přikláním se k názoru na tuto vlnu tzv. alternativních pedagogických hnutí, která je podle Rýdla teoretickou protiváhou konzervativního přístupu v pedagogické teorii. Je to další možný přístup k řešení výchovně vzdělávací praxe oproti státnímu školskému systému. (Rýdl, Alternativní pedagogické hnutí, seminář)

3.1.2 Alternativní mateřská škola

- Alternativní pedagogika
- Důraz na sociální a emocionální vývoj, poznatky jsou prostředkem, ne cílem
- Dítě je chápáno jako subjekt, spolutvůrce výchovného procesu
- Dospělý je partnerem v rovnocenném postavení
- Základem pedagogického působení jsou schopnosti učitele a možnosti žáka, z nichž se pedagogická dokumentace utváří
- Flexibilní organizace dne
- Děti mohou vykonávat ve stejné době různou činnost
- Rodiče mají podstatný vliv
- Hodnocení je postaveno na zdůraznění úspěchů a pozitiv dítěte
- Z principu je motivace žáka prioritní

Chceme-li pracovat alternativně, nezáleží na tom, zda předškolní zařízení změní zřizovatele. Změna musí nastat v pedagogickém přístupu učitelek, vychovatelek, asistentek. Využívají v praxi nové pedagogické postupy nebo jen některé prvky koncepce či vypracovávají vlastní originální postupy. Jejich vůle pracovat spolu s rodiči a dětmi v jejich prospěch jinak, je mnohdy obdivuhodná a zaslouží ocenění. Tento alternativní přístup zcela vytěsnil tradiční normativní školy, zvláště v oblasti předškolní výchovy. Naštěstí kreativní činnost učitelek při prosazování vlastních originálních programů zastíní vzpomínku na minulou praxi, kdy byl výchovný program předem dán a odpovědnost učitele za něj byla minimální. Jistě to bylo pohodlné, ale pro děti málo efektivní.

Podle Evy Svobodové změnu nelze navodit z vrchu, ale musí být pro ni vytvořeny podmínky centrálně. Jakákoliv změna však musí přijít zevnitř člověka nebo výměnou generací. Je otázkou, zda ta nová pedagogická generace bude pro tuto změnu dostatečně připravena.

4. Z historie programu Začít spolu

Vzdělávací program Začít spolu (v mezinárodním označení Step by Step) je v České republice realizován od roku 1994 v mateřských a od roku 1996 v základních školách. Program splňuje současné požadavky na výchovu a vzdělávání. Realizuje moderní vyučování zcela v souladu s požadavky formulovanými v Rámcovém programu pro předškolní vzdělávání a Rámcovém programu pro vzdělávání základní.

Jeho metodika je v oficiálních školských dokumentech doporučována jako inspirativní podklad pro tvorbu školních a třídních vzdělávacích programů. Jedná se o program, který poskytuje inspiraci pro práci každé mateřské i základní školy.

Mezinárodní licenci a výhradní práva na rozvoj, monitorování, evaluaci a implementaci tohoto vzdělávacího programu má Step by step ČR, o.s. Tato organizace nabízí řadu možností pro profesní růst pedagogů, zejména prostřednictvím MŠMT akreditovaných seminářů dalšího vzdělávání. Prakticky jsou realizovány na pedagogických fakultách univerzit, v pedagogických centrech či prostřednictvím tréninkových center na školách Začít spolu. Z vlastní praxe mohu potvrdit kvalitu těchto projektů. Jejich propracovanost je na tak vysoké úrovni a obsahová náplň tak bohatá, že lze v krátkém čase nasát a vstřebat velké množství informací a praktických dovedností. S klientem–pedagogem je zacházeno stejně tak, jak on později pracuje se svěřenou skupinou dětí v mateřské či základní škole. Je to neocenitelná zkušenost a deviza pro každého, nejen pedagoga. Nerozhoduje zde věk ani stupeň vzdělání.

Step by step ČR rozvíjí metodologii vzdělávacího programu Začít spolu a spolupracuje na propojování teorie a praxe i na půdě vysokých škol. Zde shledávám stále ještě velké rezervy v praktické pomoci studentům vysokých škol, zorientovat se v tak krátkém čase v jednom z mnoha představených alternativních programů na pedagogických fakultách. Metodologie programu Začít spolu je implementována i ve vybraných zvláštních školách v projektu reintegrace romských žáků ze zvláštních škol. Iniciativa byla také směřována na projekt pro publikaci dětských knih a projekt protipředskudkového vzdělávání.

V čele týmu Step by step ČR pracují zkušení odborníci a mnoho odborných

konzultantů. Síť lektorů vzdělávacího programu Začít spolu je schopna na základě specifických požadavků připravit seminář na klíč, nebo nabídnout dílnu, z již existující nabídky. Metodologii programu dále podporují regionální tréninková centra, vzniklá při mateřských školách s programem Začít spolu. Tato centra systematicky podporují další vzdělávání učitelů.

V příloze č. 1 uvádím přehlednou tabulku Složky programu Začít spolu v prvotní fázi programu, kterou porovnávám se současnou nabídkou a možnostmi jednotlivých lektorských týmů.

Od nového školního roku chce pracovní tým programu Začít spolu opět zřídit status tréninkových center a připravuje pravidla a kriteria pro jejich fungování. Dnes pracuje v programu Začít spolu přes 30 lektorů, kteří program dále vyučují na nejrůznějších seminářích, kurzech, fakultách, apod. Stále fungují první tréninková centra (Praha, Plzeň, Slaný apod.), která nabízí akce dalším zájemcům a umožňují návštěvy ve svých třídách. Program Začít spolu metodologicky vede Step by Step ČR, o.s., které vlastní ochrannou značku Začít spolu a je výhradním držitelem autorských a distribučních práv k programu v České republice.

Mezinárodní tým odborníků ze zemí, kde je již program realizován, vypracoval v roce 2001–2002 Standardy programu a Standardy učitele vzdělávacího programu Začít spolu a k nim i odpovídající postup získání certifikátu. Tyto standardy jsou prvními kvalitativními standardy implementovanými do české vzdělávací soustavy. Jejich smyslem je ujednotit požadavky na základní znalosti, dovednosti, postoje a výukové metody učitelů, kteří se snaží naplňovat filozofii a principy programu Začít spolu na svých pracovištích. V České republice výhradní práva k certifikaci získala Step by Step ČR, o.s. a tato práva jí opravňují k certifikování Vynikajících učitelů. (Průvodce certifikace, Praha 2003). [39]

Podrobnější přehled základních dat ve vývoji a proměnách alternativního programu Začít spolu v České republice uvádím v příloze č. 2

5. Filozofie programu Začít spolu

Program Začít spolu je vzdělávací program zdůrazňující individuální přístup k dítěti, partnerství školy, rodiny a širší společnosti v oblasti výchovy a vzdělávání. Umožňuje a prosazuje inkluzi dětí se speciálními potřebami. Děti nadprůměrně nadaných, dětí s vývojovými poruchami i dětí s postižením. Zvláště vhodný je pro děti z různých etnických menšin a sociálně slabých rodin. Je postaven na demokratickém vzdělávání a vychází z psychologických vývojových teorií Piageta, Vygotského a Eriksona. Tento přístup lze označit jako pedagogický přístup orientovaný na dítě, jeho osobnostní rozvoj a potřeby.

Důležitou podmínkou je nový způsob práce učitele poskytující patřičné možnosti dětem. To se samozřejmě promítne do organizace práce, počínaje pedagogickou přípravou, organizací dne, individuálním přístupem k jednotlivým dětem, spoluprací s rodiči, komunitou, vytvoření optimálního fyzického, ale i psychického prostředí, tak i evaluaci činnosti každého člena týmu.

Program využívá integrovaného učení hrou a činnostmi, tematického plánování a principů individualizace. Integruje pedagogické principy zaměřené na dítě. Z hlediska organizace a vedení program respektuje zásady demokratického řízení na všech úrovních.

Týmová spolupráce je tedy nedílnou součástí fungujícího programu Začít spolu. Záleží na všech zúčastněných. Dítě, rodič, učitel, asistent, komunita i představitelé města tvoří jeden pracovní tým, kde jsou si všichni partnery a spolupracovníky. Může nám to znít jako hudba budoucnosti, ale z praxe mohu potvrdit, že tato spolupráce opravdu funguje. Je třeba jen změnit komunikační schopnosti, svůj přístup k práci a hlavně začít každý sám u sebe. (Šulcová, Praha 1997). [29]

6. Metodologie programu Začít spolu

Vzdělávací program Začít spolu představil v mateřských školách v České republice pan Georg Soros. Jeho nadace se sídlem v New Yorku, se zabývá poskytováním podpory novým demokraciím ve střední a východní Evropě. Cestu do našeho vzdělávacího systému pak programu umožnili zaměstnanci Nadace Open Society Fund. V praxi byl program realizován za plné nebo částečné finanční podpory Nadace OSF (1994-1999), později Otevřené společnosti, o.p.s. (1999-2001) a v současné době Step by step ČR, o.s.

V našem zařízení se po dvou letech stal program zcela finančně nezávislý na Nadaci OSF. Za pozitivní shledávám snahu a spolupráci představitelů města Plzně při hledání finančních zdrojů na platy asistentů a další podpory, bez které by realizace programu uvízla na mrtvém bodě.

Distribuce mezinárodních metodologických materiálů vyžadovala překlady do českého jazyka. Proběhla především úprava materiálů na podmínky vzdělávacího systému České republiky. Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy ČR bylo akreditováno 22 vzdělávacích modulů. V současné době existuje propracované Kurikulum programu Začít spolu pro předškolní výchovu vydané prostřednictvím nakladatelství Portál, a.s. (Praha 2003). [3]

Tento efektivní vývoj jistě přispěl k udržitelnosti programu a je o něj i v současné době velký zájem. Domnívám se však, že je třeba neopomíjet praktické proškolení dalších příznivců programu. Tištěné slovo je cenným pomocníkem v orientaci a realizaci programu, ovšem praktické ověření získaných poznatků je neocenitelnou zkušeností. Nutná je i zpětná vazba, která ověří správné pochopení základních myšlenek programu tak, aby byl pro všechny zúčastněné přínosem.

Komplexní vzdělávání pedagogů, kteří mají zájem s metodologií vzdělávacího programu pracovat, je více než nutné. A to nejen v praktických dovednostech použitelných v praxi, ale z velké části jde o sebezdokonalování a sebevzdělávání každého jednotlivého pedagoga.

Práce v programu by měla být volitelná, ne nařízená. Předpokládá ochotu měnit „zaběhnuté“ postupy v jednání s dětmi a v návaznosti na ně měnit i metodickou kvalitu práce. K této potřebě je realizováno vzdělávání prostřednictvím krátkých tréninků a tzv. letních škol, které jsou zpravidla týdenní. Proškolení na odborné úrovni zajišťují lektori z řad učitelů, kteří pracují s metodologií ve své praxi. Jsou to fundovaní odborníci a pod jejich vedením je proniknutí do metodologie programu rychlejší a efektivnější. Následně byl umožněn vznik tzv. Tréninkových center, která pak mohou poskytovat další vzdělávání pedagogů. Poskytují jak teoretickou, tak praktickou pomoc. Program je šířen i prostřednictvím pedagogických center (díky akreditaci vzdělávacích modulů). [39]

7. Systém evaluace kvality programu Začít spolu

Evaluace metodologie programu vyžaduje mnoho způsobů jejího vyhodnocování. Vzhledem k tomu, že míru spokojenosti dětí, rodičů i učitelů nelze změřit a tím pádem vyhodnotit, staly se ukazatelem kvality programu evaluační nástroje umožňující její objektivitu.

Jedním z evaluačních nástrojů se stal longitudinální výzkum realizovaný prostřednictvím týmu psychologů od roku 1997 do roku 2001. Na našem zařízení působil PhDr. Hejduk a spolupráce s ním byla pro děti velmi příjemná. Cílem výzkumu bylo ověřit účinnost vzdělávacího programu Začít spolu. Potvrdila se hypotéza, že děti ze tříd pracující podle metodologie Začít spolu, se odlišují v charakteristikách, na jejichž rozvoj je program zaměřen. Statistické výsledky úrovně dynamiky i kreativního řešení problémů, byly hodnoceny jako pozitivní a potvrzují kvalitu programu.

Dalším evaluačním nástrojem kvality lze uvést akreditaci Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy ČR. Evaluační kvalitu dokazuje i spolupráce zástupců týmu programu na přípravě Rámcového programu pro předškolní vzdělávání jako závazného dokumentu pro celý systém předškolního vzdělávání ČR.

Dále proběhly dva cykly vzdělávání v metodologii programu určené pro inspektory ČŠI. Účastníci tréninku nyní mohou zabezpečovat evaluaci Vzdělávacího programu „Začít spolu“ v jednotlivých školách příslušných regionů.

Mezinárodní organizace s názvem International Step by Step Association (ISSA), jejíž je ČR prostřednictvím Step by Step ČR, o.s. členem, vytvořila mezinárodní standardy lektora a učitele. Byl vytvořen i nový systém certifikace ne škol, jak to bylo doposud, ale učitelů – certifikát Vynikajícího učitele. Systém byl uveden do praxe ve školním roce 2002/2003. [36]

V příloze č. 3 uvádím ukázkou evaluačního dotazníku používaného na našem zařízení, který se v praxi osvědčil jako účinný pomocník ke zkvalitnění výchovně vzdělávací práce týmu.

8. Ověření přínosu programu Začít spolu

Jak už jsem uvedla v předchozí kapitole, přínos programu Začít spolu byl ověřen dlouhodobým výzkumem s názvem „Vliv vzdělávacího programu ZaS spolu na vývoj psycho-sociálních kompetencí dětí v MŠ 1997/98-2000/01“.

Tento longitudinální výzkum prováděl tým psychologů pod vedením PhDr. Miluše Havlínové. Její spolupracovníci PhDr. Naďa Kozová, PhDr. Eduard Hejduk, PhDr. E. Weinholdová, RNDr. Ladislav Tomášek, CSc. a PhDr. Eva Šulcová pracovali na vybraných zařízeních. Jednalo se o 10 mateřských škol s programem Začít spolu a 12 mateřských škol bez programu Začít spolu. Celkem se tedy do výzkumu zapojilo 821 dětí ve věku 3–7 let.

8.1 Sledovaná hlediska výzkumu

Výzkum sledoval několik hledisek:

- vliv vzdělávacího programu Začít spolu na psychický a sociální rozvoj dětí
- účinnost programu v oblasti komunikace, tvořivosti, schopnosti řešit problémy, přizpůsobení se změnám, kritického myšlení, odpovědnosti za své jednání
- porovnání psychosociálních charakteristik dětí, které navštěvují zařízení s programem Začít spolu a dětí běžné školy. U dětí s programem Začít spolu se předpokládaly výše uvedené dovednosti rozvinutější.

Objektivita výzkumu byla zajištěna zvoleným počtem dětí, které se šetření zúčastnily. Svoji roli sehrála i jejich vstupní charakteristika. Obě skupiny dětí se shodovaly ve velikosti, v počtu zastoupených dívek i chlapců, v zastoupení věkových skupin, v charakteristikách, rodinného prostředí dětí (tzn. vzdělání rodičů, úplnost rodiny), umístění a velikost mateřské školy (tzn. budova, počet tříd, umístění v regionu).

Výsledek výzkumu dané předpoklady potvrdil. Vývoj intelektu je u dětí z mateřské školy s programem Začít spolu výraznější. Děti jsou kreativnější, při řešení problémů využívají složitější úroveň řešení, více nápadů, originální řešení. Jejich kresební projev je srozumitelný a uvolněný. [36]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

V teoretické části jsem se podrobně zabývala pojmem alternativní z pohledu několika autorů a nastínila stručně znaky jednotlivých alternativ.

V praktické části pak využívám vlastní zkušenosti s programem Začít spolu a na základě případové studie předkládám návrh přechodu konkrétní mateřské školy do programu Začít spolu. Zaměřuji se dále na podchycení spolupráce s rodiči a uvádím různé možnosti této spolupráce.

1. Volba metody a její popis

Při rozhodování o výzkumné metodě jsem zvažovala, zda bude zvolená metoda odpovídat zkoumanému problému a bude jí dosažen stanovený cíl bakalářské práce, tj. seznámení s alternativním programem Začít spolu a s cestou k jeho aplikaci v podmínkách konkrétní mateřské školy.

Případová studie je charakterizována obecně jako „detailní studium jednoho případu nebo několika málo případů“ (Hendl 2005, s. 104). [4]

Pedagogický slovník předkládá tuto definici: „Výzkumná metoda v empirickém pedagogickém výzkumu, při níž je zkoumání podroben jednotlivý případ (např. žák, malá skupina žáků, jednotlivá třída, škola apod.), detailně popsán a vysvětlován, takže se dochází k takovému typu objasnění, jehož při zkoumání týchž objektů v hromadném souboru nelze dosáhnout. Výhodou metody je možnost hlubokého poznání podstaty případu, nevýhodou omezenost zobecnitelnosti výsledků“ (Průcha, Walterová, Mareš 2001, s. 188-189). [18]

Pokusila jsem se o zachycení složitosti zrodu jmenovaného alternativního programu, detaily příprav, vztahů a postupů v prostředí vybrané mateřské školy. Chtěla bych tím přispět k lepšímu porozumění a pochopení alternativních snah v předškolním zařízení. Předmětem zkoumání se stala 81. Plzeň, Hodonínská 53. Hledám zde odpovědi na otázky proč, za jakých podmínek a do jaké míry tento alternativní program funguje.

Získaná autentická data umožňují vhled na danou problematiku z různých pohledů. Pohled koordinátora, ředitele mateřské školy, učitele a asistenta pedagoga. S jednotlivými aktéry jsem vedla rozhovor a tak získala potřebné údaje pro svoji práci.

Předložený materiál poskytuje komplexní přehled o problematice tj. o volbě postupů, očekávání, proces, rozdělování kompetencí, způsobu chování a jednání, vlastnostech a aktivitách lidí ve škole a jejich promítání do fungování školy, vztahů ve škole i do vztahů okolí ke škole.

Jedná se o specifický typ předškolního zařízení s takovou organizační kulturou, jejímiž aktéry jsou nejen zaměstnanci, ale také děti a jejich rodiče.

Případová studie má charakter holistický, tj. mapující a popisující reálné fungování školy. [35]

2. Cíl práce

Cílem mé práce je seznámit s alternativním programem Začít spolu s cestou k jeho aplikaci v podmínkách konkrétní mateřské školy. Pomocí případové studie zpracovat přechod konkrétní mateřské školy do programu Začít spolu od prvního impulsu po současnost. Zaměřím se hlavně na analýzu proměny přístupu k rodičům.

Součástí teoretické části je vypracovaná příručka pro rodiče. Skutečnosti, které příručka obsahuje, podrobněji rozvádím v praktické části své bakalářské práce. Vzor příručky pro rodiče, zpracovaný pro tento školní rok 2009/2010 přikládám na CD. Materiál je připravený pro tisk a jeho následnou úpravu do požadovaného formátu A5. Proto se mohou nezasvěcenému čtenáři zdát jednotlivé kapitoly nepřehledné. Pro upřesnění lze nahlédnout do originálního výtisku.

Přikládám zároveň videozáznam metod práce v programu Začít spolu. Jednotlivé vstupy na sebe navazují tak, aby si nezávislý pozorovatel mohl udělat obrázek běžného dne Tygříků v mateřské škole, která pracuje podle programu Začít spolu.

Zvolené předškolní zařízení je pro případovou studii vhodné nejen pro alternativní přístup k výchově a vzdělávání předškolních dětí, ale i pro architektonicky zvláštní řešení a umístění mateřské školy v panelovém domě. Tedy prostředí v ne zcela běžných podmínkách, kde jsou děti, rodiče i pracovní tým v úzkém kontaktu s komunitou sídliště.

Program Začít spolu klade velký důraz na spolupráci s rodiči a umístění předškolního zařízení do panelového domu, připomínající rodinné prostředí, tuto spolupráci jen umocňuje.

3. Případová studie

Základem případového šetření jsou skutečná data vztahující se k zvolené mateřské škole. Pro získání relevantních údajů jsem využila veškeré dostupné zdroje a rozmanité metody. Podklady pro případovou studii byly připraveny z rozhovorů s koordinátorkou programu Začít spolu a dále pak z výpovědí učitelek a asistentek, které na škole působily od prvních začátků jeho realizace. Využívám současně i svých zkušeností a postřehů se zaváděním programu do praxe, reflexe studentek bakalářského studia při naslechové praxi. Získala jsem velké množství údajů z archivu mateřské školy, který jsem měla zcela k dispozici. Využívala jsem kroniky mateřské školy, která je podrobně zpracována od počátku realizace programu Začít spolu.

Kromě množství informačních zdrojů jsem se snažila využít veškerých dostupných metod sběru dat. Z kvalitativních metod jsou to pozorování, rozhovory a analýza dokumentů.

Výsledky zpracovávám dohromady, protože moji snahou je podat celkový obraz zvolené mateřské školy.

Mnoho času jsem strávila v archivu zevrubným studiem materiálů a na výsledky celé práce má jistě vliv i má dlouholetá účast v programu Začít spolu. Během své patnáctileté praxe jsem v programu vyzkoušela roli asistenta pedagoga, roli maminky a v současné době zastávám funkci učitele.

3.1 Charakteristika mateřské školy

MATEŘSKÁ ŠKOLA	81. MŠ Plzeň Hodonínská 53, 323 00 Plzeň právní subjektivita
PROFIL ŠKOLY	státní mateřská škola městská otevřená, vstřícná inovacím
KAPACITA	26 dětí
BUDOVA ŠKOLY	panelový dům bezbariérový přístup 2 bytové jednotky (3+1, 4+1) garsoniera
STYL ŘÍZENÍ	důraz na participaci
ŘÁD ŠKOLY	pracovní tým
OSOBNOST ŘEDITELE (předpoklad)	charisma, otevřenost, neformálnost iniciátor inovací, dobrý organizátor
CHARAKTER KOMUNIKACE	obousměrná, neformální i řízená
PROBLÉM	slabá spolupráce s odloučeným pracovištěm (nepracuje podle ZaS)

UČITELSKÝ SBOR	středního věku, kvalifikovaný
VIZE A CÍLE MŠ	jasně formulované v ŠVP sdílené všemi zúčastněnými

VZDĚLÁVACÍ PROGRAM	orientovaný do budoucna a na rozvoj MŠ s programem ZaS
PROSTŘEDÍ	důraz kladen na kvalitu materiální zázemí a prožitek
HODNOCENÍ	Oregonská metoda
SPOLUPRÁCE MŠ S RODINOU	iniciována školou i rodiči aktivní rodičovská rada
VZTAHY SE ZŘIZOVATELEM	formální
VZTAHY S KOMUNITOU	partnerské, intenzivní

Tabulka č. 1 Charakteristika 81. mateřské školy

3.2 Umístění programu Začít spolu v Plzni na sídlišti Vinice

Mezinárodní program předškolní výchovy s názvem Začít spolu zahájil svoji činnost v Plzni před téměř patnácti lety v nové mateřské škole na Vinicích, v bytech 1. kategorie. Původně toto předškolní zařízení bylo součástí 82. mateřské školy (klasická sídlištní škola), ale rozdílné přístupy a organizace nutně vedly k osamostatnění.

Předškolní zařízení nyní používá označení 81. mateřská škola a jako jiné plzeňské školy máme právní subjektivitu se všemi závazky a povinnostmi. Byla nám umožněna demokratická volba ředitelky. Zvolili jsme si paní Hanu Steinbachovou, toho času učitelku ve třídě Tygříků. Změna byla prospěšná nám všem a hlavně splnila účel. Byl zachován program Začít spolu na našem zařízení. A proč byla mateřská škola umístěna zrovna v Plzni na Vinicích?

Vinice jsou takovým městem ve městě. Není sem příliš dobré spojení. Infrastruktura je minimální. Obyvatelstvo sídliště je etnicky dosti pestré. Mateřská škola je silný propojující článek a působí jako živá buňka, kde se stále rodí něco nového. Za povšimnutí stojí i snaha o integraci dětí nejen z etnických menšin, ale i handicapovaných. Integrovaná společnost poskytuje rovnocenné životní podmínky jak lidem handicapovaným, tak i lidem zdravým. Nestačí jen umožnit vozíčkářům bezbariérové přístupy na přechodech, zbudovat světelnou i zvukovou signalizaci, požádat hmatové výstavy apod. Je třeba integrovat. Naučit se spolu žít. Prostě Začít spolu.

V naší mateřské škole mohou být umístěny jak děti zdravé, tak i děti integrované. Pedagogický tým má zkušenosti s dětmi se sluchovým postižením, po obrně, nebo dětmi s lehkou mozkovou dysfunkcí. Velmi často jsou to děti inteligentní, které vyžadují intenzivní individuální přístup. Všichni mají stejné šance stát se psychicky zdravými jedinci. Bezprostředně přijímají odlišnost svého kamaráda, nestydí se a pomohou tomu druhému ne ze soucitu, ale proto, že to považují za samozřejmost. To vše je cílem mezinárodního předškolního programu Začít spolu. Stejně jako je jeho cílem podporovat u dětí samostatnost, tvořivost, soustředěnost, schopnost sebeprosazení a toleranci. Tým naší mateřské školy se snaží tyto cíle naplňovat z pozice partnerství, které poskytuje rodičům a jejich dětem.

Vzdělávací program Začít spolu je v naší mateřské škole realizován již 16 let. Tedy od roku 1994. Ve stejném roce byl program implementován do vybraných mateřských škol v celé České republice. V současné době podle tohoto programu pracují školská zařízení ve více než 30 zemích světa. Jedná se hlavně o oblast střední, jihovýchodní a východní Evropy. O zviditelnění programu Začít spolu se zasloužila již

zmiňovaná mezinárodní asociace ISSA (International Step by Step Association), mezinárodní nevládní členská organizace, která byla založena s cílem podporovat demokratické principy a posilovat zapojení rodičů a komunity do vzdělávání dětí v období předškolního a mladšího školního věku (3–11 let). [35]

Krátce po revoluci se Město Plzeň muselo vyrovnávat se vzrůstajícím sociálním neklidem podmíněným různými předsudky a rasovou nesnášenlivostí. V roce 1994, tehdejší hlavní manažerka projektu Step by step pro ČR, PhDr. Zuzana Havrdová, CSc. Nabídla Radě MMP projekt alternativního vzdělávání předškolních dětí s aktivní účastí rodin. Program obsahoval metodiku sociální práce s komunitou, napomáhal odstraňovat anonymitu v občanské společnosti, umožňoval odbourávat rasové a sociální předsudky a napomáhal ke vzniku zdravého sousedství. Z těchto důvodů program schválilo také zastupitelstvo města a doporučilo plně program podpořit a rozvinout na sídlišti Vinice. Nadace Open Society Found (OSF) uzavřela partnerskou smlouvu s Městem Plzní a Školským úřadem v Plzni o realizaci pilotního projektu na dva roky. Nadace poskytla nemalé prostředky na vybavení dvoutřídní mateřské školy vhodným nábytkem, vzdělávacími pomůckami, ale především na proškolení týmu učitelek a asistentek. Plzeňská mateřská škola se tak stala jednou z 11 pilotních mateřských škol s alternativním programem pod názvem Začít spolu.

Ředitelkou 82. mateřské školy se stala Mgr. Jiřina Solfronková, které byla nabídnuta možnost realizovat vzdělávací program Začít spolu s tím, že stávající 82. mateřská škola na Vinicích bude rozšířena o dvě třídy s programem. Vzhledem k tomu, že však na sídlišti nebyly vhodné prostory v rámci školských zařízení, MPP vyjmul z bytového fondu 3 bytové jednotky v panelovém domě v Hodonínské ulici, v těsné blízkosti 82. mateřské školy.

V paneláku se tak doslova zrodila mateřská škola na základě dohody mnoha subjektů s obdobnými zájmy, i když s mírně rozdílnými cíly. Představitelé města programem řešili sociální neklid na sídlišti, úředníci školského úřadu mohli navýšit pracovní místa pro školské zaměstnance a získat nestátní finanční zdroje na náklady s tím spojené a pro rodiče se tak řešilo umístění dítěte do zařízení v místě bydliště. Nadace OSF měla za cíl pomocí tohoto i jiných podobných programů integrovat

do vzdělávání a výchovy dětí v nejútlejším věku principy demokracie tak, aby měla šanci vyrůst sebevědomá a zodpovědná generace lidí.

Hlavní principy vedoucí k takové výchově jsou:

- individualizace (tj. individuální přístup k dítěti)
- integrace
- projektové vyučování
- partnerství rodiny, školy i širší komunity v oblasti výchovy a vzdělávání
- inkluze dětí se speciálními potřebami (tj. dětí nadprůměrně nadaných, dětí s vývojovými poruchami učení i dětí s postižením, dětí z různých etnických menšin).

Já jsem toto vzdělávání absolvovala v roli asistenta pedagoga. Jedním z kritérií konkurzu bylo zapojit do programu asistentku z řad rodičů, která může a nemusí mít pedagogické vzdělání. V mém případě byly splněny oba parametry. Vstoupila jsem tedy do programu Začít spolu se svými dvěma syny (6 let a 3 roky) a společně s dalšími kolegy z deseti mateřských škol z celé republiky jsme se prokousávali programem (program byl implementován např. V MŠ Praha, Plzeň Český Krumlov, Karviná, Rokycany, Frýdek – Místek, Brno a další).

3.3 Můj pohled asistenta pedagoga a zároveň rodiče v programu „Začít spolu“

První informaci o programu Začít spolu jsem dostala u zápisu svého mladšího syna do mateřské školy. Šlo o beznadějný pokus. Nové sídliště, plné mladých rodin s malými dětmi, nemělo šanci uspokojit poptávku a umístit všechny děti do dvou mateřských škol vybudovaných v této lokalitě. Mnoho rodičů řešilo situaci tak, že své děti vozily na konec města. Ovšem skladba vinického obyvatelstva spadala převážně do sociálně slabší vrstvy. Rodinám většinou chyběl dopravní prostředek, který by tuto cestu dětem i rodičům ulehčil.

Doprava na mladém vinickém sídlišti před patnácti lety vůbec nebyla uspokojivá. Cestovat s malými dětmi ráno v dopravní špičce znamenalo vystavovat

je dennímu stresu z přeplněných tramvají. Toto cestování jsem si se starším synem prožila. Proto jsem uvítala nabídku ředitelky tehdejší 28. mateřské školy, zapsat své dítě do sociálního programu. Takto při zápisu informovala všechny rodiče.

Sociální program - novinka, která se měla rozběhnout na odloučeném pracovišti 82. mateřské školy. Jedinou podmínkou pro zapsané rodiny bylo umožnit sociální pracovníci vstup do rodinného prostředí. Informace podaná tímto způsobem mnohé rodiče odradila. Málokdo byl ochoten nechat si narušit svoje soukromí. Volba mezi nepříjemným dojížděním a touto podmínkou byla pro mě jednoduchá. Zúčastnili jsme se s manželem schůzky pro rodiče, kde nás zástupce nadace Open Society Found Praha Mgr. Dana Hradcová velice milým způsobem seznámila s filozofií a principy programu. Podrobně nám vysvětlila, co se od nás jako rodičů bude chtít. Mě se nejvíce líbila možnost zúčastnit se jako rodič na výchově a vzdělávání svých dětí. Neznamenalo to, jako dosud, odložit dítě do předškolního zařízení, ale „být při tom“. To mě opravdu lákalo. Na závěr setkání dostala řada z rodičů nabídku přímé účasti na programu v roli asistenta učitele. Mě v té době přišlo od školského úřadu zamítnutí žádosti o místo učitelky. Zkusila jsem štěstí a přihlásila se do konkursu. Zde nerozhodovala délka praxe a už vůbec ne pedagogické vzdělání. Později jsem pochopila proč. Program vyžaduje nové přístupy, jiné myšlení a to nejen ve vztahu k dětem, rodičům, ale i k širší komunitě. Na konkursu mi byla nabídnuta i práce učitelky s ohledem na mé pedagogické vzdělání, ale to jsem nepřijala. Dodnes jsem ráda, že jsem v programu začínala na pozici asistenta. Nezasvěcenému by se mohlo zdát, že je to pozice nejnižší, podřadná, ale v programu Začít spolu byla od počátku všem vštěpována rovnost a partnerství. Na prvním místě dítě a rodič a pracovní tým složený z pedagogických a provozních zaměstnanců. Ředitelka, koordinátor, učitel, speciální pedagog, uklízečka, všichni rovnocenní. S tímto jednáním se myslím některé učitelky neztotožnily a buď konkursem neprošly, nebo v programu vydržely jen krátce. Je to osobní záležitost každého z nás, přijmout demokratický způsob práce v týmu. Při konkursu, kde vystupujete jako jednotlivec, sám za sebe, se tato schopnost nedá dost dobře odhadnout. To ukázala až praxe a první rok realizace programu Začít spolu byl ve znamení velkých změn, samozřejmě i personálních.

Před zahájením školního roku jsme všichni absolvovali povinné týdenní školení zaměřené na seznámení s programem. Abych pravdu řekla pro matku dvou malých dětí, která byla tři roky na mateřské dovolené a měla za sebou jen dva nesouvislé roky pedagogické praxe, to byl velký vstup do neznáma.

Setkání však nemělo doplnit mezery v našem pedagogickém vzdělání, ale stmelit začínající pracovní tým. Každý měl dostatečnou příležitost poznat toho druhého v nejrůznějších situacích. Byly zde položeny základní kameny našeho týmu, který tvořilo deset lidí. Ředitelka, rodinný koordinátor, dvě učitelky speciální pedagogové, dvě učitelky a čtyři asistentky, u kterých, jak už jsem zmínila, nebylo nutné pedagogické vzdělání. Pestrá paleta zkušeností, vzdělání, povolání, různá věková kategorie, prostě odlišnosti takového charakteru, které jsme museli během školení zvládnout a naučit se tolerovat jeden druhého. Nejlepší cesta je začít u sebe. To, co se od nás nejvíce očekávalo, bylo přijetí odlišností a umění předávat tuto schopnost dětem.

Naším prvním úkolem bylo rozdělit se do dvou tříd. Už tehdy nám velkou oporou byla rodinná koordinátorka Saša Blažková, která měla za sebou dlouholetou praxi v sociální oblasti. Byla takovým spojovacím článkem mezi námi všemi a je jediné dobře, že se koordinátorem nestala pedagogická pracovnice. Zní to zvláště, ale to přísně pedagogické a totalitní bylo nutno v některých z nás potlačit. Mohl to udělat jediné ten, kdo má nadhled a odstup od dosavadní školské problematiky.

Po vyčerpávajícím školení, které celé probíhalo v angličtině s překladem do češtiny, jsme hned po návratu do Plzně poprvé vstoupily do panelového domu v Hodonínské ulici. Zde Magistrát města Plzně uvolnil 3 bytové jednotky pro realizaci programu Začít spolu a pomohl tak vytvořit odloučené pracoviště 82. mateřské školy. Stali jsme se součástí komplexu klasické čtyřtřídní sídlištní mateřské školy se standardním počtem dětí a dvěma učitelkami na každé třídě. Měly jsme úplně odlišnou organizaci, program, způsob výuky. Přesto, že paní ředitelka společně s námi prožila seznamující seminář, nebylo v jejích silách zabránit neustálému srovnávání dvou diametrálně odlišných předškolních zařízení. To myslím také vedlo zástupce nadace k přehodnocení situace a po vzájemném jednání s Magistrátem města Plzně bylo umožněno osamostatnění našeho pracoviště s přiděleným názvem 81. mateřská škola.

Magistrát však k tomuto rozhodnutí přidělil svoji paní ředitelku, která bohužel proškolením v programu Začít spolu neprošla a uvedla se jako člověk, který má celý program zastřešovat. Toto slovo naznačuje mnohé. Fungovala spíše jako kontrola nad rodinným koordinátorem, který v očích školského úřadu byl málo pedagogický.

Po usilovném snažení nás všech a pod vedením K-týmu v Praze bylo naše dvouleté snažení oceněno jako jedno z nejlepších. Překvapující byly snahy stávající „zastřešující“ ředitelky, která vyvíjela aktivity na ukončení programu a zřízení speciální mateřské školy. Byl by to velký krok zpět. Po úspěšné dvouleté praxi s integrací dětí s handicapem v tomto předškolním zařízení bylo i laikovi jasné, že tato cesta je obtížná, ale schůdná. Podařilo se nám například chlapce se zbytky sluchu začlenit do základní školy běžného typu. Jeho rodině jsme pomohli otevřít se komunitě na sídlišti. Obě imobilní holčičky zvládly přechod do běžné základní školy také bez problémů. Program Začít spolu zachránilo rozhodnutí zřizovatele uskutečnit demokratickou volbu ředitelky na našem zařízení. Zvolili jsme si jednu z nás. Potřebné předpoklady splňovala paní Hana Steinbachová, která pracovala na třídě Tygříků jako učitel a zároveň speciální pedagog. Zнала podrobně aktuální problematiku a současný stav programu Začít spolu a hlavně byla nakloněna spolupráci s rodinným koordinátorem. Nebyla to spolupráce jednoduchá. Každé vstřícné rozhodnutí směrem k rodičům naráželo na normy a předpisy za jejichž porušení zodpovídá ředitelka mateřské školy. To ostatně platí dodnes. Je to slabé místo každé alternativy nebo snahy odklonu od normálu. Narážíme na dané předpisy, normy a nařízení. Aktivita ze stran pedagogů je nesporná, ovšem neustálé narážení na překážky, někdy malicherné, odradí časem i toho největšího nadšence. Mateřské školy by uvítaly manažera, který by porozuměl problematice natolik, aby mohl předložit návrhy na změny, které by byly následně přijaty a umožnily pedagogům tyto změny realizovat v praxi. Není mišlím v silách jednoho člověka, aby zvládl obojí. Byl perfektním pedagogem a zároveň úspěšným manažerem. Každá profese si žádá své.

Můj první dojem z návštěvy budoucího pracoviště byl rozpačitý. Holé bílé zdi, okna bez záclon, prázdno, pusto a začátek školního roku za dveřmi. Nadšení, které jsem si přivezla ze školení v Praze, bylo veliké a pomohlo mi překonávat počáteční těžkosti.

Před patnácti lety jsem byla mladá maminka, které se podařilo umístit obě děti do mateřské školy v místě bydliště. Já sama jsem získala práci a období příprav jsem vnímala spíše jako hru na zařizování. Od počátku jsem pracovala v nadšeném kolektivu, který vyzařoval vstřícností a pochopením. Těšilo mě vědomí, že vše, co v zaměstnání dělám, je pro mé děti.

První těžké rozhodnutí pro mě jako matku bylo rozdělit své děti. Nechápala jsem, proč oba syny nemohu mít u sebe ve třídě. Dnes tomu tak není. Bez problémů fungují sourozenecké vztahy na třídě a rodič již tomuto problému rozdělení svých dětí není vystaven. Od prvního okamžiku mého působení v programu se střetávaly moje role. Nebylo pro mě jednoduché spojit roli maminky, která hájí práva svých dětí a roli asistenta pedagoga, který musí poslechnout vedení. Šestiletý Ondra, který měl zkušenost s předškolním zařízením, nastoupil na třídu Bobříků a tříletý Adam se začal adaptovat na prostředí mateřské školy ve třídě Tygříků. Zde jsem působila jako asistentka a zároveň plnila roli maminky. Nikdy více už bych tuto zkušenost nechtěla podstoupit. Pro moji další práci v programu, byla však neocenitelná.

Hned od počátku jsem se dostala do pozice stěžujícího se rodiče. Ondra byl ve třídě Bobrů velice nespokojen. Měl diagnostikovanou lehkou mozkovou dysfunkci. K jeho velké smůle měl mezi svými vrstevníky dalších šest dětí s podobným problémem. Na tak malém prostoru a při kapacitě pouhých 15 dětí, to byla příliš velká kumulace dětí s problémy různého druhu. Vkládala jsem velkou naději do učitele speciálního pedagoga a očekávala, jako mladý a nezkušený rodič, radu a podporu, ale té se mi nedostalo. Sama jsem prostudovala několik publikací o dětech s lehkou mozkovou dysfunkcí, hlásila se na různé semináře, které by mi pomohly do této problematiky proniknout. Bylo mi jasné, že prostředí častých změn a rekonstrukcí pro Ondru vůbec nebylo vhodné. Absolvovala jsem na třídě Bobrů rozhovor s celým týmem, kde mi bylo nabídnuto psychiatrické vyšetření pro mého syna a pro mě volba. Buď setrvám, nebo mohu i s dětmi kdykoli odejít, pokud s pedagogickými postupy nesouhlasím. Tato zkušenost je pro mě do dnešního dne poučná a odvíjí se od ní můj současný vztah k rodičům. V žádném případě nedopustím, aby tento způsob jednání zažil některý rodič z našeho zařízení. Není jednoduché hledat řešení, ale při troše dobré vůle a s použitím

lidského citu to jde. V těchto problémových situacích, které se objeví v každém zařízení při komunikaci s rodiči má myslím lidský přístup větší váhu, než jakákoli pedagogická připravenost a předepsané postupy komunikace. Učitel by měl být pedagog, ale hlavně lidský a empatický.

Adaptace mého tříletého syna Adama byla velice komplikovaná. Znovu podotýkám, že to nebyla šťastná volba nastoupit do předškolního zařízení spolu se svými dětmi. Tříštila se zde velmi citlivě moje role maminky a asistentky. Tyto dvě role lze oddělit na krátký čas, ale na celý školní rok. Adam žárlil na každé dítě, se kterým jsem promluvila. Svoji pozornost si vynucoval pláčem. Často jsem četla v pozorování, která o synovi psala učitelka: „matka situaci opět nezvládla.“ Moje situace ve třídě byla náročná, protože přímou citovou vazbu ode mě očekávaly a vyžadovaly všechny děti. Adam se s touto skutečností musel vyrovnat. Denně čelil konkurenci svých vrstevníků a nechápal, že jako asistentka mám povinnost projevovat svou náklonnost i ostatním dětem. Nedobrovolně se musel o moji přízeň dělit. Nejsem psycholog, ale troufám si tvrdit, že tato citová deprivace prožitá v předškolním období, kdy je neustále narušován citový vztah k nejbližší osobě, přetrvává do dospělosti, kdy je Adamovi 18 let a jeho partnerský vztah se jeví jako značně komplikovaný.

Oproti svým kolegyním v týmu jsem však měla jednu velikou výhodu. Mohla jsem díky svému synovi nahlédnout hlouběji do duší jeho kamarádů a kamarádek. Po překonání adaptačních potíží si našel ve skupině místo a postavení. Nakonec byl vrstevníky uznáván a obdivován. Stal se významným prostředníkem mezi mnou a dětmi, hlavně dětmi s handicapem. Navázal vřelé přátelství s imobilní holčičkou, kterou si dokonce chtěl vzít za ženu. Komunikoval zvláštním způsobem s chlapcem se zbytky sluchu a sděloval mi přání holčičky, která trpěla elektivním mutismem. Bylo obdivuhodné slyšet je spolu hovořit nahlas, když na žádnou z učitelek nepromluvila.

Program umožňuje návštěvy v rodině. Pro mě jako matku asistentku, která shodou okolností bydlela s rodiči na jednom sídlišti, měla stejně staré děti, a tudíž na vlastní kůži prožívala to, co všichni ostatní, nebyl problém najít společnou řeč.

První rok realizace programu Začít spolu byl pro mě opravdu těžký, spojený s velkou psychickou zátěží. Musela jsem se zorientovat ve velice krátké době v nové pozici, na kterou mě pedagogická škola nepřipravila. Čelila jsem nepochopení okolí, program bylo nutno přizpůsobit našim podmínkám. Nikdo nám nedal přesný návod.

Neustále jsme předělávali centra aktivit, většinou za provozu, nebo ve svém volném čase. Učili se pracovat a hlavně plánovat v týmu. Dnes, když na toto období vzpomínám, zdá se mi neskutečné. Naši následovníci, vstupující do programu Začít spolu, mají usnadněnou situaci v tom smyslu, že tento rok zrodu již nemusí absolvovat. Mají možnost podívat se do vybraného předškolního zařízení a v podstatě mnohé okopírovat. Nahlídnout do metodických materiálů, absolvovat školicí moduly dle vlastních požadavků, zhlédnout ukázkový den, který vydá víc, jak několikere přečtení jediné dostupné literatury o programu Začít spolu, který jako metodický průvodce připravila Mgr. Juliana Gardošová, Lenka Dujková a kolektiv. V této metodice je vyzdvížena schopnost přijímat změny a aktivně se s nimi vyrovnávat, samostatně kriticky myslet, umět si vybrat a nést za svou volbu odpovědnost. Samostatně a efektivně se učit, dokázat spolupracovat a být tolerantní k individuálním a etnickým odlišnostem. Abych toto mohla předávat dětem a jejich rodičům, musím sama projít velkou proměnou. Ta samozřejmě neproběhne hned a jsem přesvědčená, že v mém případě probíhá dosud. Mám však pocit, že tato moje proměna předběhla dobu, ve které žiji. Pokud chceme proměnu těchto charakteristických rysů osobnosti, tak potřebných pro dnešní rychle se měnící dobu, je třeba ji provést globálně, ne jen u sebe. Věřím, že je to možné.

Moje práce asistentky byla od počátku zajímavá svoji pestrostí. Je to velice vhodná pozice pro čerstvou absolventku nebo maminku nastupující po mateřské dovolené. Zúčastňovala jsem se pravidelně všech vzdělávacích aktivit 1x za měsíc, na které finanční krytí poskytla Sorosova nadace. Prošla jsem různými kursy z oboru efektivní komunikace, práce v týmu, multikulturní a protipředsudkové výchovy. K dispozici jsem měla pracovní kurikulum programu „Začít spolu“. Dokument, který byl postupně upravován podle toho, jak se vyvíjel dialog mezi evropskými a americkými pedagogy a odborníky na rané dětství. Bylo přihlédnuto i k našim

připomínám, takže konečná verze zahrnovala i tradice a praxi našich předškolních zařízení. Nemělo tedy jít o bezmezné přijetí zahraničního modelu, ale o jeho zpracování na naše podmínky. Dle mého názoru to není neměnný dokument. S ohledem na to, že transformace školství u nás nadále probíhá, vyvíjí se změny v programu Začít spolu tak, aby byly v souladu a ne v rozporu s touto proměnou.

Program se neustále vyvíjí podle toho, jak jsou odhalovány mezery a nejasnosti. Je potřeba si kurikulum prostudovat a šít jej přímo na míru té které mateřské školy. Hlavně tak, aby co nejlépe vyhovoval dětem, rodičům a pracovnímu týmu. Otevřená spolupráce všech zainteresovaných pracovišť v programu Začít spolu je potřebná. Předávání zkušeností je nutností, kterou patnáctiletá praxe v programu potvrdila.

Do programu bylo potřeba zařadit činnosti, typické hračky a předměty, zvyklosti a hry, specifické pro náš místní region. Přesně tak, aby program nepůsobil cize a děti spolu s rodiči se v něm cítily jako doma. To byl zpočátku realizace programu menší problém, protože přes veškerou pomoc nadace na takové maličkosti, jako bylo vybavení center aktivit, prostě nebyly okamžitě peníze k dispozici.

Pokusme si představit tři úplně prázdné byty, které je potřeba zařídit ve velmi krátké době pro provoz mateřské školy. Nábytek se vyráběl na míru v truhlářské učňovské dílně. Hledala se alternativní řešení tak, aby se provoz rozjel 1. září. Zpočátku jsme dostali k dispozici vyřazený nábytek a hračky z nejrůznějších mateřských škol. Následovalo neustálé stěhování, předělávání, upravování center aktivit do požadované podoby, tj. tak, aby centra byla vzájemně oddělena a děti v nich mohly nerušeně pracovat. Tyto aktivity byly na počátku opravdu nejobtížnější. Uspořádat prostředí herny tak, abychom naplnily základní principy programu.

V praxi to znamenalo do třech prázdných místností prostorově uspořádat 10 center aktivit a vybavit je různými materiály a pomůckami takového druhu, aby umožňovaly integrované učení. Oceňuji pomoc rodičů a všech členů týmu, kteří většinou z vlastních zdrojů, doplňovaly jednotlivá centra aktivit skutečnými pomůckami. Například dalekohled, budík, osobní váha, zdravotnické pomůcky, obvazy, roušky, injekční stříkačky, kladívka, šroubováky, hřebíky, kuchyňské nádobí, chňapky,

utěrky, potraviny apod. Těmito skutečnými předměty si rodiče s dětmi školku vybavily podle svých představ. Projekty, které tým pro děti připravoval, vznikaly jako reakce na zájem, který děti o určitý předmět projevily.

Za vlastní plánování a přípravu všech aktivit zodpovídaly učitelky. Já jako asistentka jsem spolupracovala na plánování programu a pod vedením učitelek pracovala vždy v určeném centru aktivity. Zatímco učitelka vedla skupinu dětí k přechodu na další aktivitu, já se starala o odklizení stop té minulé činnosti. Dále jsem asistoval při režimových momentech jako mytí rukou, čištění rubu, toaletě, jídle, oblékání. Psala jsem krátká pozorování na děti. Zde stojí za zmínku, že v počátcích programu psala učitelka denně pozorování na každé dítě. Dbala jsem na čistotu a pořádek dětského zařízení a po dohodě s učitelkou doplňovala centra aktivit nezávadným materiálem a pomůckami. Pak jsem měla velice příjemnou roli a tou bylo udržovat dobré vztahy s rodiči. Jak už jsem dříve uvedla, nebyl to pro mě velký problém, protože jsem s rodiči žila na jednom sídlišti a s většinou se znala a setkávala se i mimo prostor mateřské školy. Například na nákupech, na dětském hřišti, u dětské lékařky, na aerobiku, při oslavách narozenin našich dětí apod.

Mojí povinností bylo zúčastňovat se schůzek vzdělávacího týmu, které byly zpočátku opravdu časté. Krátké, ale operativní. Svoji odbornost jsem si rozšiřovala na seminářích pořádaných nadací. A zde vidím počátek naší izolace. Jako asistent jsem absolvovala mnoho kursů zaměřených na program Začít spolu, ale žádný, který by mi umožnil kontakt s ostatními mateřskými školami, které s programem nepracovaly. Teprve po roce, když mi bylo v programu nabídnuto místo učitelky za odstupující kolegyni, jsem se setkala s kolegyněmi učitelkami běžných mateřských škol. Program Začít spolu uspěl. Sklízeli jsme několik let kladná hodnocení, dostalo se nám i vyznamenání v podobě získání titulu modelová školka, přesto si myslím, že tato izolace od běžných předškolních zařízení nám neprospěla. Velice těžko se navazovala spolupráce. Po přijetí RVP PV, dokumentu, který je závazný pro všechny typy mateřských škol, tedy i alternativní, si mnohé zkušenosti můžeme předávat. Úroveň mateřských škol v Plzni je velice uspokojivá. Ne všechny tradiční formy výchovně vzdělávací práce bylo třeba v programu potlačit. Volba dítěte byla zpočátku rodiči

chápana jako naprostá anarchie. Měly představu, že v programu Začít spolu si dítě může dělat, co ho napadne. Vždy je mu vyhověno. Opak je pravdou.

V programu jsou respektována práva a přání dítěte, ale v rámci dohodnutých pravidel, která si děti vytvářejí samy. Toto pochopit a přesvědčit veřejnost o správnosti takového postupu nebylo jednoduché.

Snad pro svoji počáteční izolaci, se program Začít spolu nerozšířil i do jiných mateřských škol v Plzni. Přesto, že finanční podpora nadace nebyla zanedbatelná. O vlastním financování bohužel nemám mnoho informací. Po dobu dvouleté finanční podpory nadací, jsem v programu pracovala na pozici, která mi neumožnila se k těmto informacím dostat. Dnes je velice těžké zkontaktovat se s lidmi, kteří o této problematice vědí z vlastní praxe více. Víím jen, že byl stanoven individuální rozpočet pro mzdové náklady na rodinného koordinátora, učitele, asistenty učitele, renovaci a provoz budovy, vzdělávání, zapojení rodičů, nábytek a ostatní vybavení. Každou nárokovanou položku bylo nutno nejprve konzultovat s M-týmem, který vstoupil v jednání s příslušným zřizovatelem. Náklady na renovaci a údržbu byly hrazeny ze zdrojů Sorosova fondu pouze v krizových situacích, kdy zřizovatel nebyl schopen hradit provoz budovy. V případě stravování byl zachován dosavadní postup. Rodiče nadále platili stravné, které bylo „nadlepšeno“ ve formě nákupu čerstvého ovoce a zeleniny pro všechny třídy mateřské školy. Toto zpestření stravy bylo hrazeno z prostředků Sorosova fondu. Jídlo bylo od počátku provozu připravováno mimo budovu mateřské školky, ale náklady na dopravu nebylo nutno čerpat. Finanční prostředky Sorosova fondu bylo možno využít na pomoc rodinám v krizových situacích. V případě sociálně slabých rodin byl příspěvek poskytnut na ozdravný pobyt a v případě rodin s dítětem s postižením na rehabilitační pobyt nebo pomůcky. V každém takovém případě bylo opět nutno konzultovat vynaložení finančních prostředků s ostatními rodiči a M-týmem. Prostředků ze zdrojů Sorosova fondu bylo možno využít k nákupu hraček a pomůcek představujících standardní vybavení herny, nebo doplnit vybavení o některé z doporučených hraček či pomůcek. Mateřská škola tak získala netradiční a do té doby v předškolních zařízeních nezvyklé pomůcky. Například mikroskop, logopedické zrcadlo, rehabilitační stůl, pískoviště, ponk, nejrůznější

encyklopedie a knihy pro děti i odbornou literaturu pro rodiče i občerstvení na společné akce. Tyto aktivity také velkou měrou podpořily spolupráci s rodinou.

K vybavení či dovybavení heren jsme využili připravený katalog nábytku a pedagogický tým z něho vybíral tak, aby jednotlivé kusy nábytku pomohly vytvořit centra aktivit v prostoru herny. Objednali jsme stoly písek-voda, malířské stojany, patrovou konstrukci na malířské potřeby, soupravu velkých dřevěných kostek, otevřenou knihovnu, tříkolky, ponk. Některé díly byly hrazeny z prostředků zřizovatele a některé z prostředků Sorosova fondu. Do prostředků fondu byly zahrnuty i náklady na dopravu rodinného koordinátora a pedagogického týmu při účasti na seminářích.

Po prvním roce působení v programu jsme byli poctěni návštěvou z Ameriky. Program jsme úspěšně obhájili a měli nastartováno do dalšího roku. To už ale bylo nutno přemýšlet, z jakých zdrojů bude program nadále hrazen. Finanční podpora Sorosova fondu byla přislíbena pouze na dva roky.

3.4 Pohled koordinátora programu Začít spolu

Autentický rozhovor s bývalou koordinátorkou programu Začít spolu.

V roce 1990 - 1993 jsem byla zaměstnána na UMO1 v Plzni jako sociální pracovnice. V té době mi zaměstnavatel umožnil studovat komunitní práci. Terénní sociální pracovnice, to byla novinka po revoluci, kterou k nám vrátili Holanďané. Poznatky ze studia jsem využila v roce 1991 ve chvíli, kdy v Plzni, na novém sídlišti Vinice, docházelo k nepřetržitým konfliktům mezi etnickými menšinami. UMO1 bylo nuceno se touto záležitostí zabývat. Navrhla jsem řešit sídlištní problémy komunitní prací, a z toho pro mne vzešel pracovní úkol, vypracovat návrh řešení. Pracovala jsem na detašovaném pracovišti Strážnická 3 na Vinicích, kde jsem zpracovávala studii na toto téma. V roce 1993 jsem oslovila PhDr. Zuzanu Havrdovou, hodnotitelku projektů pro Open Society Fund. Jmenovaná se na stáži v Americe seznámila s projektem Step by step, který v sobě obsahuje jak odbornou práci s dítětem předškolního věku, tak odpornou sociální práci, jejíž podstatou je výchova k demokracii. V porevoluční době cítila potřebu obnovit angažovanost rodin

při výchově svých dětí. Za totality byl rodič vždy až na druhém místě. Vizí bylo navrátit výchovnou roli rodičům. To oni jsou primární vychovatelé.

Tento školní program měl za cíl oživit roli rodičů v tom smyslu, že rodič by měl být aktivně účasten při důležitých rozhodnutích. Myšlenka byla na světě. Nyní bylo důležité vše ošetřit legislativně a přesvědčit školský úřad města Plzně, aby program s jeho základními principy přijal.

Základní principy programu Začít spolu:

- Individuální přístup
- Integrované učení hrou
- Centra aktivit
- Tematické plánování
- Spolupráce s rodinou

Byla vypracována studie a navrženo, že je důležité začlenit program s komunikační prací. Ještě jako zaměstnanec UMO1 jsem pomáhala PhDr. Zuzaně Havrdové hledat kontakty v městské radě a na školském úřadě pro jeho realizaci.

Díky sociologickému výzkumu, který potvrdil skutečný problém v lokalitě Vinice, se nakonec městská rada můj návrh podpořila a zastupitelstvo následně uskutečnilo kroky k vybudování tohoto typu školky s alternativním programem.

Školský úřad nechtěl nadále rozšiřovat síť školek, ale zároveň bylo potřeba řešit vážné problémy na Vinicích. Díky tomu se podařilo najít sympatizanty s novou alternativou a na veřejném shromáždění PhDr. Havrdová tento projekt obhájila. Zastupitelstvo města Plzně pak na svých zasedáních rozhodlo o další podpoře programu, jeho rozšiřování a přímém spolufinancování. Školský úřad se smluvně zavázal, že bude zaměstnávat dva pedagogy včetně koordinátora a dvou asistentů. K samotné realizaci byla nutná volba ředitelky mateřské školy s odpovídajícím pedagogickým vzděláním. Koordinátor byl garantem dodržení programu Začít spolu. Na zřizovací listině v konečné fázi figuroval Magistrát města Plzně jako zřizovatel

a Nadace Open Society Fund, která finančně zajišťovala a poskytovala výcvik zaměstnancům. Vlastní realizace neproběhla bez problémů. Narážela na zvyklosti a tradiční program mateřské školy, včetně platných hygienických norem. V roce 1993 byla podepsána zřizovací listina a prvním krokem bylo získat personál formou výběrového řízení. Jedinou stanovenou podmínkou bylo „chtít to dělat“.

Získala jsem jmenný seznam nezaměstnaných pedagogů a v první řadě proběhlo výběrové řízení na koordinátora. Měl splňovat taková kritéria, kterých bohužel žádná účastnice konkursního řízení nedosáhla. PhDr. Havrdová mi dala nakonec podmínku, že pokud funkci koordinátora nevezmu já, tak program stáhne. Stála jsem na rozcestí a musela jsem se rozhodnout. Nakonec jsem se rozhodla pro práci v programu a stala se zaměstnancem školského úřadu.

Ředitelkou programu se stala tehdejší ředitelka 82. mateřské školy paní Jiřina Solfronková, které tímto Magistrát města Plzně uvolnil tři bytové jednotky v panelovém domě v Hodonínské ulici. K stávající čtyřtřídní mateřské škole byly přisloučeny dvě třídy s kapacitou 30 dětí. Nejprve však bylo nutno prázdné byty zrekonstruovat v souladu s hygienickými a požárními normami. Spolupracovala jsem s bytovou návrhářkou, s jejíž pomocí se podařilo splnit alespoň ty nejzákladnější požadavky programu a to bylo rozdělení prostoru do center aktivit“.

3.5 Pohled učitelky programu Začít spolu

Autentický rozhovor s učitelkou programu Začít spolu, která pracovala v mateřské škole první rok při zahajování programu.

„Učitelkou v programu Začít spolu jsem se stala z nutkavého vnitřního pocitu změny. Chtěla jsem zkusit něco nového. V mateřské škole jsem pracovala patnáct let na sále stejném pracovišti, a to myslím není žádná zásluha. Stále stejné prostředí, kolektiv, nic se nedělo. Tak jsem se přihlásila na speciální pedagogiku. Když jsem se začala rozhlížet, přečetla jsem si inzerát v novinách. Zde byl vypsán konkurz na pozici učitelky v novém programu. To bylo to nové, co jsem hledala. V konkursu jsem řádně uspěla, nastoupila v programu Začít spolu „pouze“ jako učitelka, ala neměla jsem zájem

o pozici učitele, speciálního pedagoga. Požadavek na jednu třídu byl následující:

- obsadit pozici učitele – speciálního pedagoga
- obsadit pozici učitele
- obsadit pozici asistenta – rodiče
- obsadit pozici asistenta (pedagogické vzdělání nebylo podmínkou)

Na programu Začít spolu mě nadchla pestrost možností, dostatek personálu, nízký počet dětí a hlavně mě překvapilo to, jak děti bez zábran přijímají děti s handicapem. Dosud jsem neměla příležitost se setkat s integrací handicapovaných dětí.

Od počátku realizace programu Začít spolu jsem zažívala pocit neuznání okolí. Nebyla doceněna mravenčí práce každé z nás. Setkávala jsem se s nepochopením všude. U kolegyň učitelek, na seminářích. Učitelky z ostatních předškolních zařízení neměly možnost nahlédnout do problematiky při zavádění programu. Každý viděl jen malý počet dětí s velkým množstvím personálu. Častá otázka z jejich strany zněla: Propána, co tam s těmi dětmi celý den děláte?“ Pociťovala jsem i nepochopení ze strany inspekce, která školku navštívila hned v prvním roce realizace programu. To byl pro mě opravdu nepříjemný zážitek. Kritika bez jakékoli snahy metodické pomoci. K tomuto nepochopení zajisté docházelo malou informovaností pedagogické veřejnosti. Málokdo měl představu, co od programu očekávat.

S rodiči to bylo jiné. Ti byli dopředu připravení. Věděli, do čeho jdou a že se od nich bude očekávat spolupráce. Mohli zvážit, zda do programu s tímto závazkem vstoupí nebo ne. V mateřské škole měl rodič prostě si pohrát a čas strávený v jejich přítomnosti byl srdečnější a příjemnější.

Nyní pracuji v klasické mateřské škole, kde mám pocit, že se rodiče cítí obtěžováni. Svě dítě do zařízení odloží a očekávají kvalitní péči. Jsou ochotni k rozhovoru, ale jen o svém dítěti. Ostatní je nezajímá a na spolupráci prostě nemají čas. Někdy se mi po té příjemné atmosféře zasteskne. Hlavně mi chybí přítomnost asistenta na třídě. Nebylo pro mě jednoduché zvyknout si na to, že je moje práce s dětmi neustále sledována. Ale pak to bylo velice příjemné“.

4. Modelová školka v programu Začít spolu

Naše mateřská škola získala v roce 1997 titul modelová. Označení modelová škola programu Začít spolu odpovídá tato definice: „Modelová mateřská školka nabízí učitelům, studentům, fakultě, rodinám, členům komunity a představitelům školy příležitost pozorovat, studovat, praktikovat a porozumět filozofii a metodám programu Začít spolu (Modelová škola programu Začít spolu, Praha, 1997, s. 3). [8]

Modelová, ve smyslu příkladná v praxi znamená, že služby, které tato školka poskytuje, jsou mimořádně vysoké kvality. Nedílnou součástí tohoto modelového pracoviště je:

- dostatečná praxe v programu
- angažovanost rodičů a rodiny
- individualizovaná výuka
- možnost dítěte činit rozhodnutí ve třídě

Nejde o to být dokonalí, ale poskytnout co nejlepší příklad v oblasti, kde je mateřská škola s programem Začít spolu zřízena. Dále pak nabízet doplňkové aktivity a služby. Například:

- poskytovat vzdělávání a službu rodině
- umožnit sledovat program případným návštěvníkům
- provést formální školení, trénink pro učitele a jiné pedagogické pracovníky, kteří se o program zajímají a chtějí si jeho metody procvičit
- vést a dohlížet nad praktikujícími studenty
- poskytovat technickou podporu a školení těm školám, které mají zájem replikovat program Začít spolu na svém zařízení (Modelová škola, 1997). [8]

Z těchto nabízených aktivit si mateřská škola může zvolit. Cílovou skupinou naší modelové školky nejsou už jenom děti a rodiny, ale i učitelé a vedoucí pracovníci z jiných škol, studenti pedagogiky, fakultní a jiní vědečtí pracovníci i příležitostní návštěvníci. Titul modelové školky nám umožnil i užší spolupráci s institucemi pro

výchovu učitelů. V případě naší mateřské školy je to spolupráce s PF ZČU Plzeň a PF JU České Budějovice.

Personál modelové školy může být různý. Zpravidla ho tvoří:

- ředitel mateřské školy
- rodinný koordinátor
- učitel
- asistent
- rodiče
- dobrovolníci z komunity (Modelová škola 1997). [8]

Toto je optimální stav, ale naše zařízení muselo hledat východiska ze současné situace, kdy personální obsazení pedagogického týmu bylo redukováno z důvodu systémových změn. Hrozilo nebezpečí, že aplikace metodiky programu Začít spolu nebude možná, nebo jen v částečném rozsahu.

V tomto případě je nutno nové administrativní a školicí zodpovědnosti co nejlépe rozvrhnout. A to tak, aby se o ně podělil veškerý personál pracoviště.

Role učitele je v modelové školce nejvíc specifická. Mám tu čest v naší mateřské škole zastávat funkci spolupracujícího učitele a zodpovídám za:

- vedení studentů, kteří se připravují na povolání učitele
- orientaci studentů pedagogiky ke kultuře vedení třídy v mateřské školce
- postupy pracoviště Začít spolu (Modelová škola, 1997). [8]

Se studenty pedagogiky se dělím o své zdroje vědomostí a uvědomuji si, že mám zásadní vliv na kvalitu jejich zkušeností. Praxe potvrdila, že studenti PF mají převážně teoretické znalosti o programu Začít spolu, které je nutno doplnit kvalitně vedenou praxí.

Začínáme ukázkovými hodinami s výkladem a dále pokračujeme souvislou pedagogickou praxí dle zájmu studentů. V minulém školním roce se studentce PF ZČU Plzeň podařilo úspěšně absolvovat souvislou pedagogickou praxi na třídě Tygříků a vzhledem k její kvalitní práci dostala nabídku na pozici učitele v naší mateřské škole.

Mým úkolem je podporovat studenta v tom, aby dorostl do role nového učitele mateřské školy.

S tím souvisí další administrativní zodpovědnosti:

- psát a odevzdávat zprávu o průběhu souvislé pedagogické praxe studenta pedagogiky
- zapsat spolupráci s návštěvníky a učiteli
- účastnit se porad s představiteli PF Plzeň
- volit učební techniky odpovídající modelu Začít spolu
- vést výuku studenta pedagogiky ve třídě
- zajišťovat role ve třídě pro studenta pedagogiky
- poskytovat denní konzultace pro studenty pedagogiky
- setkávat se zástupci university a diskutovat o postupech a pokrocích studentů
- ochotně zodpovídat otázky učitelů nebo pozorovatelů, kteří navštíví naše pracoviště
- informovat děti a rodiny o souvislé pedagogické praxi studenta, návštěvě pozorovatele ve třídě (kdy a proč)

Rodina musí o této aktivitě vědět. Je nutné prodiskutovat s rodiči roli mateřské školy jako modelové a získat jejich svolení a podporu. K přenosu těchto informací dochází na rodičovských setkáních, která zajišťují neustálou zpětnou vazbu za účelem zjištění kvality programu.

Potenciální účastník školícího programu naší mateřské školy je hlavně rodič. Právě on by měl být o metodice programu informován. Poskytujeme 1x za týden návštěvní dopoledne, kdy mohou noví rodiče se svými dětmi naše zařízení navštívit, stát se pozorovateli, případně aktivními účastníky programu Začít spolu.

5. Návrh postupu při přechodu konkrétní MŠ do programu Začít spolu

Jsme dvě sloučená pracoviště s odlišným programem výchovně vzdělávací práce. V obou mateřských školách jsou vynikající pracovnice, které jsou zvyklé pracovat spíše individuálně. Pracoviště Hodonínská má praxi v práci v týmu a cítí potřebu změny prosadit program Začít spolu i na odloučeném pracovišti Břeclavská a rozšířit tak náš pracovní tým.

Postup změny jsem zpracovala formou případové studie. Bude navržena na pedagogické poradě podle uvážení paní ředitelky. Hlavním předpokladem této změny je její přijetí všemi zaměstnanci.

5.1 Popis situace a relevantních souvislostí

5.1.1 Charakteristika jednotlivých školských zařízení

81. mateřská škola Plzeň	
Hodonínská 53	Břeclavská 12
pracuje podle alternativního programu Začít spolu od roku 1994	Nemá svůj program Využívá prvky programu Zas
Nachází se v lokalitě Plzeň Lochotín na sídlišti Plzeň Vinice	Nachází se v lokalitě Plzeň Lochotín na sídlišti Plzeň Vinice
Umístěna v panelovém domě Ve dvou bytových jednotkách (3+1, 4+1) <u>2 třídy pro 14 a 12 dětí</u> V rodinném prostředí pro 26 dětí	Klasická sídlištní školka pro 112 dětí Pavilon pro 4 třídy Samostatné vstupy, ředitelna pro provozní a pedagogické porady obou

Garsoniéra zařízena pro rodiče	pracovišť
Slouží jako rodičovská místnost	provozní budova (školní kuchyně,
Pro administrativu ředitelky	prádelna, sušárna, sklad potravin,
Schůzky rodičovské rady	materiálových a hygienických zásob
Rodičovské setkání	velká zahrada vybavena pro děti obou
Seznamování s cizím jazykem	pracovišť, zahradní prvky, domky,
Půjčování hraček a knih pro děti	pískoviště apod.
Odborná literatura pro rodiče, studenty	
Stravování zajišťuje školní jídelna při 7. ZŠ a MŠ v Brněnské ulici 38	Stravování zajišťuje vlastní jídelna
Provoz MŠ je od 6.30 – 16.00 hod.	Provoz je od 6.00 – 16.00 hod
Rodiče mají možnost po dohodě s učitelkou přivádět a odvádět děti kdykoli v průběhu dne	Přesně stanovený režim dne
Děti mají možnost volby	Volbu provádí učitelka
Personální zajištění	
1 ředitelka, střední vzdělání, funkční studium pro ředitele	6 učitelek se středním vzděláním, z toho 1 zástupce ředitele
1 učitelka s vysokoškolským vzděláním	1 učitelka, učitelství pro ZŠ

1 učitelka, střední vzdělání, bakalářské studium, rok dokončení 2010	1 učitelka, čerstvá absolventka bakalářského studia PF Plzeň
1 asistent pedagoga	2 uklízečky
1 školnice	2 kuchařky
1 uklízečka	1 školnice
	1 vedoucí školní jídelny

Tabulka č. 2 Charakteristika jednotlivých školských zařízení

5.1.2 Problém, který bude řešen

- Několik let stále dvojice učitelek vedou děti od 3-6 let, po celou dobu jejich docházky
- Každá třída má svůj třídní plán, založený na individuálních preferencích jednotlivých učitelek
- Učitelky mají dispozice, které plně využívají, ale jejich působení na děti se neprolíná, pracují spíše individualisticky, plán plní formálně, nenavazují na sebe
- Profesně není zaměstnancům co vytknout, ale nepracují jako tým

Bývalá ředitelka využívala ochotu a schopnost prezentovat mateřskou školu vybranými učitelkami, ostatní neřešila

5.2 Související faktory a skutečnosti, varianty řešení

5.2.1 Zákonné normy, které je nutno vzít v úvahu

- Zákoník práce
- Pracovní rád pro zaměstnance škol a školských zařízení
- Školní výchovně vzdělávací plán
- Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

- Vnitřní řád pro zaměstnance
- Stanovy programu Začít spolu
- Kritéria modelové školky
- Plán evaluace

5.2.2 Faktory, které by mohly ovlivnit řešený problém

- Pracovnice nejsou ochotné ke změně
- Pracovnice mají o své práci vyšší nebo naopak nižší úsudek, než jaká je skutečnost (přeceňování, podceňování sebe sama)
- Pracovnice většinu svého produktivního věku nepracovaly ve vzájemné spolupráci
- Pracovnice nevědí, jak pracovat v týmu

Pracovnice se málo vzdělávají v nových oblastech, které přináší změny ve školském vzdělávacím procesu

5.2.3 Možné varianty řešení

- Ředitelka direktivně rozdělí kompetence a neustálou kontrolou zajistí spolupráci mezi zaměstnanci
- Ředitelka pohovoří se zaměstnanci a pořádá o změnu, při míjení se účinkem další aktivitu vzdá
- Ředitelka pohrozí finančním postihem, pokud se stav nezmění
- Ředitelka bude společně s ostatními hledat cestu k vzájemné spolupráci s vytvořením motivačního programu

5.3 Vlastní řešení problému

5.3.1 Vybraná varianta

Ředitelka bude společně s ostatními hledat cestu k vzájemné spolupráci s vytvořením motivačního programu

Zdůvodnění:

- Pokud máme zájem o týmovou práci, je potřeba dát zaměstnancům možnost týmového řešení problému
- Zná-li zaměstnanci možnosti ohodnocení své práce, je to pro ně motivující
- Prostředí spolupráce a signál změny k lepšímu je kladným signálem i pro rodiče
- Zpětnou vazbou pro zaměstnance je ohodnocení jejich kvalit a předností, prostor pro předávání zkušeností kolegům
- Týmovou práci se upevní soudržnost a loajalita ke škole
- Ředitelka je vzorem přímého, otevřeného jednání a tím pomáhá vytvořit tým, který čestně plní své závazky, respektující zájmy druhého
- Ředitelka předává své vlastní zkušenosti z kursů komunikace v týmu
- Ředitelka vytvoří podnětné prostředí pro sebevzdělávání týmu
- Ředitelka umožní rodičům vstoupit do dění školy v roli aktérů výchovy a vzdělávání svých dětí a propojí tuto aktivitu s organizací chodu předškolního zařízení

5.3.2 Popis řešení problému

Ředitelka vypracuje časový harmonogram svého postupu v časovém horizontu do konce školního roku

- Podrobně, formou hospitací, objektivně zhodnotí spolupráci mezi učitelkami na jednotlivých třídách
- Vypracuje analýzu SWOTT s pedagogickými i provozními zaměstnanci
- Vypracuje motivační program
- Stanoví si dlouhodobou koncepci k zavedení změn a během dalšího roku se snaží změny postupně dosáhnout

Na pedagogické poradě seznámí ředitelka zaměstnance s plánem hospitací

- Předloží nová kritéria hospitací, zaměřená na týmovou spolupráci učitelek ve třídě
- Učitelky samy stanoví datum hospitace v limitu dvou měsíců

Ředitelka provede hospitace na třídách celodenně při účasti obou učitelek**Ředitelka vyhodnotí svá pozorování a s každou učitelkou zkonzultuje den ve třídě**

- Připraví vstřícné prostředí, nejprve provede analýzu učitelka a pak sdělí svůj názor ředitelka
- Kladné hodnocení celkového klimatu třídy
- Vyzdvihnutí předností učitelky
- Negativní poznámky k atmosféře ve třídě a ke spolupráci s druhou učitelkou
- Poskytne učitelce prostor pro vlastní pohled na situaci, pro návrhy změn, využití svých silných stránek pro spolupráci s druhou učitelkou
- Zjistí motivaci učitelky k případné spolupráci v týmu a její schopnosti k propagaci školy

Ředitelka vyhodnotí pohospitační rozhovory se zaměstnanci

- Ponechá stávající dvojice učitelek
- Rozdělí dvojice učitelek v případě neochoty k týmové práci (antipatie, trvalé neshody pracovního i osobního charakteru)
- Oživí pracovní tým čerstvými absolventkami pedagogické fakulty a zkušené učitelky vyžije jako zaučující. V tomto případě je týmová spolupráce nezbytná
- Zmapuje silné stránky každé učitelky

Ředitelka vytvoří motivační program

- Osobní příplatky
- Jednorázové odměny
- Možnost sebevzdělávání nabídkou seminářů a kursů v oblasti efektivní komunikace a týmové spolupráce a z okruhu zájmů učitelek
- Nabídka aktivit umožňujících seberealizaci a uplatnění silných stránek učitelek
- Neformální setkání mimo pracoviště mateřské školy
- Nabídka ukázkových hodin a seminářů v rámci pedagogického týmu, předávání vlastních zkušeností z praxe, netradiční způsob výuky, volby metod, efektivní komunikace s dětmi apod.
- Umožní účast na letní škole programu Začít spolu

Pedagogická a provozní porada na konci školního roku

- Využití krátké týmové hry ke spolupráci a navození tvůrčí atmosféry
- Zhodnocení školního roku a osobní zainteresovanosti všech zaměstnanců, ke každému kladná poznámka k přínosu pro školu a poděkování
- Celkové zhodnocení školního roku i s negativními stránkami, v tomto případě obecně, bez jmenování zaměstnanců
- Návrh zpracování analýzy SWOTT pro pedagogické i provozní zaměstnance, jejich porovnání a vytyčení společných pozitivních i negativních bodů
- Návrhy ředitelky na změnu v týmové práci pro obě pracoviště, vychází ze schopností jednotlivých zaměstnanců a z hospitační činnosti podle plánovaného harmonogramu a z celkové atmosféry na pracovišti
- Propojení týmové spolupráce pedagogických a provozních zaměstnanců
- Nabídka vzdělávání (letní škola programu Začít spolu)
- Seznámení s motivačním programem
- Do nového školního roku mají zaměstnanci odloučeného pracoviště prostor k přemýšlení, zda se chtějí stát replikační školkou nebo jen třídou a modelová školka bude mít čas na plánování a přípravu k přijetí replikačního programu

V dalším školním roce se nabízí dvě alternativy

- Ředitelka sleduje a vyhodnocuje celkovou týmovou spolupráci ve školce
- Tým modelové školky vytvoří detailní plán asistence při replikaci modelu „Začít spolu“ na odloučeném pracovišti. Tento plán je použit jako východisko pro diskuse a jednání s třídou mající o replikaci zájem.
- Poskytne-li modelová školka asistenci při replikaci jiné mateřské škole, může být na poskytované služby uzavřena smlouva, spolu se stanovením poplatků.

5.4 Plán asistence při replikaci modelu Začít spolu

Tento plán by měl obsahovat:

- Pozorování, při kterém pedagogové zainteresovaného pracoviště navštíví pracoviště Začít spolu, proberou společně filozofii programu, prohlédnou

si třídy v akci a kladou otázky vyplývající z výsledků svého pozorování a hlavně diskutují o zapojení rodičů.

- Stanovení potřeb, na základě kterých M-tým rozhodne, zda je to které pracoviště pro replikaci vhodné, jaká míra podpory bude zapotřebí.

Školící moduly programu Začít spolu, které jsou již vyvinuty a mohou být upraveny pro použití v dané replikační škole

5.5 Přínos případové studie

Závěrem bych podotkla, co mi zpracování případové studie přineslo:

- Proces změny programu vnímám jako dlouhodobý a dobrovolně volitelný
- Týmová spolupráce je založena na vnitřním přesvědčení, motivaci, je nutno pozitivně motivovat, nelze dát požadavek ke změně příkazem
- Záleží na samotné schopnosti ředitelky pro týmovou spolupráci a dovednosti přesvědčit podřízené, důležitý je i projev důvěry, využití schopností předání kompetencí
- Je potřeba uvědomit si nedostatek finanční motivace a možnosti založit ji na osobnostní a lidské stránce zaměstnanců
- Zamyšlení nad pravou podstatou alternativního snažení na našem předškolním zařízení spojené s potřebou dalšího studia myšlenek humanisticky orientované výchovy a vzdělávání.

6. Zapojení rodičů do programu Začít spolu

Program Začít spolu, podle kterého pracují Tygřici a Bobřici v naší mateřské škole v Plzni, počítá s aktivní účastí rodičů a podporuje užší vztahy s rodinami. Program, který je založený na jedinečné roli rodiny a pomáhá při získávání zdrojů a námětů podporujících zdárnou výchovu dětí, je vhodným doplňkem výchovy dětí v rodinách. Musí na jednotlivé děti ohlížet v kontextu s jejich rodinami, musí si uvědomovat a zvažovat i rodinné priority, problémy a zájmy. Nabízím několik námětů na aktivní účast rodičů, které se osvědčily v naší mateřské škole.

6.1 Osobní komunikace

Vytváříme příležitosti pro osobní komunikaci. Snažíme se využít široký okruh aktivit, které rodičům a pedagogickému týmu poskytují možnost k vzájemnému seznámení a výměně informací. Věnujeme čas diskuzím s rodinami, při kterých mají rodiče vždy dostatek prostoru na dotazy. Učíme se dobře naslouchat.

- **První návštěva školy** – ještě než rodiče do programu dítě přihlásí, měli by sami nejprve školu navštívit, seznámit se s dětmi, s pedagogickým týmem a s programem školy.
- **Orientační schůzky** – jakmile je dítě přihlášeno, jsou to právě orientační schůzky, které rodičům usnadňují kontakt s učiteli a ostatními rodiči, pomáhají jim blíže poznat každodenní postupy a získávat další cenné informace.
- **Návštěva domovů** – člen pedagogického týmu může rodinu navštívit doma, což mu poskytne možnost seznámit se s dítětem a jeho rodinou v domácím prostředí.
- **Rodičovské schůzky** – jsou plánovaná setkání, na kterých se diskutuje o dosaženém pokroku dítěte a kde rodiče dostávají příležitost podělit se o své nápady a problémy.

6.2 Písemná komunikace

Pokud nedostatek času nebo problémy s plánováním nedovolí dostatek osobních setkání, mohou k udržení kontaktu mezi rodinami a učiteli posloužit některé písemné formy komunikace. V některých případech může být písemná forma přenosu informací užitečná tím, že druhá strana zprávu zaručeně obdržela. Dodržujeme zásadu srozumitelnosti zvolené formy komunikace.

- **Brožury** – pomáhají rodičům seznámit se s programem. Měly by stručně popisovat filozofii a obecné informace o programu.
- **Příručka** - obsahuje detailní informace o programu. Rodina ji může během roku používat jako průvodce.
- **Informační dopis** - je distribuován jednou nebo dvakrát měsíčně v zájmu zajištění přísunu ucelených informací o průběhu programu, o jeho změnách, zvláštních událostech, nutnosti brigády atd.
- **Neformální vzkazy** - můžeme každé rodině posílat po dítěti krátké vzkazy, informující o nových dovednostech nebo úspěších dítěte. Vzkazy mohou rovněž obsahovat poděkování rodinám za něco, čím do programu přispěly. Stejně tak rodiny mohou do programu zasílat vzkazy s poděkováním nebo s nějakou žádostí.
- **Nástěnky** - jsou vizuálním prostředkem, který pomáhá rodiče informovat o pořádaných schůzkách a jiných událostech, o denním programu a o tom, co se ve škole děje.
- **Schránka námětů** - schránka na písemné náměty a návrhy vybízí rodiče ke sdělení návrhů pedagogického týmu.
- **Školní vzdělávací program** - dokument, který slouží veřejnosti jako úplná a přehledná informace o poskytovaném vzdělávání a jeho kvalitě.
- **Třídní vzdělávací program** - program konkrétních činností, které nabízí pedagog dětem ve třídě, rozvržený na určité časové úseky.
- **Písemné zprávy** představují formální způsob komunikace s rodinou. Přestože mohou mít svůj význam, je třeba dbát na to, aby nenahrazovaly osobní kontakt.

6.3 Praktická ukázka zapojení rodičů do programu Začít spolu

Pedagogický tým 81. Mateřské školy v Plzni má bohaté zkušenosti se zapojováním rodičů do programu Začít spolu. Vrcholem této aktivní spolupráce je spoluvytváření třídního vzdělávacího programu a nabídka konkrétních aktivit pro malé Tygříky a Bobříky. Cením si zvláště spontánní iniciativy ze stran rodiny.

Uvádím dvě ukázky aktivní účasti rodin, které nám poskytly možnosti k vzájemnému seznámení a výměně informací. Potvrdila se hypotéza, že diskuse s rodinami nemusí vždy probíhat na půdě mateřské školy.

6.3.1 Na kouzelné zahradě

Akce začala ráno velkým tajemstvím. Už od ranního kruhu přicházely maminky, které mají možnost strávit s námi dopoledne v mateřské škole. Celý výlet měla v režii pětiletá Kamilka, kterou její maminka všestranně podporuje. Vysvětlila nám trasu a tajná výprava za poznáním mohla začít.

Hned před školkou děti řešily první problém. Jak bezpečně přejít rušnou ulici? Potom bylo nutno zvolit vhodnou polní cestu, která by byla schůdná i pro kamarádku Verunku. Ta po zlomenině nohy stále ještě nezvládá náročný terén. V této chvíli jsem pouhým pozorovatelem a děti získávají fyzickou, psychickou i sociální samostatnost. Musí společně vyřešit překážky, které se cestou vyskytnou.

U cíle nás čekal nádherný pohled na dřevěnou chaloupku uprostřed zelené louky plné rozkvetlých pampelišek. Maminka Vladka nás uvítala vřelým úsměvem a vpustila nás do zeleného království. Spolu s Kamilkou připravila zábavnou „Květinovou hru“. Děti se během krátké chvíle zorientovaly v novém prostředí. Vyhledat v terénu pět papírových květín a splnit všechny úkoly už pro ně byla hračka. Spolupráce celé skupiny urychlila cestu k pokladu. Maminky i děti se bezvadně bavily.

Vzhledem k tomu, že je naše třída věkově smíšená, docházelo mnohdy ke komickým situacím. Průzkum chatky a jejího okolí nerušil maminky, které se našeho výletu zúčastnily. V klidu si popovídaly a věřím, že si i báječně odpočinuly. I takto netradičně se dá prožít jeden den v životě malých Tygříků. [38]

6.3.2 Korejská rodina

Korejský chlapec Daniel k nám nastoupil v květnu 1996. Patrných rozdílů si děti z mateřské školy všimly okamžitě. Odlišná národnost, jiná barva pleti, jiný tvar očí. Zpočátku byly ostýchavé. Daniela si zvědavě prohlížely a do svých her kamaráda nezapojovaly. Daniel si často vybíral hračky, se kterými si už někdo hrál. Děti se vzájemně nedokázaly domluvit a Daniel tuto situaci často řešil pláčem.

Vztah dětí ke korejskému chlapci se změnil, když děti viděly, že my učitelky a asistentky s Danielem jednáme stejným způsobem jako s nimi. Rozhodující zlom nastal však v době, kdy jsme si začali vyprávět o lidech na Zemi a pozvali Danielovy rodiče do mateřské školy. Tématu o lidech jsme věnovali tři týdny. Hovořili jsme o tom, že lidé jsou různí nejen po stránce fyzické, ale i v povahových rysech. Porovnávali jsme sami sebe a hledali na sobě i na ostatních to, co se nám líbí a co je dobré.

Na návštěvu Danielových rodičů jsme se velmi těšily. Již předtím jsme mluvili o Asii, prohlíželi si mapy, globus, besedovali s rodiči o cestování. Od korejských rodičů jsme vyslechli poutavé vyprávění o jejich zemi. Přinesli nám různé knihy, prospekty, kazetu s korejskou hudbou, připravili dva druhy velmi chutného jídla, prostě byli milí, přátelští a vstřícní. Představili nám Daniela v korejském národním kroji a to pozitivně ovlivnilo a celkově změnilo vztah dětí k Danielovi. Nestal se středem pozornosti, ale jedním z nás.

Samotný Daniel také prošel velkou proměnou. Jeho dřívější chování bylo přiměřenou reakcí na nepřijetí do kolektivu. Po návštěvě rodičů se stal trpělivější ve všech činnostech. Spolupráce začala mít jistou úroveň a dokonce si našel mezi dětmi dobré přátele a kamarády. Dosáhli jsme stanoveného cíle. Zapojili jsme chlapce jiné národnosti do kolektivu české mateřské školy. Odměnou nám bylo spokojené a šťastné dítě. (Příloha č. 9)

7. Příručka pro rodiče a skutečnosti, které obsahuje

Tato brožurka obsahuje důležité informace o programu Začít spolu a je určena speciálně pro rodiče. Rodina ji během roku využívá jako průvodce. Na tvorbě jednotlivých stránek se spolupodílí celý tým mateřské školy. Příručku je nutno pravidelně aktualizovat vzhledem k legislativním a organizačním změnám. Měla by být stručná, věcná a pravdivá. Lze ji doplnit výtvarnými pracemi dětí z mateřské školy. Naše mateřská škola zvolila dokument formátu A5. Na titulní stranu jsme použili logo programu Začít spolu. (viz. Příloha č. 4). Vypracovanou příručku pro rodiče přikládám k bakalářské práci v příloze na CD.

Příručka pro rodiče obsahuje tyto skutečnosti:

- **Úvodní dopis pro rodiče** - stručné seznámení s programem a jeho filozofií.
- **Místní uspořádání a adresa** - umístění mateřské školy, zřizovatel, počet tříd, dětí, věkové složení, informace o rodičovském klubu, rodičovské radě, půjčovně hraček a knih, zajištění stravování, důležitá telefonní čísla.
- **Zapojení rodičů** - způsob zapojení rodičů v praxi v roli dobrovolného asistenta, volitelného zástupce rodičovské rady. Funkce rodičovské rady.
- **Centra aktivity** - s tím souvisí specifické uspořádání prostoru třídy, názvy center, konkrétní instrukce a doporučení jak se v jednotlivých centrech chovat.
- **Kdo o děti pečuje** - jmenovitě paní ředitelka s kontaktní adresou a telefonem, učitelský tým, asistenti, pomocný tým – provozní zaměstnanci.
- **Domácí řád** - způsob přijetí dítěte do zařízení, provoz školy, jmenovitě názvy tříd, informace týkající se stravování, závazná platba za vzdělávání a stravu, omluva absence, informace o „Dohodě mezi rodinou a školou“, která je po jejím podpisu závazná pro obě strany. Názornou ukázkou uvádím v příloze č. 4
- **Organizační forma výuky v programu Zas** - individuální přístup, samostatná volba, přijetí zodpovědnosti, integrované učení hrou, globální vnímání, centra aktivity
- **Nabídka školy** - akce mateřské školy, spolupráce s odborníky, zájmová činnost pořádaná v rámci výuky. Snahou je postupně odbourávat placené kroužky rodiči

a nahrazovat je kvalitní výukou cizích jazyků, hrou na flétnu, pohybovou, dramatickou a výtvarnou činností. Předpokladem je rozšíření profesního zaměření učitelek, samostudium a celoživotní vzdělávání.

- **Co je důležité vědět** - způsob úplaty za vzdělávání a stravu (zřízení trvalého příkazu, bankovní spojení).
- **Co potřebuje dítě ve školce** – pro běžný pobyt v mateřské škole, na vycházku, na spaní, toaletní potřeby, náhradní oblečení apod.
- **Jak vypadá den v mateřské škole** – stručný popis.

Podrobněji se mohou rodiče seznámit s děním na třídě v třídním vzdělávacím programu Tygříků, který vychází ze školního vzdělávacího plánu celé mateřské školy. (Příloha č .7)

Při naplňování cílů výchovně vzdělávací práce respektujeme Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, který je závazným dokumentem pro všechny, tedy i alternativní mateřské školy. Základní principy tohoto dokumentu, který vstoupil v platnost v roce 2005, jsou obdobné, jako východiska našeho programu. Vycházíme z osobnostně orientované výchovy, kde upřednostňujeme právo a volbu dítěte před podřízením se autoritě a nesmyslné a bezmyšlenkovité poslušnosti. Neznamená to anarchii ve výchově, ale vytváření tvořivého prostředí k seberealizaci každého dítěte. Na prvním místě je pochopení a vzájemný respekt. Přijímáme se takoví, jací jsme. Ani lepší, ani horší.

Domnívám se, že v této oblasti máme velký náskok oproti mateřským školám, které se s RVP PV teprve seznamují. Nemusíme měnit postoj k dětem, ani metody jeho výchovy a vzdělávání. Nemusíme budovat vztah k rodině. Tento model máme již několik let nastavený a pracujeme na jeho zdokonalování. Neznamená to tedy stagnaci, ale naopak otevření se široké komunitě a navazování spolupráce a výměna zkušeností. Nebude dlouho trvat a pozice tradičních i alternativních mateřských škol se zcela vyrovnají. Máme společnou vizi, která nabízí spolupráci.

Závěr

Ve své práci jsem se pokusila o zachycení složitosti zrodu jmenovaného alternativního programu. Zabývala jsem se detaily příprav, vztahů a postupů v prostředí vybrané mateřské školy. Chtěla bych tak přispět k lepšímu porozumění a pochopení alternativních snah v předškolním zařízení.

Předmětem zkoumání se stala 81. mateřská škola v Plzni. Hledám zde odpovědi na otázky proč, za jakých podmínek a do jaké míry tento alternativní program fungoval ve svých začátcích a jakou podobu má dnes. Získaná autentická data umožňují vhled na danou problematiku z různých pohledů. Z pohledu koordinátora, ředitele mateřské školy, učitele, asistenta pedagoga a rodiče.

Moji velkou výhodou je přímá účast na programu. Prostředí velice dobře znám a mohu tedy sledovat různé mechanismy, které ovlivňují chod celého zařízení. Mnohá fakta, která popisují, jsem přímo zažila, nebo jsem byla jejich očitým svědkem. Jde tedy o pravdivý pohled a snahu o co nejpřesnější přiblížení situace a pochopení případu v jeho přirozeném prostředí.

Nestranný pozorovatel by mohl namítat, že patnáctileté působení na jednom zařízení může svádět k stereotypům. Opak je pravdou. Vzhledem k tomu, že prioritou programu je zaměření na individuální potřeby dítěte a možnost volby, má pracovní tým příležitost k aplikaci moderních poznatků o vyučování. V reálu to znamená, že umožňují dětem a jejich rodičům realizovat jejich nápady a to tak, aby nebylo důležité co, kdy a proč děláme, ale komu daná dovednost slouží a jak je nám všem prospěšná.

Aktéry výchovně vzdělávacího působení tedy nejsou jen pedagogové, ale i děti, rodiče, komunita. Společně vytváříme klima s pozitivní atmosférou, otevřeností a vstřícností, kde se cítíme dobře všichni. Máme jasnou vizi a tu se snažíme naplňovat. Je to šťastná a spokojená rodina

Seznam použité literatury

- [1]BEČVÁŘOVÁ, Z.: Současná mateřská škola a její řízení. 1. vydání, Portál 2003, ISBN 80-7178-537-7
- [2]BLATNÝ, L., Jůva, V.: Kapitoly z dějin pedagogiky. Brno, PdF MU, 1996, ISBN 80-210-1295-1
- [3]GARDOŠOVÁ, J., Dujková, L., a kol.: Vzdělávací program Začít spolu metodický průvodce pro předškolní vzdělávání, Praha, Portál 2003, ISBN 80-7178-815-5
- [4]HENDL, J.: Kvalitativní výzkum. 2. Vydání, Portál 2005, ISBN 978-80-7367-485-4
- [5]HOFMAN, J., Kyrášek, J.: J. F. Herbart a jeho pedagogika. Praha, SPN 1977
- [6]HRDLIČKOVÁ, A.: Alternativní pedagogické koncepce. PF JU České Budějovice 1994, 1. vydání, 175 s., ISBN 80-7040-104-4
- [7]Kolektiv autorů: Filosofický slovník. Olomouc 2002, ISBN 80-7182-064-4
- [8]Kolektiv autorů: Modelová škola programu Začít spolu – manuál k přípravě a vedení, OPEN SOCIETY FUND, Praha 1997
- [9]Kolektiv autorů: Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Výzkumný ústav pedagogický Praha 2006, ISBN 80-87000-00-5
- [10]Kolektiv autorů: Začít spolu – mezinárodní program předškolní výchovy, Soros Foundations, New York, 2. Revidované vydání české verze, OPEN SOCIETY FUND, Praha 1995
- [11]KOŤÁTKOVÁ, S.: Dítě a mateřská škola. Grada Publishing, a.s., Praha 2008, ISBN 978-80-247-1568-1
- [12]LUKAVSKÁ, E.: Pozor děti! (Didaktické otázky vyučování orientovaného na dítě), Čeněk, A., Dobrá voda u Pelhřimova 2003, ISBN 80-86473-52-X

- [13]MERTIN, V., Gillernová, I.: Psychologie pro učitelky mateřské školy. Praha, Portál 2003, ISBN 80-7178-799-X
- [14]MUSILOVÁ, M.: Případová studie jako součást pedagogické praxe. PF UP Olomouc 2003, ISBN 80-244-0749-3
- [15]OPRAVILOVÁ, E., Kropáčková, J.: Studijní texty k předškolní pedagogice s úvodem do pedagogiky. PF UK Praha 2005
- [16]PRŮCHA, J.: Alternativní školy, Praha, Portál 1996, ISBN 80-7178-072-3
- [17]PRŮCHA, J.: Alternativní školy a inovace ve vzdělávání. 2. vydání Praha: Portál 2004, ISBN 80-7178-977-1
- [18]PRŮCHA, J., Walterová, E., Mareš, J.: Pedagogický slovník. Praha, Portál 2008, 322 s. ISBN 978-80-7367-416-8
- [19]RABUŠICOVÁ, M., Šedřová, K., Trnková, K., Čiháček, V.: Škola a (versus) rodina. Masarykova univerzita, Brno 2004, ISBN 80-210-3598-6
- [20] RÝDL, K.: Alternativní pedagogické hnutí v současné společnosti. 1. Vydání, Brno 1994, ISBN 80-900035-8-3
- [21]RÝDL, K.: Reformní praxe v současných školských systémech. UK Praha 1990, ISBN 80-7066-077-5
- [22]RÝDL, K.: Tradice a současnost alternativního pedagogického hnutí v ČSFR a ve světě. Metodické centrum v Prešově 1992, ISBN 80-85410-24-9
- [23]SCHMIDT, F., Friedman, A., Brunt, E., Solotoff, T.: Jak řešit konflikty a lépe si porozumět v předškolním věku. Open Society Fund Praha 1996
- [24]SINGULE, F.: Současné pedagogické směry a jejich psychologické souvislosti. Praha, SPN 1992, ISBN 80-04-26160-4
- [25]SKALKOVÁ, J.: Za novou kvalitu vyučování. Brno, Paido 1995, ISBN 80-85931-11-7

[26]SOLFRONK, J.: Problematika organizačních forem vyučování a alternativního školství, PF UK Praha 1995

[27]SOMR, M.: Úvod do metodologie a metod výzkumu. České Budějovice 2006

[28]SVOBODOVÁ, J., Jůva, V.: Alternativní školy. 2. vydání, Brno, Paido 1996, 112 s. ISBN 80-85931-19-2

[29]ŠULCOVÁ, E.: Individualizace. Open Society Fund Praha 1997

[30]ŠVAŘÍČEK, R., Šed'ová, K., a kol.: Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. 1. Vydání, Praha, Portál 2007, ISBN 978-80-7367-313-0

[31]VÁCLAVÍK, V.: Cesta ke svobodné škole. 1. Vydání Hradec Králové, Gaudeamus 1995, ISBN 80-7041-229-1

[32]VESELÁ, Z., Jůva, V.: Pedagogický reformismus ve světě. Demokratické tradice české školy, Brno, Paido 1997, ISBN

Internetové zdroje:

[33]<http://www.uiv.cz/clanek/149/1731> - Organizace vzdělávací soustavy ČR

[34]<http://alternativy.webpark.cz/texty/alternativ.html> - alternativní školy v ČR

[35]www.pedf.cuni.cz/uvrv

[36]www.sbscr.cz/ - Step by Step ČR, o.s.

Jiné zdroje:

[37]RÝDL, K., PedF UK Praha, *Co je vlastně alternativní mateřská škola?* Časopis Informatorium, 1999, č. 2

[38]ŠIMICOVÁ, V.: *Rodiče se zapojují do programu MŠ*, časopis Informatorium, 2004, č. 8

[39]Archivní dokumenty a materiály 81. mateřské školy, Hodonínská 53, Plzeň

Seznam použitých zkratk

RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
MŠMT	Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
OSF	Open Society Fund
ČŠI	Česká školní inspekce
ISSA	International Step by Step Association
ZaS	Začít spolu
MMP	Magistrát města Plzně
UMO1	Úřad městského obvodu 1

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 Panelový dům v Hodonínské ulici

Obrázek č. 2 Korejský chlapec

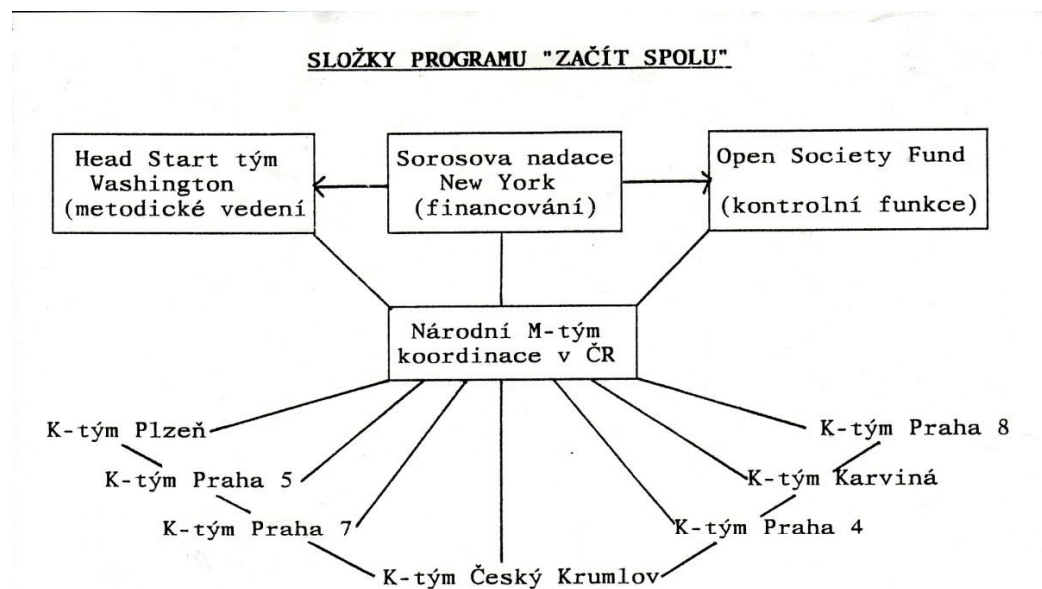
Seznam tabulek

Tabulka č. 1 Charakteristika 81. mateřské školy

Tabulka č. 2 Charakteristika jednotlivých školských zařízení

Přílohy

Příloha č. 1 Složky programu Začít spolu

Head Start team:

ředitelka - Pamela Coughlin
 koordinátorka pro ČR, SR, Maďarsko a Chorvatsko - Roxana Kaufmann
 sídlo - Georgetown University, Child development center,
 Washington DC

Sorosova nadace (Soros Foundation):

ředitelka programu - Liz Lorant
 rozpočty - Sarah Klaus
 sídlo - New York

Open Society Fund:

ředitelka - Marie Kopecká
 sídlo - Praha

Manažerský tým (M-tým):

PhDr. Zuzana Havrdová - koordinace práce rodinných koordinátorů, tréninky
 Dana Hradcová - koordinace složky speciálně pedagogické, rozpočty
 Jana Felnerová - koordinace složky předškolního vzdělávání, osnovy, tréninky
 PhDr. Eva Šulcová - poradce pro individualizovanou práci s dítětem
 Květa Vaněrková - asistentka

Koordinační tým (K-tým):

rodinný koordinátor, ředitelka MŠ, učitelé (2 v každé třídě),
 asistenti učitele (2-3 v každé třídě), rodičovská rada.

koordinace složek programu v místě působení, spolupráce s komunitou (zástupci státní správy, pediatr, psycholog, soc. pracovník)

Příloha č. 2 Přehled základních dat ve vývoji alternativního programu ZaS

1994	Zástupci nadace Open Society Found Praha ve spolupráci s Magistráty či obecními úřady jednotlivých měst oslovili ředitelky MŠ a nabídli jim možnost realizovat vzdělávací program „Začít spolu“ (ZaS) ve svých třídách. Mateřské školy získaly jednak finanční zdroje pro vybavení tříd, ale především každá učitelka a ředitelka prošla pravidelným a systematickým vzděláváním, získala praktické dovednosti, zkušenosti a informace jak ve své třídě (v podstatě v nově vytvořeném prostředí) aplikovat pedagogické přístupy orientované na dítě, které budou umožňovat individuální přístup k dítěti, partnerství rodiny, školy i širší společnosti/komunity v oblasti výchovy a vzdělávání, inkluzi dětí se speciálními potřebami (dětí s postižením, dětí z různých etnických menšin) V tomto roce začal být program implementován v 10–ti MŠ v celé ČR (Praha, Plzeň, Karviná, Český Krumlov, Rokycany, Frýdek Místek, Brno.....) Velkou pomocí na počátku bylo, že každá MŠ měla člověka tzv. rodinného koordinátora, který byl prostředníkem mezi rodinou a MŠ, pomáhal s aktivním zapojením rodičů do života školy i mimo ni, inicioval vznik rodičovských rak a občanských sdružení při MŠ, navštěvoval děti a jejich rodiny přímo v jejich domovech a ve spolupráci s rodiči organizoval akce nebo různé aktivity v MŠ (karneval, zahradní slavnost, Chlapský den, táborák...). Tak se naprosto přirozeně mohly do aktivit školy zapojit i další rodiny (s dětmi školního věku, s dětmi 0–3, matky na mateřské dovolené,...), které žily na často anonymních sídlištích, v blízkosti místa MŠ a které uvítaly příležitost zapojit se/účastnit se mimoškolových/komunitních aktivit. V některých MŠ dodnes funguje tzv. rodičovská místnost, kde se mohou rodiče setkat se sebou navzájem, s učitelem, mohou si uvařit kávu, čaj, mají k dispozici odbornou literaturu, půjčovnu her a hraček. Další změna v dosavadní práci MŠ byla, že kromě učitele byl na třídě přítomen asistent/asistentka. Ten společně s učitelem plánoval činnosti pro děti do tříd, pomáhal s prací ve skupinách, s přípravou pomůcek, s výběrem vhodné literatury apod. Z toho důvodu bylo vzdělávání na počátku hlavně zaměřeno na týmovou spolupráci, spolupráci s rodinou a komunitou a vytváření podnětného prostředí ve třídě. Mnohé změny v postojích a stylu práce, kterými si učitelky, ředitelé, asistenti i rodiče na začátku prošli, přispěly k rozhodnutí, zda se pro program nadchnou, nebo se vrátí k osvědčenému, původnímu stylu práce.
1996	V této době vznikla potřeba návaznosti vzdělávacího programu „Začít spolu“ na ZŠ, aby děti, které navštěvovaly MŠ Začít spolu, mohly plynule navázat a přejít do školy se stejným programem, a pokračovat tak ve „stejném“ duchu. Tuto potřebu iniciovali především rodiče dětí, kteří měli pozitivní zkušenost se vzdělávacím programem „Začít spolu“ a tím co přináší a učitelé a ředitelé, kteří si ověřili, že tento způsob práce a učení jim a především dětem vyhovuje, že práce má smysl a jsou vidět reálné pokroky dětí. Do programu „Začít spolu“ se od září 1996 zapojilo 9 základních škol/14 tříd. Učitelé budoucích prvňáků se poprvé sešli na letní škole „Začít spolu“, kde si prošli týdenním intenzivním kurzem zaměřeným na filozofii programu ZaS a především na nové metody a formy práce. Letní škole předcházela užší spolupráce MŠ a ZŠ, kdy učitelé budoucích prvňáků v období květen–červen několikrát navštívili MŠ a seznámili se s dětmi a jejich rodiči. Učitelé ZŠ byli v průběhu

	celého roku systematicky vzdělávání, měli možnost konzultací, diskutovat o problémech, úspěších, nejistotách, byla jim poskytována zpětná vazba na jejich práci přímo ve třídách. Vzdělávací program ZaS byl od začátku monitorován a evaluován týmem koordinátorů OSF (Open Society Found), kteří se podíleli i na jeho další implementaci do dalších MŠ a ZŠ.
1997	V tomto roce byla navázána užší spolupráce s několika vysokými školami v České republice. Spolupráce probíhala zejména formou implementace prvků programu „Začít spolu“ na vybraných katedrách, promítala se do přípravy studentů učitelství a smluvní praxe studentů ve školách s programem „Začít spolu“. Studenti na Pedagogických fakultách byli v rámci přednášek a seminářů seznamováni se strategiemi a dovednostmi potřebnými pro realizaci vzdělávacího programu „Začít spolu“.
1997 - 2001	V těchto letech byl realizován nezávislým týmem odborníků rozsáhlý dlouhodobý psychologický výzkum Vliv vzdělávacího programu „Začít spolu“ na vývoj psychosociálních kompetencí dětí v MŠ 1997/98–2000/01, který mapoval následující oblasti a zpracovával odpovědi na otázky: Jsou výsledky dětí z programu „Začít spolu“ srovnatelné s výsledky dětí z běžných škol? Jsou tyto děti schopné pokračovat ve svém vzdělávání na běžné škole bez problémů? Nemají děti učící se podle programu „Začít spolu“ problémy při přestupu z I. na II. Stupeň? Výzkum začal u dětí v MŠ a tým odborníků sledoval jejich vývoj až do školy základní (ať už dítě pokračovalo na ZŠ s programem „Začít spolu“ nebo přešlo na školu s jiným programem). Výsledky tohoto výzkumu jsou k dispozici na www.sbscr.cz Postupem času, kdy si učitelé ověřili přístupy pedagogiky orientované na dítě v praxi a měli spoustu vlastních nápadů a zkušeností, nastala doba pro to, aby se i oni stali učiteli – lektory dospělých. V průběhu 1,5 roku prošli systematickým vzděláváním. Semináře byly vedeny interaktivní formou a učitelé zde získali praktické dovednosti a lektorské zkušenosti pro vzdělávání dospělých. Získané zkušenosti mohli záhy využít při přípravě, organizaci a realizaci letních škol, které probíhaly zpravidla v průběhu letních prázdnin. Někteří začali realizovat semináře na svých školách pro učitele–kolegy, někteří lektori nabídli semináře „Začít spolu“ ve spolupráci s Pedagogickými centry v regionech. Na většině škol, které realizovaly vzdělávací program „Začít spolu“ od začátku (od roku 1994) a měly již praktické zkušenosti s realizací programu ZaS ve své třídě a s dalším vzděláváním učitelů, rodičů, apod. vznikla tzv. tréninková centra (TC) vzdělávacího programu „Začít spolu“. Ta nabízela a poskytovala: Další vzdělávání učitelů (základní nebo prohlubovací semináře „Začít spolu“, workshopy, letní školy, pro učitele, studenty, rodiče, atp. a to vše interaktivní formou) Servis a služby (školám, které se zajímají o vzdělávací program „Začít spolu“, ale potřebují více informací a dovedností. TC poskytovala služby ať už formou konzultací, návštěv či seminářů, které vycházely z potřeb dané školy. Učitel/lektor také zpravidla pomáhal a „vedl“ (poskytoval zpětnou vazbu, konzultoval zvolené postupy apod.) začínajícího učitele v programu ZaS.

	Praxi studentům (zapojení studentů do výuky jako asistentů učitele, spolupráce s PF, SPgŠ, konzultace, vedení diplomových prací)
1999	Skončila finanční podpora škol a ty si hledaly peníze z dalších zdrojů. Některé obecní úřady či magistráty se rozhodly i nadále financovat asistenty na školách, některé školy získaly finanční pomoc od rodičů, někdy využili pro roli asistenta civilní služby či rodičů–dobrovolníků, jinde byli asistenty na třídě studenti PF v rámci své dlouhodobé praxe, některé třídy musely fungovat bez asistentů. To bylo přesně v souladu s vizí Sorosových nadací, které poskytly velkou finanční a metodologickou pomoc na začátku projektu (pro rozvoj a implementaci programu ZaS podporujícího demokratické přístupy ke vzdělávání). Na zúčastněných subjektech pak bylo, zda pro svoji další činnost najdou peníze z dalších zdrojů, nadací, rozpočtů měst apod. Vzdělávací program „Začít spolu“ se v této době také osamostatnil od velké nadace OSF a společně s programy Internetové centrum a Poryv se sloučil v Otevřenou společnost o.p.s. V této době se opět uskutečnilo množství seminářů a dílen „Začít spolu“, letní školy. Koordinátoři i nadále navštěvovali učitele v jejich třídách, poskytovali jim zpětnou vazbu na jejich práci, apod.
2000	V tomto roce došlo k dalšímu osamostatnění programu. Vzniklo občanské sdružení Step by Step ČR, o.s., které kromě programu „Začít spolu“ realizovalo i řadu multikulturních projektů (např. Reintegrace romských žáků do základního proudu vzdělávání, Dělení pro vzdělání, Asistent pedagoga, Kukadla–Jakhora, Rovné příležitosti v pedagogické praxi, Práci za integraci a projekty Škola, muzea a galerie na společné cestě, PeriSCop, Publikace na webu a další).
2002	Fakticky byl zakončen projekt Začít spolu pro MŠ a ZŠ (ve smyslu přímého metodického vedení ze strany Step by Step ČR, o.s.). Step by Step i nadále pořádalo vzdělávací kurzy a letní školy „Začít spolu“, kterých se zúčastnila řada učitelů z různých škol. O „přenosu“ vzdělávacího programu „Začít spolu“ do praxe tříd, ale již neexistuje podrobný přehled. Někteří učitelé uplatňují ve své výuce jen některé principy vzdělávacího programu „Začít spolu“, jiní zavádí inovativní prvky do výuky postupně apod.
2003	V srpnu vyšly v nakladatelství Portál knihy Vzdělávací program Začít spolu pro I. stupeň ZŠ autorem Věry Krejčové a Jany Kargerové a Vzdělávací program Začít spolu pro předškolní vzdělávání autorek Juliany Gardošové a Lenky Dujkové. Tyto publikace shrnují jednak teoretická východiska vzdělávacího programu „Začít spolu“ a zkušenosti úspěšně ověřené v praxi českých škol, uvádí i konkrétní náměty do výuky pro učitele mateřských a základních škol (s ohledem na Rámcový vzdělávací plán). V dubnu vyšla v nakladatelství STROM kniha Učím s radostí, která vznikla ve spolupráci Step by Step ČR a o.s. Kritické myšlení. Mapuje zkušenosti, nápady a realizované projekty učitelů obou programů (především na II. stupni ZŠ). V listopadu vyšla kniha Pozor, děti! v nakladatelství Aleš Čeněk. Autorka Eva Lukavská seznamuje s jednou z variant vyučování orientovaného na dítě praktikované v české škole ZaS. V průběhu celého roku vycházely v pravidelné příloze Učitelských listů informace o programu „Začít spolu“ a ukázky z práce jednotlivých škol, učitelů, dětí.

2004	Byly uvedeny do praxe Mezinárodní pedagogické ISSA standardy kvality pedagogické práce.
-	Ty mají mezinárodní platnost a jsou aplikovány ve všech 29 zemích, kde je program realizován.
2006	Smyslem těchto standardů bylo ujednotit základní znalosti, dovednosti a postoje a výukové metody učitelů/učitelek, kteří pracují podle filozofie a principů vzdělávacího programu „Začít spolu“. Standardy slouží jednak jako nástroj pro sebeevaluaci učitelů/učitelek (pokud chtějí mít jistotu, že pracují podle principů programu „Začít spolu“) a také mají motivovat učitele, kteří usilují o zlepšení svých pedagogických postupů, k dalším možnostem profesního rozvoje. Step by Step ČR, o.s. zajišťuje učitelům dvě základní roviny podpory, které vedou ke zkvalitnění jejich práce. Jedna rovina je systematická a dlouhodobá a vyžaduje od učitele práci na svém profesním rozvoji, naplnění Mezinárodních ISSA standardů pedagogické práce a splnění dosti náročných podmínek pro to, aby mohl získat mezinárodní certifikát Ocenění kvality pedagogické práce. Druhá rovina nabízí jednorázovou podporu učiteli, který se rozhodne ověřit si kvalitu a úspěšnost svých vzdělávacích postupů (na základě jasných a měřitelných ukazatelů pomocí Standardů). Do této doby prošlo certifikačním procesem, splnilo všechny podmínky a získalo mezinárodní certifikát 12 učitelek MŠ a ZŠ.
2005	Podpora škol zejména při tvorbě, realizaci a vyhodnocování školního vzdělávacího programu. Dlouhodobé a systematické vzdělávání celých školních týmů s ohledem na vytvoření ŠVP a jeho úspěšnou realizaci v praxi.
-	
2007	
2008	Specializační studium pro mentory , které SbS ČR, o.s. realizovalo pod záštitou International Step by Step Association. Ucelené vzdělávání zaměřené na mentoring jako efektivní metodu podpory učitele a zvyšování kvality jeho práce.
2009	15 let vzdělávacího programu „Začít spolu v ČR. Podpora učitelů prostřednictvím mentoringu .
Mírka Škardová, koordinátorka a lektorka vzdělávacího programu „Začít spolu“	

Příloha č. 3 Evaluační dotazník

datum:
jméno:

EVALUACE PROGRAMU ZAČÍT SPOLU

společná setkávání (kruh) - oblíbenost u dětí - pozitivní atmosféra - vlastní pravidla - společné naslouchání - sdílení - vyjadřování názorů - řešení problémů - samostatná vystoupení k tématu - sebehodnocení - učitel dětem sděluje: - plán (projekt) činnosti - aktuality - učitel s dětmi diskutuje o: - projektech - problémech	přechody dětí do center aktivita - podle volby dítěte - bez problémů - dítě se zapíše (dá svou značku do C.A.) - děti se dokáží vzájemně domluvit	skupina - vyváženě se střídá velká, střední a malá skupina - týmová práce dětí (děti si samy zorganizují) - skupinová práce dětí (učitel zorganizuje) - rutinní postupy chybí	INDIVIDUALIZACE Pozorování - učitel ví: - koho pozoruje - co pozoruje - kdy - kde - jak často - kdo pozoruje - užívá běžně: - epizodické záznamy - dotazník - audio - video - foto - u epizodických záznamů používá objektivního popisu - u všech dětí zjištěny: - silné a slabé stránky - zájmy dítěte - individuální styl učení - temperament - individuál. zvláštnosti - sebepojetí dítěte - chování dítěte ve skupině
0 100 řídící pravidla - vytvářena společně dětmi a učitelem - formulována pozitivně - děti je znají - uplatňují - děti nejsou napomínány, ale pravidla jsou zopakovány učitelem - pravidla jsou pojmenována dětmi	0 100 centra aktivity - funkčně vybavena - vhodně rozmístěna - ohrazená - označena obrazem - nápisem - děti navštěvují všechna C.A. dle volby - některá dle volby, jiná náhodně - některá dle určení učitele - některá (která) jsou všechna centra jsou dětmi využívána - C.A. umožňují práci jednotlivcům, skupině i týmu - jsou připraveny činnosti, které mají různá stejně platná řešení - oceňuje se především proces - děti sklízí bez výzvy	0 100 motivace dětí - učitel oceňuje chování, ne dítě - k oceňování užívá popis konkrétního chování, situace - oceňuje: - slovem - dotykem - úsměvem - přikývnutím - oceňuje ihned žádoucí pozitivní formy chování dítěte - oceňuje i malý pokrok k náročnému cíli - dává dětem otevřené otázky - každé dítě oslovuje křestním jménem - klade konkrétní požadavky - všechny pokyny formuluje pozitivně - složitě postupy rozloží na jednotlivé kroky - problémy a konflikty řeší hned - ptá se dětí: - na radu - na význam události - na řešení - vede děti k samostatnosti (pravidlo: zeptej se tří (dětí) než se zeptáš učitele)	0 100 individuální plán - obsahuje informace od: - rodičů - specialistů - dítěte - obsahuje: - výtvary dítěte - záznamy z pozorování - jsou stanoveny: - cíle - kroky - způsob a čas dosažení cíle - průběh hodnocení - případné úpravy cíle, postupů, činností - závěrečné zhodnocení: - zda a jak cíle dosaženo - stanovení dalšího cíle ve spolupráci s dítětem - s dítětem i s rodiči - smlouva s dítětem a rodiči
0 100 ranní zpráva - připravena učitelem - žákem - skupinou žáků - pracuje se s ní - je obměňována - žáci ji čtou - opakují - doplňují - zapisují: - na flip - do svých sešitků - ilustrují	0 100 frontální vyučování - chybí - občas - převažuje	0 100 frontální vyučování - chybí - občas - převažuje	0 100 frontální vyučování - chybí - občas - převažuje

Projekty a tématické plánování ▪ téma voleno: - podle zájmu a potřeb dětí - ve spolupráci s rodiči - podle učitele ▪ cíl projektu vychází z toho co děti dovedou ▪ směřuje k tomu, co chceme u dětí rozvinout ▪ projekt je plánován do všech C.A. ▪ obsahuje: - výběr činností (co a jak) - pomůcky (jaké a kolik) - materiály (z čeho a kolik) ▪ jsou využívány všechny: - styly učení - typy inteligence ▪ průběžné hodnocení projektu a analýzy realizace ▪ rozšíření a obohacení projektu ▪ závěrečné hodnocení projektu: - prodloužení projektu - navazující projekt - jiný projekt	Učitel: ▪ má vlastní program ▪ využívá i situací ve třídě ▪ je vstřícný ke všem dětem ▪ přijímá pozitivně všechny odpovědi dětí a pracuje s nimi ▪ vyhledává, diagnostikuje a rozvíjí talenty a nadání ▪ má přirozenou autoritu ▪ není příliš dominantní ▪ přijímá každé dítě i s jeho nedostatky ▪ povzbuzuje, oceňuje a podporuje každé dítě ▪ má ke každému dítěti úctu a porozumění ▪ i ke každému rodiči ▪ podporuje samostatnost, tvořivost a iniciativu každého dítěte ▪ umí uchopit dětský impuls ihned ▪ povzbuzuje děti: - v kladení otázek - k zapojení do diskusí - ke zpřesňování odpovědí - k indiv. přemýšlení ▪ dává dětem přiměřený čas na odpovědi ▪ rozumí vývoji dítěte ▪ oceňuje snahu a postupné kroky ▪ klade otevřené otázky, které vedou děti k samostatnému přemýšlení a nalézání odpovědí ▪ dává dětem možnost učit se mnoha způsoby ▪ řeší konflikty s odvoláním: - na třídní pravidla - na autoritu dětí ▪ jde mu o vlastní osobnostní a profesní růst a vzdělávání ▪ spolupracuje: - s národním týmem ZaS - s kolegy na škole i v regionu ▪ využívá nápadů asistenta a rodičů	Týmová spolupráce: ▪ tým tvoří: - učitel - asistent - rodiče - děti ▪ týmová spolupráce je běžně využívána: - ve třídě - v celé škole ▪ týmovou spolupráci děti běžně využívají ▪ - děti jsou vedeny k týmové práci v projektech a v centrech aktivity	Rodina: ▪ rodiče jsou informováni o životě třídy: - ústně - písemně - vlastní účastí ve třídě ▪ vědí kde a jak získat informace
0 100 estetika ▪ integrována do všech projektů a činností	0 100 asistent: ▪ má vlastní nápady ▪ je partnerem učiteli ▪ i dětem	0 100 Třída: ▪ je otevřená: - rodičům - kolegům ze stejné školy - kolegům z jiných škol - veřejnosti ▪ udržuje kontakt se školami ZŠ a MŠ v ZaS ▪ pracuje aktivně pro program na vlastní: - škole - obci ▪ spolupracuje aktivně se SPgŠ, VŠ, VOŠ 0 100 Škola: ▪ rozvíjí program ZaS postupně do všech tříd ▪ má program ZaS ve všech třídách I.st. ▪ spolupracuje na inovaci ZaS na II.st. ▪ pracuje jako tým na inovaci vzdělávání ▪ spolupracuje s: - národním týmem ZaS - ostatními školami všech stupňů (MŠ, ZŠ, SPgŠ, VŠ, které pracují v ZaS - se školami jiných programů - s obcí - s rodičovskou komunitou ▪ samostatně shání dotace pro školu 0 100	0 100 pozor změna v hodnocení! všichni=3, většina=2, jen někteří=1, žádní=0 ▪ rodiče: - jsou partnery pro učitele ☐ - zúčastňují se plánování projektů ☐ - zúčastňují se práce ve třídě ☐ - zúčastňují se společných akcí školy ☐ - zapojují se do týmové práce školy ☐ pozor změna v hodnocení! odpovězte ano - ne ▪ rodiče: - mají svá místa pro setkávání - jsou informováni: - denně - týdně - měsíčně - mají vlastní návrhy - pro indiv. plány se získávají informace od všech rodičů - vytvářejí týmy a iniciují projekty - mají rodičovskou radu - stávají se garantem programu

Příloha č. 4 Příručka pro rodiče - titulní strana

Příloha č. 5 Dohoda mezi rodinou a školou*Dohoda mezi rodinou a školou***Závazky vyučujících:**

Slibujeme, že budeme:

- jednat s každým dítětem/rodinou individuálně,
- uskutečňujeme minimálně dvě návštěvy u rodiny doma v dohodnutém přijatelném čase,
- pravidelně posílat domů zprávy a /nebo informační dopisy,
- každý měsíc pořádat informativní rodičovské schůzky,
- budeme k dispozici při vašem ranním příchodu a odpoledním vyzvedávání dítěte,
- každý rok minimálně jednou rodinu navštěvovat,
- zachovávat pravidla o důvěrnosti vůči vám i vaší rodině,
- poskytovat vašemu dítěti pozitivní atmosféru,
- poskytovat dítěti činnosti přiměřené jeho věku,
- starat se o to, abyste se cítili vítáni a informováni během vámi poskytované pomoci ve třídě nebo při společenských návštěvách,
- pravidelně informovat vaši rodinu o pokrocích vašeho dítěte,
- neprodleně informovat vaši rodinu v případě onemocnění nebo poranění vašeho dítěte.

Závazky rodičů:

Slibuji/slibujeme, že budu/budeme:

- doprovázet dítě ráno do školy a pomáhat mu připravit se na den ve třídě,
- v dohodnutém čase dítě vyzvedávat,
- trávit určitý čas ve třídě, bude-li to možné,
- pomáhat ve třídě,
- přítomen/přítomni při dohodnutých návštěvách v domácnosti,
- oblékat své dítě přiměřeně počasí a situaci,
- informovat učitele o obavách spojených s naším dítětem,
- číst všechny informace zasláné domů,
- navštěvovat rodinnou místnost,
- se zúčastňovat rodičovských schůzek co nejčastěji,
- se účastnit rozhodování a diskutovat návrhy na domácí činnosti.

Podpis rodičů

Datum 6. 6. 2017

Podpis vyučujících

Datum 6. 6. 2017

Příloha č. 6 Příručka pro rodiče – verze zpracovaná pro tisk na CD

Příloha č. 7 Třídní vzdělávací plán Tygříků – na CD

Příloha č. 8 Tygřici si hrají - videozáznam metod práce v programu Začít spolu

Příloha č. 9 Korejský chlapec

Obrázek č. 2 Korejský chlapec

PŘÍRUČKA PRO RODIČE

DĚTÍ NAVŠTĚVUJÍCÍCH 81. MŠ

NA VINICÍCH

POZNÁMKY:

MILÍ RODIČE

zapsali jste své dítě do 81. MŠ a tím jste spolu s ním vstoupili do programu “Začít spolu”.

Program “Začít spolu”, alternativní směr předškolní a školní výchovy, vytvořil tým odborníků z celého světa na půdě Georgetownské univerzity ve Washingtonu.

V České republice se realizace ujal Open Society Fund v Praze. Zde skupina lektorů připravila metodický materiál přizpůsobený požadavkům naší kultury a v souladu s platnými zákony.

Filozofie programu vychází z uznání primární role rodiny při výchově a vzdělávání dětí. Jedním z hlavních cílů je osobnostní rozvoj dítěte, umění samostatné volby a přijetí zodpovědnosti za ni. Chceme děti seznámit s principy demokratického jednání, pomoci jim získat zdravé sebevědomí a připravit je pro úspěšný přechod na základní školu.

Pedagogický tým naší MŠ se zároveň snaží, aby školka v dnešní uspěchané době působila jako oáza klidu a pohody, kde by každý z Vás mohl potkat přátele.

**Pevně věříme, že splnění všech cílů
a přání se nám podaří právě s Vámi.**

CO JE PROGRAM ZAČÍT SPOLU?

Předškolní program Začít spolu je zaměřený na vzdělávání dětí ve věku 3 až 6 let. Program je koncipován tak, aby vyhovoval zvláštním individuálním potřebám každého dítěte a ctil zvyky a tradice každé rodiny.

Klade důraz na:

- individuální přístup ke každému dítěti
- osvojení si samostatné volby a přijetí zodpovědnosti za ni
- rozvíjení schopností, znalostí a dovedností každého jednotlivého dítěte prostřednictvím integrovaného učení hrou, globálního vnímání a center aktivity.

NA ZÁVĚR!

Napadlo Vás něco po prolistování rodičovské příručky? Každý Váš nápad nebo připomínka jsou pro nás inspirací

Na setkání s Vámi se těší celý tým
81. mateřské školy

SPOLEČENSTVÍ „ZAČÍT SPOLU”

Je název občanského sdružení, které založil učitelský tým 81. MŠ spolu s rodiči. Vzniklo a bylo zaregistrováno dle zákona § 3/1990 Sb.

Cílem sdružení je vytvářet dobré sousedství a podporovat různé společenské aktivity vycházející z hlavních myšlenek programu a směřující ke zdravému vývoji městských dětí z rozmanitých sociálních a etnických skupin, včetně dětí s postižením.

Členy se mohou stát všichni, které tyto cíle oslovují.

CO JSOU CENTRA AKTIVITY?

Možná Vás překvapí netradiční uspořádání třídy. To proto, že program Začít spolu klade důraz na umění samostatně se rozhodovat a schopnost umět si zvolit. K rozvoji těchto schopností je nutné specifické uspořádání prostoru. Každá třída má několik center aktivit, vybavených různými materiály a pomůckami.

Názvy center: *Domácnost*

Kostky

Manipulační a stolní hry

Ateliér

Knihy a písmena

Pokusy a objevy

Písek a voda

Dramatické hry

Dílna

Hudba

Obchod

Seznamování s počítačem (pro děti nejstarší)

Centra aktivit, ve kterých se odehrává většina činností a her, umožňují využít při celkovém vzdělávání všechny druhy nadání a typy inteligence, které se u dětí vyskytují.

MÍSTNÍ USPOŘÁDÁNÍ A ADRESA

81. mateřská škola
Hodonínská 53
323 00 Plzeň
mobil: 724 158 429
e-mail: ma81.plzen@volny.cz
www.81msplzen.wz.cz

Mateřská škola byla zřízena Magistrátem města Plzně v roce 1994. Je umístěna v panelovém domě. Ve dvou bytech (3+1 a 4+1) jsme vytvořili rodinné prostředí pro 26 dětí. Vznikly zde dvě třídy ve věku od 3 do 6 let. Garsonka je zařízena jako rodičovský klub, který také slouží pro administrativní činnost ředitelky. Setkávají se zde zvolení členové rodičovské rady a probíhají tu rodičovská setkání. V místnosti je také půjčovna hraček a knížek. Stravování dětí zajišťuje školní jídelna 7. ZŠ a MŠ v Brněnské ulici č. 38. Hospodářka paní Vejskalová Vám vždy podá potřebné informace a zajišťuje platební styk. Telefon do školní jídelny: 378 027 239

Oběd je stanoven na 11,30 hodin. Děti jedí podle své chuti. Je jim však nabídnuto vše, co je na jídelním lístku. Nikoho nenutíme dojídat.

Po obědě se děti ukládají ke spánku. Starší děti nenutíme spát. Po pohádce jsou jim nabídnuty klidové činnosti a hry.

V době, kdy si vyzvedáváte dítě, naskytá se další příležitost promluvit si s učitelkou o tom, co je nového. Nechte se také svým dítětem provést po třídě, aby vám ukázalo, co ten den ve školce dělalo.

Vždyť v tomto věku je u dětí každý den dnem objevů a poznání!

JAK VYPADÁ DEN VE ŠKOLCE?

Po příchodu do školky je důležité, aby děti mohly vychutnat klidovou atmosféru, která je motivuje pro všechny činnosti ten den připravené. Na přivítanou mají připravený úkol. Máma s tátou mohou pomoci při jeho plnění a sami se potěšit dovedností dítěte. V této době si rodiče mohou pohovořit s učitelkou o radostech či starostech dítěte nebo svých potřebách.

Po 8 hodině se děti sejdou v ranním kruhu. Sedí společně s učiteli dokola a vzájemně se přivítají. Seznamují se: s kalendářem, počasím a tématem týdne a denním programem. Povídají si o svých pocitech a zážitcích. Učí se tak vyjadřovat, co cítí a prožívají, vzájemně si naslouchat a respektovat se.

Po svačině se děti rozdělí do malých skupinek a jdou pracovat do center aktivity.

Po 10 hodině odchází děti na vycházku. Venku pokračuje činnost týkající se tématu týdne.

KDO O VAŠE DĚTI PEČUJE?

ředitelka:

p. Steinbachová
724 158 429

učitelský tým:

p. Hana Steinbachová
p. Věra Šimicová
p. Jana Těthalová

asistentka učitele:

p. Zdeňka Pavelcová

pomocný tým:

p. Eva Černá- provozní pracovnice
p. Marcela Černá-provozní pracovnice

rodičovská rada:

p. Melicharová
p. Chaloupková
p. Kreutzerová
p. Lehečková
p. Jakoubková
p. Kubíková

Zapojení rodičů

Dalším charakteristickým znakem školky je aktivní účast rodičů. Rodiče a učitelky spolupracují při výchově dětí v MŠ, při přípravě různých akcí /např. karneval, zahradní slavnost, škola v přírodě/ Rodiče i další členové rodiny mohou po předchozí domluvě s učitelkami zastávat funkci dobrovolného asistenta a strávit tak společně s dětmi čas ve školce.

Dále rodiny volí své zástupce, kteří jsou ochotni se pravidelně scházet jako rodičovská rada a pomáhat spoluvytvářet pro děti výchovný a vzdělávací program.

Funkce rodičovské rady:

- ❖ je oficiálním hlasem všech rodičů
- ❖ podílí se na vytváření programu
- ❖ podílí se na rozhodování a hospodaření školky
- ❖ je součástí učitelského týmu

CO POTŘEBUJE DÍTĚ VE ŠKOLCE?

povlečení - přibližné rozměry:

- polštáře 40x55 cm
- deky 85x120 cm
- prostěradla 55x130 cm

pyžamo, přezůvky

oblečení pro pobyt ve třídě - triko, punčocháče nebo hrací kalhoty, děvčátka zástěrku s kapsou,

**oblečení pro pobyt venku - teplákovou soupravu nebo podobný oděv, který může zůstat v tašce v šatně, náhradní spodní prádlo a punčocháče pro mladší děti, pláštěnku
toaletní potřeby - kartáček, pastu na zuby, kalíšek a hřeben**

**nově nastupujícím dětem doporučujeme
všechny věci označit jménem nebo
monogramem**

CO JE DŮLEŽITÉ VĚDĚT?

Jak se hradí úplata za vzdělávání?

výše částky Vám bude sdělena při nástupu dítěte do mateřské školy, je stanovována na každý školní rok dle nákladů MŠ na dítě, úplata pro tento školní rok činí **460,- Kč**

Je splatné do 5. dne v měsíci po nástupu dítěte do školky.

nejlépe trvalým příkazem pomocí spořicího účtu nebo jiného bankovního spojení na:

číslo účtu: 59736 - 311/0100

variabilní symbol: 81

konstantní symbol: číslo přidělené MŠ

protiúčet v bance: jméno dítěte, nezapomínejte uvádět, aby se předešlo komplikacím při počítačové kontrole, neuvádějte rodné jméno matky apod.

Jak se platí stravné?

Jen po domluvě s p. Vejskalovou - vedoucí školní jídelny v 7. ZŠ a MŠ v hospodářské budově v Brněnské 38, Plzeň

Číslo telefonu: 378 027 239

NABÍDKA MATEŘSKÉ ŠKOLY

- *Půjčovna knih a hraček*
- *Pobyt dětí na ozdravném pobytu*
- *Společné akce organizované rodičovskou radou- výlety, návštěvy výstav, ZOO a botanická zahrada*
- *Logopedická péče pod vedením odborného logopeda*
- *Předškolní plavecký výcvik*
- *Seznamování s cizími jazyky- AJ*
- *Hudebně pohybová činnost*
- *Hra na flétničky*
- *Keramická dílna*
- *Den otců, Den pro maminky*
- *Mikulášská, Velikonoční nadílka Karneval, Zahradní slavnost*
- *Spolupráce se Speciálním pedagogickým centrem*
- *Divadelní představení v MŠ i v divadlech v Plzni dle aktuální nabídky*
- *Podzimní malování, kuličková, dráčka*
- *Spolupráce s domovem důchodců, s knihovnou na Vinicích, ZŠ a spousta dalších aktivit dle aktuální nabídky*

DOMÁCÍ ŘÁD

Do mateřské školy jsou zpravidla přijímány děti ve věku od 3 do 6 let na základě písemné žádosti rodičů.

Provoz mateřské školy je od 6.30 do 16.00 hodin.

Třídy si děti nazvaly Tygřici a Bobřici.

1. Děti se schází **od 6,30 hodin na třídě Tygři, do třídy Bobři přechází společně s učitelkou v 7,30 hodin. Provoz na třídě Tygři končí v 15,30 hodin a děti se do 16,00 hodin převádějí na třídu Bobři, či dle aktuálního denního provozu.**
2. Denní příjem dětí probíhá **od 6.30 do 8.00 hodin.** Pozdější nástup či omluva na další dny **je nutné ohlásit do 8.00 hodin,** či den předem učitelce na třídě. Pozdější omluva nedovolí dodatečné přihlášení stravy, popřípadě vrácení stravného.
3. Děti, které jdou po obědě, si rodiče vyzvednou **do 12.15 hodin.** Pozdější

odchod narušuje spánek nebo odpočinek a činnost dětí, které nespí.

4. Rodiče se zavazují platit stravné a úplatu za vzdělávání dle Vyhlášky o předškolním vzdělávání č. 43 / 2006 Sb.,
5. Každé onemocnění i jiný důvod absence je nutné oznámit. Po ukončení onemocnění je nutné předložit lékařské potvrzení o zdravotním stavu či čestné prohlášení rodičů.

Povinnost přivádět a odvádět dítě z mateřské školy mají rodiče. V jiném případě je nezbytné písemné vyjádření rodičů, kde je uvedeno datum, jméno pověřené osoby a podpis rodičů.

Děti se vydávají pouze osobě starší 18 let!

6. Zástupce MŠ a rodiče uzavírají "Dohodu mezi rodinou a školou" a zavazují se jí plnit.

TŘÍDNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ŠKOLNÍ ROK 2009/2010

„ZAČNEM SPOLU A VŠECHNO DOKÁŽEM“

TYGŘI

Vzdělávací program naší třídy vychází z kurikula programu „Začít spolu“ (Step by step) a zároveň dodržuje požadavky Rámcového programu pro předškolní vzdělávání v České republice. Jednotlivá témata se vztahují k integrovaným blokům, které nabízí a charakterizuje

„Školní vzdělávací program“

- 1. To jsem já a to jsi ty**
- 2. Já jsem takový a ty jsi makový**
- 3. Já mám to a ty máš tohle**
- 4. Co hřeje mě a co zebe tebe**
- 5. Já jsem veselý, zdravý a tebe něco jiného baví**
- 6. Já se vznáším a ty si létáš**

Třídní hymna

Když tygr jede do Paříže,

nebo i třeba někam blíže.

Vždycky si s sebou veze mříže,

protože totiž dobře ví, že

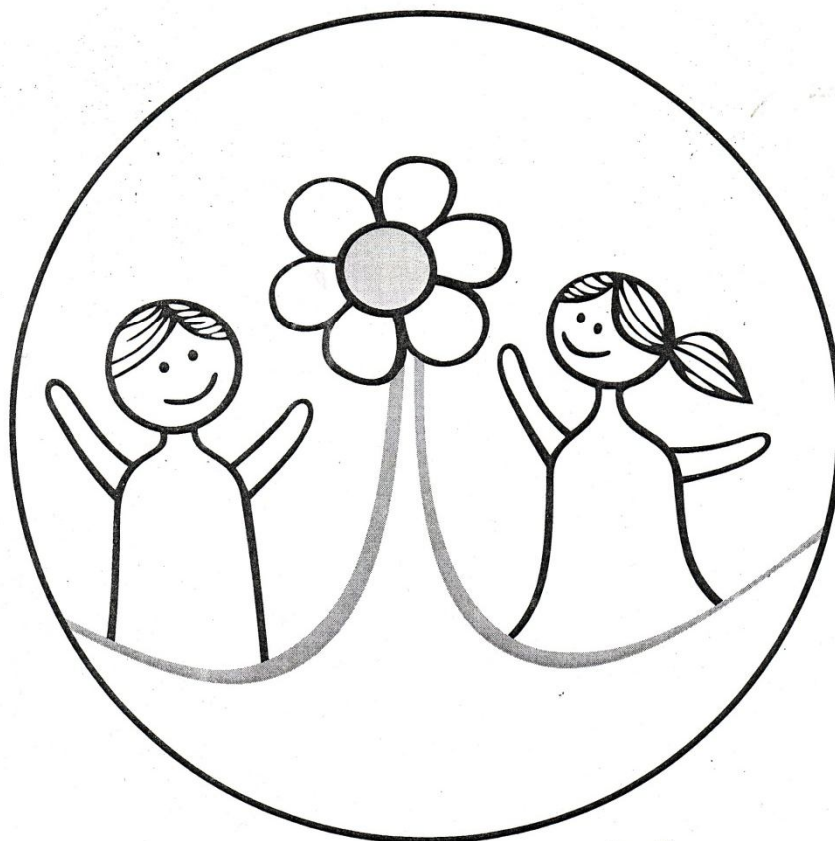
Jakmile jede bez mříží,

tak se s ním nikdo nesblíží.

Naopak každý se mu vzdálí,

ubohý tygřík chudák malý.

ZAČÍT SPOLU

81. MŠ

HODONÍNSKÁ 53, PLZEŇ - VINICE

Organizačně a metodicky program "ZAČÍT SPOLU" zajišťuje SOROSOVA NADACE *Open Society Fund* v Praze. Program je realizován ve vybraných mateřských školách České republiky

Program "ZAČÍT SPOLU" je zaměřený na děti ve věku 3-6 let. V současné době již existuje jeho pokračování na 1. stupni základních škol. Z pedagogického hlediska jde o program, který je pedocentrický - tj. zaměřený a orientovaný na dítě a vytvoření přirozeného prostředí.

Charakteristika třídy

Jsme heterogenní skupina ve věku od 3 – 6 let s jedním odkladem školní docházky.

POČET DĚTÍ CELKEM	
14	
chlapci	dívky
10	4

VĚKOVÉ SLOŽENÍ DĚTÍ	
6 let/OŠD	1 dítě
6 let	1 dítě
5 let	6 dětí
4 roky	3 děti
3 roky	3 děti

Charakteristika týmu

Ve třídě pracuje 1 učitelka na plný úvazek. Třída nemá asistenta pedagoga, využíváme dobrovolných asistentů z řad rodičů. Program výchovně vzdělávací činnosti není na této pomoci nijak vázán. Provozní pracovnice Marcela Černá pečuje o čistotu ve třídě a vydává jídlo.

Centra aktivity

Všechna centra aktivit máme označena obrázkem s nápisem. K vymezení počtu dětí používáme háčky a obrázky s číslicí a puntíky. U každého centra aktivity máme pravidla a stručný popis. Pro popis jednotlivých center aktivit využívám metodického průvodce vzdělávacím programem „Začít spolu“. (Gardošová, Dujková a kol., 2003)

DOMÁCNOST – pracovní koutek, kde si děti mohou hrát na domácnost nejen „jako“, ale doopravdy. Toto centrum je vybaveno nábytkem, který bývá v kuchyni (pracovní stůl, příborník, police na nádobí, malý vaříč, pračka, elektrická trouba). Nádobí je také funkční, „opravdové“. Děti mají k dispozici hrnce, pánve, misky, hrníčky, talíře, příbory, vařečky, kvedlačky, prkýnka na krájení ovoce, zeleniny a jiných druhů potravin. Je zde i nádoba na umývání znečištěného náčiní a nádobí a vhodné pracovní oblečení (zástěrky, kuchařská čepice, utěrky).

Činnosti, které zde děti mohou vykonávat:

- **příprava zeleninových nebo ovocných salátů**
- **příprava pomazánek, jednohubek**
- **cukroví z vizovického pečiva**
- **vaření čaje**

Úloha učitelského týmu: naplňuji roli partnera, poradce, dohlížím na bezpečnost. Vypomůžu při čtení a psaní receptů, vysvětlím postup práce, dbám na hygienu, ale nezasahuji do práce dětí, dokud mě o to samy nepožádají.

Pravidla:

- ❖ **čisté ruce**
- ❖ **po činnosti uklidím**

ATELIÉR – podporuje u dětí tvořivost, představivost, činorodost, zvědavost a rozvoj fantazie. Centrum vhodné pro experimentování, zkoušení nejrůznějších nápadů. Rozvíjí city dětí, poskytuje možnost komunikovat beze slov, dovoluje uvolnit citový přetlak, dodává pocit síly a uspokojení z vytvořeného díla. Rozvíjí u dětí jemnou motoriku, hmat, zrakovou percepci, podporuje koordinaci oko-ruka. Dává možnost pracovat ve skupině a střídat se, učí děti starat se o svěřený materiál a vede je k samostatnosti. Podporuje rozvoj inteligenčních schopností, neboť rozšiřuje slovní zásobu, pomáhá chápat příčinu a následek, učí vnímat barvu a tvar, rozpoznávat vlastní jméno při označení či podpisu výkresu. Učí děti plánovat si činnosti a déle se soustředit. Pomůcky v centru jsou dětem dostupné, na policích jsou pastelky, voskovky, fixy, tužky, suché pastely, rudky, barvy prstové, temperové, vodové, kelímky na vodu, hadříky na utírání štětců, různé velikosti štětců, molitanové houbičky, špejle, podložky a modelovací hlína, formela, špachtle, výkresy a papíry různé kvality a barvy, nůžky (pro praváky i leváky), lepidla, stužky, zbytky látek, klubička vlny a nití, časopisy na vystřihování, malířské zástěry. Na zdi je dětem k dispozici magnetická tabule na procvičování grafomotoriky.

Činnosti, které zde děti mohou vykonávat:

- **malovat na dané téma štětcem, houbičkou, starým zubním kartáčkem, prsty, experimentovat s barvami (míchání, otiskování, zapouštění)**
- **kreslit pastelkami, tužkou, fixy, křídou, rudkou, uhlem, špejlí máčenou do tuše, zmizíkem do inkoustového podkladu**
- **modelovat z formely, hlíny, těsta**
- **vytvářet koláže z papíru, textilu a jiných materiálů**
- **zhotovovat prostorové výrobky z krabic, stužek, špejlí**
- **skládat z papírů, kašírování**
- **vystřihovat z různých materiálů**

Úloha učitelského týmu: zde se omezují pouze na přípravu pomůcek a vysvětlení činností a technik, které budou děti provádět.

Pravidla:

- ❖ **krátký rukáv**
- ❖ **na stole podložka**

- ❖ **po práci uklidím**
- ❖ **s nůžkami a nářadím zacházím opatrně**

DÍLNA – v tomto pracovně-technicky zaměřeném centru aktivit mají děti možnost pracovat s různým materiálem a nástroji, které obvykle vidí v dílně svého táty. Dílna je tzv. hlučné centrum. K základnímu vybavení centra patří ponk. Děti zde mají k dispozici kladívka, pilky, hřebíky, šroubky, šroubovák, svěrák a kleště, kombinačky, dráty, odřezky a prkýnka z měkkého dřeva, kusy polystyrenu, lepenky, krabice, korek, staré nefunkční přístroje, prázdné špulky, plastové láhve, lepidla, ochranné brýle, přílby, rukavice, různé předměty na opravu.

Činnosti, které zde děti mohou vykonávat:

- **zatloukat hřebíky, řezat menší kousky z prkýnek**
- **zhotovovat různé předměty – ptačí budky, krmítka, žebříčky ke květinám**
- **zhotovovat makety lodí, aut, letadel**
- **vytvářet doplňky k hrám v jiných centrech**
- **vytvářet prostorové stavby z krabic – domy, zvířata**
- **opravovat poškozené a poškozené hračky (dřevěná auta, vláčky)**
- **zatloukáním hřebíků a navíjením provázků vytvářet obrázky**
- **tvořit ozdobné předměty z drátů**
- **využívat plastové láhve k výrobě přesýpacích hodin, váziček, květin apod.**

Úloha učitelského týmu: motivuji děti k práci v centru tak, aby získaly dobrý vztah k manuálním činnostem. Především vysvětlím pravidla bezpečnosti při práci v dílně, podporuji dětské nápady, i když se mohou jevit příliš náročné. Jejich realizace nemusí být dokonalá, důležité je, aby děti uspokojovala. Předvádím dosud neznámé technické dovednosti, které děti přivedou k cíli. Seznamuji s novou výtvarnou technikou, válení těsta, práce se skelným papírem, pozorování mikroskopem.

Pravidla:

- ❖ **dodržuj bezpečnost**

KNIHY A PÍSMENA – podchycují zájem dětí o literaturu, o čtení a psaní, i když v předškolním věku jde především o nápodobu čtení a psaní. Děti zde mohou vnímat mluvenou a psanou podobu písma, kde manipulací knihou i písmeny se pomalu s písmeny seznamují a postupně je rozpoznávají na základě tvaru. Tvoří se zde základy rozvoje gramotnosti na základě příležitostí, v nichž děti nenásilným způsobem poznávají souvislosti mezi skutečnými předměty a nápisy. Písmena a číslice jsou využita k stabilní výzdobě třídy. Děti je vidí kolem sebe, ptají se, mluví o nich s pedagogem a ostatními dětmi, s rodiči, a tak si pamatují jejich tvary. Využíváme projektů a plánů činností, které kreslíme a také popisujeme znaky, čísla, písmeny, např. kalendář přírody – kde děti poznávají číslice, jména měsíců, názvy ročních období, dnů v týdnu, symboly počasí. Vhodnou formou je i zapisování dospělého, který píše to, co dítě říká. Děti čtou a píšou podle své vývojové úrovně tak, jak procházejí cestou postupného odhalování symbolů. Nejde zde o zvládnutí grafomotorické dovednosti písma, ani o dokonalé čtení. Jde jen o vývojovou etapu přípravy na gramotnost. Je zde stůl pro práci s písmeny, děti mají k dispozici tužky, pera, pastelky, papír linkovaný i nelinkovaný, nůžky, kancelářské sponky, děrovač, lepidlo. Velmi užitečný je zde počítač. V knihovně mají děti dostatek knih pohádkových, obrázkových, populárně naučných, encyklopedie. Druh a úroveň knih volíme podle věku a zájmu dětí. Obměňují se a doplňují podle tématu, na kterém děti právě pracují. Knihy jsou rozložené na policích tak, aby přilákaly a zaujaly děti a byly ve výšce jejich očí. Je tady dostatek časopisů, starých kalendářů, skládaček z písmen nebo číslic, písmenková puzzle, písmena z různých materiálů. Je zde místo k naslouchání a relaxaci s měkkými polštáři.

Činnosti, které zde děti mohou vykonávat:

- poslouchat pohádky, básničky, říkadla
- seznamovat se s knihou a jejím obsahem
- prohlížet a vyhledávat obrázky k tématům
- vyprávět příběhy podle obrázků a karet
- opisovat slova do sešitu, psát nápodobou
- vytvářet si své knihy doplněné o kreslené, vystřižené a nalepené obrázky
- kreslit a psát fixy na tabuli
- vystřihovat, porovnávat a nalepovat písmena
- skládat puzzle
- opisovat písmena na počítači
- diktovat text učitelce
- hrát slovní hry, scrabble
- hrát si se slovy a rýmem
- hledat dvojice obrázků-slovo
- využívat rozpočítadla, říkanky
- vyprávět zážitky z filmu, divadla
- označovat předměty nálepkami a symboly
- vyhledávat počáteční nebo koncové hlásky
- vytleskávat slova
- luštit dětské křížovky a labyrinty

Úloha učitelského týmu: pomocí pečlivého výběru knih a materiálů zařizují prostor. Jsem pro dítě partnerem ve zkoumání a dalším poznávání jazyka, jsem zdrojem informací a vzorem, pomáhám dětem s výběrem knih, poskytuji informace a předčítám z knih, povzbuzuji je v jejich zkoumání písmen a knih, dávám jim možnost sebepoznávání i dobrou motivaci pro učení, jsem jazykovým vzorem, např. v přednesu poezie, modulaci hlasu při práci s textem, jazykolamech. Společně s dětmi navštěvují knihovnu.

Pravidla:

- ❖ v knize listuji pomalu
- ❖ otáčím jen jeden list
- ❖ knihu vracím na své místo
- ❖ uklidím svůj pracovní prostor

DRAMATICKÉ HRY – zde probíhají především napodobivé a námětové hry. Děti si hrají, napodobují dospělé a učí se různým sociálním rolím. Rozvíjejí své schopnosti zvládat různé situace a chápat je. Centrum je oddělené paravánem, skříňkou, policemi, tak aby děti měly uvnitř dostatek prostoru a soukromí. Je zde stůl, židličky, police na odložení hraček, zrcadlo. Jsou zde k dispozici různé převleky, oděvy, doplňky – kabelky, klobouky, závoje, šátky, staré telefony. Důležitými pomůckami jsou loutky (prsové, plošné), maňásci, marionety, kulisy. Nechybí zde ani kočárky a panenky, oblečení pro panenky, postýlka. Napodobivá a námětová hra je důležitá pro rozvoj všech oblastí vývoje dítěte.

- **Rozvoj sociálního citění**
- **Citový rozvoj**
- **Rozvoj inteligence**
- **Rozvoj jazykových schopností**

Činnosti, které zde děti mohou vykonávat:

- **hry na rodinu, kadeřnictví, obchod, poštu, lékaře**
- **hra na divadlo, dramatizace scének**
- **motivační hry**

Úloha učitelského týmu: svým postojem ke hře ovlivňuji, zda děti jsou ke hře motivovány nebo ne, zda se dětská představivost rozvíjí, zda se děti cítí dostatečně volně na to, aby vyjadřovaly své city, nebo zda se stydí. Mohu podpořit hru dětí prostřednictvím jiných činností v denním programu. Právě v tomto centru mám velký prostor pro pozorování a zaznamenávání témat, která si děti vybírají, s kým si hrají, jak se chovají, jaký mají postoj k druhým a jak jiné děti reagují na ně. Zde děti bezpečně ukazují, jak vidí dospělé, jež ve své hře představují. Tyto záznamy poskytují cenné informace po potřebách dětí a o tom, jak se tyto potřeby vyvíjejí v čase. Jsou také podkladem pro příští projekty a plány. Záleží na mém osobním postoji a hodnotách, které uznávám. To zpětně ovlivňuje hru samu. Míra tolerance, porozumění vývoji dítěte, interpretaci významu hry dětí, moje rozhodování, co povolím, co podpořím a co zakazuji. Neměla bych se příliš vměšovat do hry, samozřejmě, pokud se neděje něco, co by děti ohrožovalo tělesně nebo citově. Hrozila by ztráta spontánnosti dětské hry. Pokud děti opakují některou hru stále dokola, může to znamenat, že je hra baví, ale také, že je pro ně tento koutek nudným a neinspiruje je. V tom případě je vhodné změnit prostředí a materiály, rekvizity, které by hru obohatily. Je-li hra divoká a zmatená, je třeba zjistit příčinu tohoto stavu (mnoho hraček, nepořádek evokuje mnoho myšlenek a hra se tříští). V tomto případě mohu uklidit některé pomůcky a hra může pokračovat dál. Pořádek ve hře zaručí pořádek ve věcech.

Pravidla:

- ❖ **kostým pověsím na ramínko**
- ❖ **oblečky na panenky dám do šuplíku**
- ❖ **pořádek v kuchyni**

KOSTKY – z kostek může dítě stavět, cokoli chce. Může stavět stále stejnou věc, pozměnit ji, nebo stavět něco zcela nového. Z kostek nelze stavět ani „chybně“, ani správně. Protože neexistuje jediný správný vzor, děti mají volnost ve výběru, prostor pro vlastní vkus, sebevyjádření a rozvoj představivosti, fantazie a tvořivosti. Děti si zde procvičují hrubou a jemnou motoriku, zvyšují sebedůvěru, rozvíjejí sociální a jazykové dovednosti, získávají cit pro geometrické obrazce, upevňují znalosti z různých oblastí (matematika, fyzika), rozvíjejí inteligenci. Pomůcky jsou v otevřených policích, uspořádané dle barev, tvarů, druhů, v označených krabicích nebo kontejnerech tak, aby děti poznaly a věděly, kde co najdou a kam mají pomůcky vracet. Jsou zde molitanové, dřevěné stavebnice, Polykarpova stavebnice, různé typy středně velkých dřevěných nebo umělohmotných souborů, klasické barevné i obrázkové kostky. Centrum je obohaceno hračkami (auta, lodě, letadla, dopravní značky, figurky zvířat, lidí, dopravní koberec apod.).

Činnosti, které zde děti mohou vykonávat:

- **přenášet a třídit kostky**
- **vytvářet stavby k tématům (kde bydlím, zvířata, statek, zoo, rakety, letadla)**
- **hry na dopravu (stavby silnic, letišť, mostů)**
- **poznávání tvarů, barvy, velikosti**
- **vážení, třídění, poměřování, určování polohy**
- **stavět z kostek překážkové dráhy**
- **stavět podle plánu.**

Úloha učitelského týmu: dbám na to, aby centrum bylo pro děti atraktivní. Kostky a materiály je třeba do centra přidávat, ubírat a obměňovat podle toho, jak se hra během roku rozvíjí, a podle tématu.

Závisí to vždy na konkrétní skupině dětí. Sleduji děti při aktivitě, do jaké míry jsou zaujaté hrou, jestli pracují samy nebo s jinými. Povzbuzuji je ke hře v tomto centru (hlavně děvčata), povídám si s nimi o jejich práci, kladu jim otázky týkající se účelu, postupu stavby apod. Ptám se, jak budou řešit problém, ale nezasahuji předčasně radou. Zaručí pořádek ve věcech.

Pravidla:

- ❖ **s kostkami neházím**
- ❖ **hračky třídím a uklízím**
- ❖ **stavby kamarádů nebořím**

MANIPULAČNÍ HRY – jsou situovány v klidnější části třídy. Jsou zde stoly, židle, otevřené police. Centrum je zaměřené především na rozvoj jemné motoriky, fantazie, trpělivosti, vůle pro dokončení díle, poznávání barev, geometrických tvarů, číslic, zvířat, rostlin, druhů práce. Rozvíjí se zde matematické představy, jazykové a sociální dovednosti, buduje se základ pro pozdější čtení, ale i tvůrčí a estetické vyjádření. Při společenských hrách se děti učí barvám, počítání, dodržování pravidel, sebeovládání a rozvíjení dovedností spolupracovat, mít radost ze hry, přijímat úspěch i neúspěch, který není závislý na výkonu, ale na náhodě, a vyrovnávat se s ním. Hry zde vyžadují zaostření oka a koordinaci oko-ruka. Proto je zde dostatek světla a prostoru. Děti zde mají k dispozici různá pexesa, domin, puzzle, skládačky, drobné hříbečky, kuličky, skleněné chipsy, mozaiky, korálky různých velikostí, tvarů a různých materiálů na navlékání, stavebnice Seva, Seko, Cheva... společenské hry (Člověče, nezlob se, berušky, šachy, mlýn, kameny, Černý Petr). Jsou zde také pomůcky pro rozvoj smyslů, např. hmatový pytlík, smírkové destičky, přírodniny k třídění, drobné předměty k čištění, vkládací tvary s úchyty apod.

Činnosti, které zde děti mohou vykonávat:

- **stavby ze stavebnic podle vlastní fantazie a na dané téma**
- **hry s dominem, pexesem**
- **skládat puzzle**
- **vytvářet mozaiky z různých tvarů**
- **společenské hry**
- **navlékat korálky podle daného návodu i podle vlastní fantazie**

Úloha učitelského týmu: děti při hře pozoruji, dělám si poznámky o tom, jakou hru si kdo volí, je-li pro něj těžká nebo málo náročná, abych mohla postupně nabízet dítěti hru na vyšší úrovni, když ta předešlá byla dostatečně naplněna. Děti často vyžadují moji pozornost u společenských her, dokud neznají její pravidla. I později rády uvítají dospělého jako spoluhráče. Někdy si děti hrají s neznámou hrou tak dlouho, až objeví, k čemu doopravdy slouží, nebo si vymyslí svá vlastní pravidla. Zapojuji se do her jen tehdy, když si děti neumějí poradit a požádají mě o pomoc. I v takovém případě je dobré doporučit dítěti, ať se poradí s kamarádem (prvním, druhým, třetím), a teprve v případě neúspěchu nastupuje učitelka se svou radou – nejefektivnější je učení od kamaráda, který již danou dovednost či vědomost zvládl. Když se dítěti nedaří složit skládanku, puzzle, snažím se dítěti naznačit, jak by mělo postupovat – např. aby se řídilo tvarem, souvislostí. Než dítěti poradím, musím vždy počkat, než samo vyzkouší různé možnosti. Je rozdíl mezi radou a rušením dětí u práce. Děti učím, jak se o věci starat, podněcuji je k tomu, aby dokončily započatou práci a správně roztřídily a uklidily materiály. S tímto úklidem, hlavně na začátku školního roku, pomáhám vždy, kdy je třeba.

Pravidla:

- ❖ **každá hra a stavebnice má své místo**
- ❖ **respektuji pracovní prostor kamaráda**
- ❖ **hraju podle pravidel**

VODA – PÍSEK: - toto centrum máme možnost využívat ve třídě Bobříků. Je pro děti vždy velkým zážitkem a dobrodružstvím. Hry s těmito materiály podporují smyslový a tělesný rozvoj, koordinaci svalů celého těla, rozvoj jemné motoriky. Přemísťováním, porovnáváním váhy si děti rozvíjejí matematické představy. Hra zde podporuje chápání přírodních zákonů (co plave, neplave). Podporuje sociální citění při hraní rolí, dělení se o hračky, využíváním zkušeností ze světa dospělých. Podporuje sounáležitost a chuť podělit se o dobrou náladu, vtahuje o činnosti i nesmělé jedince. Je zde umístěn stůl, se zapuštěnou vaničkou, ve které je písek hygienicky nezávadný, čistý a přesátý. Je ho tolik, aby děti mohly stavět tunýlky, dělat bábovičky, avšak ne tolik, aby přepadával přes okraje. Nádoba má poklop, kterým se vanička po práci zakryje. Centrum má různé doplňky (kbelíky, lopatky, formičky, trychtýře, odměrky, sítky, vodní mlýnky, plovoucí hračky apod.).

Činnosti, které zde děti mohou vykonávat:

- přelévat vodu, hry s vodními mlýnky
- hry s plovoucími hračkami
- hry s mýdlovou vodou – bublinky
- praní prádla pro panenky
- pokusy s předměty, které se potopí a které plavou – třídění
- pozorovat olejové skvrny a odstraňovat je z vodní hladiny
- pouštět lodičky
- foukat do papírových lodiček
- psát do písku prsty, klackem
- otiskovat předměty do vlhkého písku
- stavět z písku – hrady, tunely, cesty, rybník, pohoří, sopky
- doplňovat stavby přírodninami
- dělat bábovičky
- přesívat suchý písek
- pozorovat, jak taje led, sníh, sledovat jeho čistotu

Úloha učitelského týmu: do centra dodávám pomůcky a hračky, které se vztahují k plánovanému tématu. Vedu děti ke zkoumání materiálů, k řešení problémů a k zájmu o příčinu dění, k dodržování bezpečnosti při práci (rozlitou vodu utřít, nesypat písek do očí, neutírat si oči špinavými rukama, rozsypaný písek zamést).

Pravidla:

- ❖ krátký rukáv
- ❖ používám jen určené hračky
- ❖ po práci zametu podlahu
- ❖ ruce od písku si umyji v umývárně

HUDBA: - je univerzálním prostředkem komunikace, zábavy, poučení i uklidnění dětí. Je jedním z nejbohatších zdrojů pro učení dětí předškolního věku. Je přirozenou součástí hry a styku s dospělými. Nejcenějším nástrojem je lidský hlas. Hudební zážitky pěstují představivost a podněcují improvizaci. Hudba pomáhá rozvíjet dítě především v oblasti citů. Podporuje jazykový vývoj, uvolňuje napětí, rozvíjí schopnost zapamatování, motoriku, koordinaci pohybů, napomáhá rozvoji myšlení a abstrakci. Je spojovacím článkem mezi jednotlivými činnostmi, je vždy žádoucím oživením radostným podnětem pro všechny. Je zahrnována do plánovaných činností během dne ve třídě i venku. Děti zde mají k dispozici piáno (elektrické), harmoniku, flétny, rytmicko-melodické nástroje, některé vlastní výroby.

Činnosti, které zde děti mohou vykonávat:

- zpěv písní
- rytmizace písní a říkadel
- vytleskávání melodií, slov
- podupávání, tanec
- hudební hádanky
- broukání
- sluchové hry, hra na ozvěnu
- poslech klasické hudby (Vltava, Čtvero ročních období)
- hra na nástroj dle vlastního výběru (piáno, flétna)

Úloha učitelského týmu: motivuji osobním příkladem, ve vyhledávání vhodného pěveckého a hudebního materiálu. Návinky písní provádím v ranním kruhu nebo při frontální činnosti.

Pravidla:

- ❖ před hrou umyté ruce
- ❖ hudební nástroj není hračka
- ❖ při hře na nástroj se poslouchám

POKUSY A OBJEVY slouží k různým pozorováním, k pokusům biologickým i chemickým, k pěstování rostlin a k objevování. Zde je také umístěn koutek živé a neživé přírody, děti se zde mohou starat o rybičky. Koutek je vybaven různými přírodninami a pomůckami (kamínky, mušle, kousky kůry, mech, listy, herbáře, lupy, mikroskop, zkumavky, sádra, písek, baterka, nádobky na sbírky). Děti si vytvářejí knihu pokusů a objevů, používají naučné knihy a encyklopedie.

Činnosti, které zde děti mohou vykonávat:

- pozorovat lupou nebo mikroskopem hmyz, rostliny, přírodniny, strukturu dužin ovoce a zeleniny
- pozorovat olejové skvrny ve vodě
- dělat pokusy se světlem, s roztoky (slaným, sladkým, kyselým)
- pozorovat vypařování vody (v hrnci na vařiči)
- provádět pokusy s magnetem a kovovými pilinami
- dělat otisky a odlitky ze sádry (prstů, chodidel, dlaní, přírodnin, předmětů)
- zhotovovat herbář
- míchat barvy
- analyzovat strukturu přírodnin živých i neživých (pozorovat lupou, mikroskopem strukturu dužiny pomeranče, mušlí, kamenů)
- pozorovat, jak klíčí luštěniny, zrní, co rostliny potřebují k životu
- chovat rybičky, krmit je a pomáhat při výměně vody v akváriu

Úloha učitelského týmu: dobrá motivace k této práci pro všechny děti. Při většině pokusů potřebují děti asistenci dospělého. Nemusím znát všechny odpovědi, ale ukazuji dětem, kde a jak je najdou (encyklopedie, internet, knihovna apod.). Dodávám materiály a předměty potřebné ke zkoumání a pokusům podle plánovaného tématu. Vedu děti ke zkoumání materiálů, k řešení problémů a k zájmu o příčinu dění (co se stane, když ..., proč tomu tak je?). Některé pokusy zapisují spolu s dětmi do knihy objevů a pokusů, kterou děti doplňujeme nákresey, ilustracemi, fotodokumentací z pozorování.

Pravidla:

- ❖ používám pracovní plochu, tácek
- ❖ respektuji pracovní prostor kamaráda
- ❖ dodržuji pořádek

ř

Obrázek č. 1 Tygří – školní tablo

Specifika třídy

Pozitivní atmosféra:

- ❖ Den začínáme pozdravem a úsměvem. Děti se naučí, že každý člověk má svoje vlastní jméno a je důležitý.
- ❖ Vytvářím ve třídě přátelskou náladu.
- ❖ Mluvím s dětmi ve výšce jejich očí, dívám se jim do očí.
- ❖ Dětem naslouchám pozorně, ukážu jim, že jsou hodny mé pozornosti a že si jich vážím, každého jednotlivě.
- ❖ Používám správný jazyk, děti se této dovednosti učí ode mne a v budoucnu jim už správná mluva nebude dělat potíže.
- ❖ Mám radost ze života a moje nadšení pro život je nakažlivé. Předávám je dětem.
- ❖ Umožním dětem, aby mohly při práci i při hře spolupracovat. Nechám je, ať si popovídají a dbám na to, aby si i vzájemně naslouchaly.
- ❖ Den je uspořádán co nejpestřeji, kombinuji hry společné i samostatné, aktivní i klidné, aktivity venku i vevnitř.
- ❖ Beru děti často ven, přímo v přírodě je seznamuji s hodnotami života a potřebami přírody. Zdůrazňuji jim i důležitou roli člověka v zachování života na Zemi.

- ❖ Čtu a zpívám dětem každý den. Můj hlas je mnohem působivější než jakákoli nahrávka.
- ❖ Obnovuji a rozšiřuji denně komunikační dovednosti s dětmi i rodiči.

Prostředí ve třídě:

- ❖ Děti si mohou prostředí ve třídě upravovat podle svých potřeb (variabilní nábytek, výstava prací, koutek přírody, výstava knih, fotografií).
- ❖ Každé dítě má své místo, kde si může ukládat své osobní věci. Je označené jménem dítěte, značkou nebo fotografií. Věcí dětí si vážím, ony se tak naučí vážit si i věcí ostatních.
- ❖ Třída je vybavena hračkami a pomůckami, které rozvíjí představivost, deduktivní myšlení a spolupráci (stavebnice Lego, Kapla apod.).
- ❖ Využíváme panenky různých ras a různého pohlaví. Děti si tak zvyknou na rozmanité typy lidí u ž v dětství.
- ❖ Zapojuji děti do řízení chodu třídy a povzbuzuji jejich rostoucí odpovědnost (Ruka pomocníka).

Řešení problému:

- ❖ Učím děti řešit problémy formou hry. To, co se naučí ve hře, jim později pomůže vyrovnat se skutečným problémem („Proč to nejde?, Jak by se to dalo udělat?, Co myslíte, že by bylo nejlepší? Zkusme to i jinak!“).
- ❖ Učím děti střídat se (hra „Kámen, nůžky, papír“, rozpočítadla).
- ❖ Nechám děti, ať si řeší problémy samostatně. Pomohu jim pouze tehdy, kdyby se mohly nešikovně zranit, nebo pokud si nevědí rady, pokud mě požádají o pomoc.

Pravidla třídy

Předkládaná pravidla jsou z materiálu „Umění komunikace pro děti“, jejichž překlad byl upraven pro potřeby předškolního programu Začít spolu v roce 1996. Některá pravidla vznikla jako důsledek řešení konkrétní situace, jiná jsou dána hygienickými předpisy. Pravidla mají děti i rodiče na očích a jsou aktuálně připomínána během činností.

Jako učitel správné komunikace přijímám děti a vytvářím spolu s nimi prostředí, které pomáhá zdravému vývoji tělesné i duševní stránky jejich osobnosti.

- 1) Nasloucháme jeden druhému.**
- 2) Naše ruce pomáhají a neublíží**
- 3) Používáme správný jazyk.**
- 4) Pocity ostatních nám nejsou lhostejné.**
- 5) Jsme zodpovědní za to, co děláme a říkáme.**
- 6) Mluvíme s prázdnou pusou, v jídelně jen o jídle.**

Obrázek č. 5 Hra v centru aktivity Domácnost

Cílené plánování

Ve školním roce 2009/2010 bude naše třída pracovat v celoročním projektu s názvem:

„Začneme spolu a všechno dokážeme“

Rozhodli jsme přispět k vytváření zdravého a kulturního způsobu života. Tento projekt je dále rozdělen na další dílčí témata, jejichž návaznost je zcela v kompetenci pedagoga.

Z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání se v naší třídě zaměříme převážně na tyto specifické cíle:

- osvojení si dovedností důležitých k podpoře zdraví, bezpečí, osobní pohody i nepohody prostředí, vytváření si zdravých návyků a postojů
- rozvoj a kultivace mravního i estetického vnímání, citění a prožívání
- rozvoj komunikačních dovedností
- posilování přirozených poznávacích citů (zvědavost, radost z objevování)
- ochrana osobního soukromí a bezpečí
- vytváření základů estetického vztahu ke světu, k životu, kultuře a umění
- pochopení, že změny způsobené lidskou činností mohou prostředí chránit a zlepšovat, ale také poškozovat a ničit
- rozvoj pocitů sounáležitosti se společností, přírodou

Názvy témat jsou pouze orientační a v průběhu roku se mohou změnit podle přání dětí, rodičů nebo aktuální situace. Rozpracované záměry, výstupy a činnosti v centrech aktivit zajišťují rozvoj všech typů inteligence. Při plánování se opírám o Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, jeho specifické cíle a kompetence. Na základě těchto cílů bude pak následně provedena evaluace mé práce. Rodiče mají možnost spolupracovat při vytváření a obohacování dílčích projektů. Dále rozpracovávám týdenní plány, které konkretizují náplň týdne (názvy písní, her, říkanek, co se děti nového dozví apod.) a průběžně je přikládám k TVP.

- ❖ **Tygrík vítá nové kamarády**
- ❖ **Moje rodina**
- ❖ **Kocour Starostlík**
- ❖ **S kým doma bydlím**

Záměry:

- seznámení s prostředím MŠ, třídy, šatny, CA, rodičovská místnost, zahrada, nejbližší okolí MŠ, znalost cesty z domova, do MŠ a zpět
- znalost svého jména, značky, adresy, název třídy, jména kamarádů, učitelek, rodičů, sourozenců
- rozvíjení kamarádských vztahů, podporování zájmů dětí, dovědět se něco nového o svých kamarádech a jejich zájmech,
- poznávání pedagogů a provozních zaměstnanců, asistenta pedagoga,
- zjišťování služeb spojených s denním životem (obchody a služby)
- osvojování běžných pravidel společenského chování (pozdrav při příchodu i odchodu z MŠ, poděkování, omluva)
- přijímání pravidel herních situací a přivykání základním normám
- rozvíjení schopnosti samostatného vyprávění svých zážitků
- seznámení s denním režimem, časovou posloupností jednotlivých činností v MŠ (co máme v plánu ráno, dopoledne, v poledne, odpoledne)
- péče o společné hračky a zařízení – šetrné zacházení
- navození radostné atmosféry v MŠ, těšení se na společný pobyt dětí v MŠ, na společné zážitky
- utváření pěkných vzájemných vztahů, posilování prosociálního chování v dětské skupině, poznávání kamarádů
- rozlišování různých forem jednání, získávání stále větší samostatnosti v chování
- usnadnění poznání, že jsme každý součástí lidské společnosti, která se řídí pravidly
- utváření kladných vztahů dětí a dospělých, tolerance ke všem odlišnostem
- uvědomování si sociálních vazeb, přátelství, příbuzenství v širší míře

Výstupy:

- orientuje se v prostředí MŠ, zvládá odloučení od rodičů, je aktivní i bez jejich opory
- podporuje kamarádství, zná jména kamarádů, učitelek, orientuje se ve skupině dětí
- má vytvořený vztah k místu svého bydliště, orientuje se v blízkosti MŠ i bydliště
- uvědomuje si práva a povinnosti ve vztahu k druhým lidem, používá pozdrav, poděkování, dovede požádat
- umí napodobit jednoduchý pohyb podle vzoru, zvládá jednoduché povely
- je přiměřeně samostatný v sebeobsluze a při pracovních činnostech
- dokáže různou formou vyjádřit svůj zážitek (výtvarně, hudebně)
- soustředěně pozoruje, zkoumá, objevuje, všímá si souvislostí, experimentuje a užívá při tom jednoduchých pojmů, znaků a symbolů
- všímá si dění i problémů v bezprostředním okolí, orientuje se v prostoru MŠ
- průběžně rozšiřuje svoji slovní zásobu a aktivně ji používá k dokonalejší komunikaci
- napodobuje modely prosociálního chování a mezilidských vztahů, které nachází v okolí
- zajímá se o druhé i o to, co se kolem děje, je otevřeně aktuálnímu dění

Činnosti:

- ranní a komunitní kruh, diskuse, rozhovory individuální i skupinové, motivovaná manipulace s předměty denní potřeby, zkoumání jejich vlastností, experimentování, hry podporující komunikaci, prosociální činnosti, zaměřené na orientaci v prostoru, grafický záznam činností, volná hra, spontánní oslava narozenin, využití imaginární rekvizity, návštěvy v rodině, návštěvy rodičů v MŠ, lepoprela, knihy, exkurse v knihovně, navázání spolupráce, půjčování knih, účast na akcích pořádaných knihovnou, návštěva domova důchodců, zahajovací táborák, navázání

spolupráce s rodiči, výlety v nejbližším okolí MŠ, pozitivní vzory chování, kooperativní činnosti ve dvojicích, ve skupině, vzájemná pomoc, pokusy a experimenty s předměty z jednotlivých center aktivit, přirozená orientace v MŠ praktickými činnostmi, vytváření portfolia dětí, zjišťování jejich zájmů, zálib, spolupráce s rodiči, zapisování výroků dětí, společné foto dětí a rodičů, sociodramatické hry a improvizované výstupy s loutkou, plyšové hračky, konstruktivní hry, zjišťování úrovně konstruktivních dovedností, výstavy prací označené jménem, značkou, zhotovení jednoduchých nákrešů staveb, seznámení s ranním úkolem, orientační tabulí tygrů

Obrázek č. 3 Beseda v knihovně

- ❖ To jsem já, a co všechno o sobě potřebuju znát?
- ❖ Poštou došla bednička,
aneb kam se jablíčko dokoulelo?
- ❖ Barva podzimu aneb putování za ježkem
- ❖ Draci papíráci a pranostiky

Záměry:

- osvojení si poznatků o svém těle, jeho částech, smyslových orgánech, některých vnitřních orgánech a jejich funkcích
- seznamování s pravidly bezpečného chování chodce v dopravním provozu
- zprostředkování aktivit pro uspokojování osobní potřeby pohybu
- rozvíjení všech smyslů při nejrůznějších aktivitách
- získávání představy o souvislosti citů s tělesnými projevy
- uvědomování si orientace v čase
- pochopení a zapamatování si krátkého literárního textu, příběhu
- rozlišování a pojmenování vlastností a kvalit věcí a vztahů mezi nimi
- chápání lidské odlišnosti ve vzhledu i chování
- uvědomování si pocitu uspokojení z vlastního řečového projevu
- porozumění projevům neverbální komunikace
- rozvíjet potřebu svobody
- spoluvytváření prostředí pohody ve třídě
- uplatnění své dovednosti ve prospěch společenství MŠ
- seznamování se způsobem života lidí v minulosti
- získávání povědomí o platnosti dohodnutých pravidel ve společenství MŠ
- posilování povědomí o proměně v čase, vše se časem vyvíjí
- pochopení vzájemných vazeb v ekosystému

Výstupy:

- pojmenuje části svého těla, ví, které důležité smyslové orgány máme a jak je chráníme před poškozením
- dovede se řídit signály semaforu, umí přecházet přes silnici (přechod, rozhlédnutí)
- samo si organizuje pohybové aktivity (v MŠ, na hřišti, na zahradě)
- pozná známé druhy ovoce, zeleniny podle chuti, vůně a hmatu
- rozliší jednotlivé emoční stavy (smutek, strach, vztek, radost) podle výrazu obličeje
- přiřazuje k pojům ráno, poledne, večer typické lidské činnosti
- v námětových hrách přehrává jednoduché příběhy, ilustruje děj, přednáší říkadla
- popíše tvar, povrch, barvu, správně třídí (přiřazuje) podle barvy, velikosti, druhu
- neodmítne kontakt s dítětem z důvodu jeho odlišnosti
- diskutuje, komunikuje, rádo mluví, ptá se, naslouchá, sděluje prožitky
- chápe význam piktogramů používaných v MŠ k vyjádření pravidel chování ve skupině
- dokáže se prosadit ve skupině, umí obhájit své právo
- pomůže druhému v tom, v čem potřebuje, vylepšuje prostředí třídy
- utře vylitou vodu na zemi, na stole, dovede zamést smetí, hračky ukládá na určená místa, prostírá stůl při stolování
- hraje lidové hry (Káča, Pasáček, Na Emanu), pozná lidový kroj, vypráví historky ze života prarodičů, zná lidové písně, říkadla, rýmováčky, pranostiky
- dodržuje pravidla chování v MŠ, na školní zahradě, dovede je vysvětlit rodičům
- rozlišuje ráno, odpoledne, večer
- řekne, kdo a proč žije a roste v lese, zná význam lesa a zemědělské krajiny pro člověka

Činnosti:

- kresba postavy, otisk částí těla, smyslové hry, námětové hry, využití přirozených situací, improvizované hříčky, dřevěné puzzle, hra na krále znalců, příběh kocourka Starostlíka, nahrávka hlasu, hry zaměřené na sebezáchranu, lidové hry, písně a říkadla, spolupráce s knihovnou, plošné loutky, manipulace s rozličným materiálem a pomůckami, praktické činnosti a experimenty, výlety, exkurse, smysluplné pracovní činnosti, spontánní pohybové aktivity, setkávání se s literárním, dramatickým a hudebním uměním, spolupráce s rodinou, návštěva v rodině, příprava společných zábav a slavností, artikulační, řečové, sluchové a rytmické hry, hra na tělo, hry na procvičení zrakové, sluchové paměti a pozornosti

Obrázek č.4 Spontánní aktivita rodičů

Obrázek č.5 Využití helikoptéry při volné hře

- ❖ Halloween – Strašecí malování
- ❖ Odkud přišla kapička, aneb znáte přírodní jevy? (slunce, vítr, déšť, mraky)
- ❖ Aj ta ta, co se děje v našem lese? – Zamykání lesa
- ❖ Kouzelné barvičky

Záměry:

- rozvíjení všech smyslů
- rozvíjení a kultivace pohybové koordinace s hudbou
- ztotožňování se s podobou svého těla a s vlastním pohlavím
- přijímání zdravé výživy, pestré stravy
- rozvíjení fantazie a její uplatňování při činnostech v MŠ
- posilování záměrného soustředění na určitou dobu, dokončování činností
- získávání představy o svém vzhledu, jakého je pohlaví
- porozumění okolnímu světu, tomu, co vidí, slyší, hmatá, pociťuje
- zapojování se do spolupráce ve skupině a se skupinou
- srozumitelné vyjadřování myšlenek, formulování otázek
- hledání více způsobů řešení konfliktů
- vytváření pozitivního vztahu k MŠ
- získávání povědomí o jednotlivých členech rodiny, jejich i své důležitosti pro ostatní
- vnímání estetické hodnoty obce i okolí
- spoluvytváření prostředí pohody ve třídě
- vnímání estetické hodnoty živé a neživé přírody
- získávání povědomí o rozmanitosti krajiny, počasí, přírody
- pozorování přítomných dějů kolem nás, jejich změny, zjišťování příčin těchto změn

Výstupy:

- provádí jemnější zrakovou diferenciaci tvarů až po grafické znaky
- hraje pohybové a taneční hry, dovede pohyb přizpůsobit tempu hudby
- nezesměšňuje své tělo ani tělo druhých
- ochutnává a konzumuje jídla zdravé výživy a podílí se na její přípravě
- využívá fantazii při hrách, výtvarných i hudebních činnostech, vymýšlí příběhy
- samostatně volí činnost, soustředí se na ni a samo rozhodne, kdy končí, soustředěně naslouchá čtení, vyprávění
- dokáže popsat některé svoje vlastnosti (kluci, kluci s klukama, holky, holky s holkama)
- klade otázky, když něco neví, dožaduje se odpovědi, hledá odpovědi
- neprosazuje se na úkor druhého
- dovede slovně vyjádřit své potřeby i přání, klade srozumitelné otázky, nenahrazuje slova gesty, umí říct svůj názor
- dovede poradit při řešení konfliktů, sám je řeší v mezích dohodnutých pravidel
- do MŠ přichází s pozitivním očekáváním, podílí se na přípravě slavností a výzdoby MŠ
- vypráví o tom, co kdo z rodiny doma dělá, co umí pro ostatní samo udělat, hraje si na domov podle dané role při námětové hře
- oceňuje výhled na krajinu, na město, všímá si úpravy zahrádek, stromů, tvarů listů
- chystá překvapení, rozvíjí humorné situace
- upozorňuje na změny barev v přírodě, vytváří z přírodnin dvou i trojrozměrné výtvary
- pojmenuje stav počasí, vnímá rozmanitost krajiny
- dokončí začatý příběh, řadí obrázky podle posloupnosti děje, hledá v nich logiku

Činnosti:

- kombinace různých materiálů i přírodních, hra s barvou, vyškrabávané obrázky, prstové barvy, talismany, Malá čarodějnice – četba na pokračování, zaklínadla, jazykolamy, encyklopedie, hra Na Hřimbabu a Na hezký den, Na ježibabku, čarovné předměty, rozlišování hmatem, prožitkové učení hrou, barevná písmena, sledování stop, Pohádky Z pekelce, kontaktní cvičení, tanec houbiček, hra na pravdu, experimenty s přírodninami, barevná klubka, cesty, labyrinty, podzimní hádanky, znaková kresba, pokusy s vodou, různá skupenství, orffovy nástroje, pohybové variace, obrázkový koberec, manipulace s nůžkami, lepidlem, výroba knihy o počasí, pohádky, písničky, říkadla, Malované počasí

Obrázek č. 6 Činnost v centru aktivity atelier

- ❖ **Jak se žije čertům v pekle?**
- ❖ **Městem chodí Mikuláš**
- ❖ **Znáte Vánoční zvyky**
- ❖ **Vánoce přicházejí**
- ❖ **Kdo byli Tři králové**

Záměry:

- vytváření povědomí o tom, co je pro nás zdravé a bezpečné a naopak co nám škodí
- vedení k potřebě čistého zvnějšku
- posilování samostatnosti při stolování, kulturního chování
- uspokojování tělesné potřeby individuálně a společensky přijatelnou formou
- chápání rozdílu mezi skutečností zobrazovanou, reálnou a symbolickou
- rozlišování směrů a vzdáleností, orientování se v prostoru
- všímání si věcí, lidí a dějů kolem sebe, sdělování vyzbrozaného
- vytváření logických souvislostí a celků
- hodnocení svého chování i chování druhých
- získává povědomí o tom, co je pochybení, umění odpouštět
- vnímání lidí s jejich odlišnostmi tělesnými, rasovými, kulturními, povahovými
- respektování dohodnutých pravidel chování v MŠ
- vytváření povědomí o místních tradicích, zvycích a slavnostech
- získává povědomí o tom, jak přichází dítě na svět
- vykonávání jednoduchých činností podporujících zdraví společenství, v němž žije
- hledání odpovědi na otázku přesahující běžný lidský život (co bylo, bude)
- vytváření povědomí o odlišnostech i podobnostech věcí a jevů kolem nás

Výstupy:

- ví o existenci látek poškozujících zdraví (sladkost, alkohol, kouření, drogy), **nesbírání je!**
- udržuje v pořádku věci, které používá, sleduje svůj zevnějšek, upraví se
- odnese talíř s jídlem, nalitý hrnek, používá papírový ubrousek, nají se s použitím příboru, chová se u stolu přirozeně, prostírá si a udržuje čistotu u jídla
- odpočívá, je-li unaveno, požádá o pití, jídlo, pohyb, obléká se podle pocitu tepla
- vstoupí a vystoupí ze hry, rozlišuje smyšlený příběh od reality
- používá předložky před, za, pod, staví z konstruktivních stavebnic podle předlohy, fantazie, umí ukázat, kde je nahoře, dole, vpravo, vlevo, uprostřed, v rovině i v prostoru, vyřeší bludiště, určí správně, co je dál, co blíž
- pozoruje okolí a hovoří o změnách, vypráví zážitky
- dokončí příběh, doplňuje slova v písni, skládá podle vzoru, vytváří algoritmy
- přizná chybu, umí se omluvit, upozorňuje ostatní na porušování pravidel
- umí odpustit, přijmout důsledky svého nesprávného chování, zastane se slabšího
- chová se přátelsky ke všem dětem, neodsuzuje odlišnosti, zajímá se o lidi z různých zemí, světadílů, kultur
- dodržuje dohodnutá pravidla, počká, až na něj přijde řada, neomezuje svým chováním druhé, nechá domluvit, neubližuje, neničí,
- účastní se Vánoční oslavy, vypráví zážitky z oslavy doma, zná průběh oslav ve městě
- ví, co potřebují miminka, vypráví, co ví o tom, jak se narodilo, jak jeho sourozenec
- pečuje o vzhled třídy, podílí se na výzdobě MŠ, pomáhá s úklidem po sobě i jiných
- chce znát odpovědi na otázky vzniku, zániku života, zajímá se o minulost, budoucnost
- třídí, řadí, uspořádává do celků předměty, obrázky, podle podobnosti a odlišnosti

Činnosti:

- konstruktivní a grafické činnosti, hudebně pohybové činnosti, pracovní a sebeobslužné činnosti, samostatný slovní projev na vánoční téma, přednes, zpěv, přímé pozorování přírodních a kulturních jevů, námětové hry a činnosti, volná hra, estetické a tvůrčí aktivity, společenské hry, setkávání s literárním, dramatickým, výtvarným a hudebním uměním i mimo MŠ, rekvizity ke hře na čerty, anděly, smysluplné pracovní činnosti, příležitostné hry vyžadující vůli, vytrvalost a sebeovládání, smyslové a psychomotorické hry, konstruktivní a grafické činnosti, spontánní pohybové aktivity v MŠ i v přírodě, sociální a interaktivní hry, činnosti zajišťující spokojenost, radost, veselí a pohodu, prožívání

Obrázek č. 7 Činnost v centru aktivity kostky

- ❖ **Kouzelná školka**
- ❖ **Po stopách Yettiho**
- ❖ **Kdo to ví, co nám zima napoví?**
- ❖ **At' žije masopust, aneb hurá s klaunem na karneval**
- ❖ **Skládkožrout**
- ❖ **Všichni něco umíme – řemesla**

Záměry:

- zdokonalování koordinace hrubé i jemné motoriky
- získávání povědomí o důsledcích nedostatku pohybu pro zdraví
- zvažování situací z hlediska bezpečí
- posilování pozitivního postoje k pohybu, sportování
- rozlišování a pojmenování vlastností věcí a vztahů mezi nimi
- poznávání shody, podobnosti, rozdílu, výjimky z řádu, ze série
- uvědomování si svých schopností a dovedností
- projevování a obhajování vlastního názoru
- uvědomování si různých projevů citového života
- vytváření podmínek pro tvořivý přístup ke skutečnosti
- vytváření konkrétních představ o lidských činnostech a dostupných povolání
- akceptování kompetentní autority i v jiném prostředí
- vytváření bohaté slovní zásoby
- vytváření povědomí o roli školáka
- vytváření pozitivního vztahu k městu, vlasti, MŠ jako místu, kam patří
- poznávání institucí v okolí MŠ, bydliště, vytváření povědomí o jejich účelu
- vytváření povědomí o vývoji a proměnách v čase, o důsledcích lidské činnosti z hlediska zdraví

Výstupy:

- hodí a chytí míč více způsoby, zavazuje uzlíky, kličky, stříhá, lepí různé materiály, tužku drží standardním způsobem užívaným ke psaní (předškoláci špetkovitý úchop)
- ví, proč je důležité správné držení těla, že nedostatek pohybu způsobuje onemocnění
- dodržuje dohodnutá pravidla chování a bezpečnosti, správné postupy při manipulaci s předměty, kterými se může poranit (kladivo, nůž, nůžky, jehla)
- napodobuje a pojmenuje některé sporty
- popíše tvar, povrch, barvu množství, velikost předmětů, druh materiálu, dle těchto vlastností správně třídí, poměřuje předměty a seřadí je podle velikosti
- v přirozených situacích najde a označí shodu, podobnost, rozdíl, pracuje dle předlohy
- umí požádat o pomoc, nezneužívá pomoci druhých, ví, co se mu daří, je na to hrdý
- nebojí se říci svůj názor, obhajuje ho adekvátní formou
- spontánně a s prožitkem zpívá, tančí, kreslí
- tvořivě řeší problémy, improvizuje, domýšlí, nalézá alternativní řešení, je originální
- napodobuje povolání, lidské činnosti v námětových hrách, zná profesi svých rodičů
- nechá si poradit, přimě navrhované řešení, umí se chovat na návštěvě, v autobuse
- aktivně používá bohatý slovník, hovoří spontánně, souvisle, v rozvitých větách
- zná cestu ke škole, ví, jak vypadá školní třída, hovoří o roli školáka, hraje si na školu
- připravuje dárky pro kamarády k různým příležitostem, vysvětlí, co je „domov“, cizina
- ví, jak probíhá život člověka z hlediska růstu, vývoje a stárnutí, jak se mění počasí
- správně pojmenuje instituce na sídlišti, povolání a služby (obchody, lékárna, lékař, policie, pošta, škola, veterinář apod.), ví, proč třídí odpad (Co se stane, když...?)

Činnosti:

- psychomotorické hry, pohybové hry, využití rozmanitého náčiní, vyhledávání souvislostí praktickými činnostmi v centrech, ekohry, námětové hry, řešení modelových situací, zpracování různých materiálů, kladení otázek a hledání odpovědí, exkurse k lékaři, na policii, výlety do botanické zahrady, do Zoo, relaxační cvičení, dvičení nápodobou, konstruktivní hry s rozmanitým materiálem, rovnovážné činnosti na tělocvičné nářadí, námětové hry na řemeslníky, sportovní aktivity vhodné pro předškolní věk, návštěva tělocvičny v ZŠ, manipulace s různým materiálem, hmatové, zrakové rozlišování, kimovky, pracovní listy pro předškoláky, zpívání s harmonikou, výlety do nejbližšího okolí, návštěva ZŠ, leporela

Obrázek č. 8 Pohybové aktivity při pobytu venku

Integrovaný blok

Já se vznáším, a ty si létáš

- ❖ **Zimo, zimo, táhni pryč!**
- ❖ **Co se děje na ptačím stromě?**
- ❖ **Smrtka ven, vejce sem!**
- ❖ **Proč neběhá tulipán?**
- ❖ **Doprava nebo doleva?**
- ❖ **Mamince k svátku**
- ❖ **Jak šel buben do světa?**

Záměry:

- zdokonalování koordinace hrubé i jemné motoriky
- přijímání společenské normy osobní hygieny
- odhadování rizika ohrožující jeho bezpečnost
- kontrolování extrémních projevů svých emocí a nálad
- skládání částí do celků a rozkládání celků na části
- posilování orientace v čase
- cvičení paměti při opakování jednoduché série psychomotorických úkonů
- používání empatického chování s respektem k citovému životu svému i druhých
- rozvíjení a kultivování řečového projevu
- orientování se v prostoru, v provozu MŠ, v činnostech jednotlivých zaměstnanců
- vytváření povědomí o činnosti členů užší rodiny v zaměstnání i doma, kdo je kdo
- vnímání estetické hodnoty obce i okolí, všímání si změn a dění v obci
- vytváření povědomí o místě a zemi kde žije
- podílení se na pozitivních změnách, směřujících k podpoře zdraví svého i ostatních
- povědomí o rozdílech mezi živou a neživou přírodou, o podmínkách existence života
- upozorňování na situace, kdy dochází k poškození životního prostředí v okolí
- odhalování rizika i přínosu zvažovaných řešení

Výstupy:

- stříhání, lepení různých druhů materiálů
- pečlivě si umyje ruce pře jídlem a po použití toalety, vyčistí si zuby
- dodržuje pravidla bezpečnosti, umí říct, s kým je bezpečné navázat kontakt, s kým ne
- vyjádří své city a prožitky společensky přijatelným způsobem, respektuje pravidla MŠ
- skládá dřevěné mozaiky podle nákresu, skládá puzzle, obrázkový kubus
- umí popsat rozdíly mezi dnem a nocí, vyjmenuje dny v týdnu a jejich pořadí
- opakuje z paměti jednoduché série pohybu bez i se slovním doprovodem, složí jednoduchý objekt z papíru (lodičku, čepici, šipku)
- projeví své city, nevysmívá se citovým projevům ani výsledkům práce ostatních
- nepřepíná hlas, přednáší s pochopením obsahu veršů, říkadel, neskanduje
- předá vzkaz (do ředitelny, jiné třídy), ke jménu zaměstnance přiřadí jeho profesi, vyzná se v budově MŠ (**CVIČNÝ POŽÁRNÍ POPLACH**)
- při námětové hře na maminku a tatínka si hraje na jejich povolání, vyjmenuje členy
- hovoří o detailech staveb (oblouky mostu, okno kostela, komíny), ví, kdo je starosta
- pozná symboly obce a ČR (vlajka, znak, hymna), zpívá lidové písně, zná hlavní město, název místní řeky, rybníka, zná svoji adresu, typické postavy z minulosti i současnosti
- neubližuje živočichům, pečuje o rostliny, třídí odpad (spolupráce s rodinou)
- rozlišuje živou a neživou přírodu, ví, co potřebuje k životu rostlina, živočich, je šetrný
- popíše důsledky a rizika lidských činností pro životní prostředí, všímá si změn v okolí
- přijme důsledky svého chování, rozhodnutí přizpůsobuje výsledku úvahy, zvažuje situaci

Činnosti:

- tvořivá hra v atelieru a dílně s nejrůznějším materiálem, sebeobslužné činnosti, námětové hry, beseda s policií, návštěva kocourka Starostlíka, manipulační činnosti s dřevěnou mozaikou, puzzle, kubus, didaktické hry, spontánní pohybové aktivity hlavně v přírodě, konstruování, modelování, kresba, malba, rytmický hra s říkadly, naslouchání pohádkovým příběhům, vytváření portfolia, řazení obrázků dle děje, sociodramatické hry, využití imaginární rekvizity, loutky vlastní výroby, prohlížení a zakládání fotografií, hudebně pohybové činnosti, závěrečné rozhovory, diskuse, rozloučení, oslava v MŠ s rodiči

Obrázek č. 9 Seznámení se symboly ČR

Individuální přístup k dítěti

Ve spolupráci s rodinou vytvářím Individuálně vzdělávací plány pro jednotlivé děti. Hodnocení probíhá na základě záznamů z přímého pozorování dítěte, informací od rodičů, podle Oregonské metody, na základě materiálů z portfolií. Cíle stanovuji podle kompetencí Rámcově vzdělávacího programu (Co budu umět), přihlížím k odborné zprávě dětského pediatra, psychologa, logopeda apod.

Portfolio dětí	zde si děti zakládají průběžně svoji práci
Portfolio hodnotící	s dítětem vybírám výtvarné práce a materiály, na nichž lze vysledovat pokroky dítěte
Portfolio školáka	pracovní listy předškolních dětí pro přehled rodičů o práci dětí ve třídě (vývoj jemné motoriky, vývoj dětského písma apod.)

Spolupráce s rodinou

Rodiče jsou na začátku školního roku seznámeni se všemi závaznými dokumenty mateřské školy (Řád MŠ, ŠVP, TVP, IVP). Vše stvrzují svým podpisem. Společně se zástupci rodičů „rodičovskou radou“ vytváříme plán spolupráce „Akce s rodiči“. Spolupráci s rodinou máme podchycenou i v dokumentu „Míra účasti rodiny v programu „Začít spolu“

ZÁJEM RODINY O ÚČAST V PROGRAMU	
Jméno rodiče: _____	
Jméno dítěte: _____	
Program navštěvuje _____	
Vážený pane a paní _____	
Jsme moc rádi, že se Vaše dítě letos zúčastní programu „Začít spolu“. Těšíme se na naši vzájemnou spolupráci. Jak jistě víte, snažíme se získat rodiny pro co možná nejširší aktivní účast na našem programu. Abychom získali předběžné informace o způsobech, kterými byste nám chtěli nebo mohli pomoci, prosíme o vyplnění dotazníku o oblastech Vašeho zájmu. Děkujeme Vám a těšíme se na brzkou shledanou.	
PRŮZKUM RODINNÝCH ZÁJMŮ	
• Účastnit se pořádaných rodičovských schůzek v přijatelnou dobu /<i>KDY, JAK ČASTO</i>/ • Práce s dětmi ve třídě. Pokud ano, máte nějakou konkrétní představu? Které činnosti máte na mysli? /<i>ČTENÍ, UMĚNÍ, SKLÁDAČKY, HUDBA, JINÉ.....</i>/ • V které době? /<i>RÁNO, DOPOLEDNE, NA KONCI ODPOLEDNE</i>/ • Výstava nebo výroba prostředků /<i>VYBAVENÍ CA, ZAHRADY, SPRÁVCE PC, OPRAVY</i>/ • Pomoc při pořádání výletů • Organizování zvláštních událostí (narozeniny, svátky) • Spolupráce s učiteli na tvorbě třídního programu • Náměty ke hře a učení • Poskytování materiálů z domácích zdrojů. • Účast na rodičovských akcích (výlet, akce MŠ) • Účast v zájmové skupině (angličtina, pohybová výchova, hra na flétnu apod.)	
DALŠÍ NÁMĚTY, NÁPADY, PŘIPOMÍNKY	

Akce s rodiči

Školní rok 2009/2010

Název akce	Měsíc, den, hodina	Místo akce	Zodpovídají
<i>Rodičovské setkání</i>	<i>3. 9. /čtvrtek/15.30 hod.</i>	<i>Rodičovská místnost</i>	<i>Věrka</i>
<i>Seznamov. táborák</i>	<i>16. 9. /středa/16.00 hod.</i>	<i>DD Kotíkovská</i>	<i>Věrka/Jana</i>
<i>Drakiáda</i>	<i>21.10. /středa/16.00 h.</i>	<i>DD Kotíkovská</i>	<i>Věrka/Jana</i>
<i>Brambóriáda</i>	<i>-,-,-</i>	<i>-,-,-</i>	<i>Zdeňka/Hanka</i>
<i>Strašecí malování</i>	<i>18.11. /středa/15.00 hod</i>	<i>Před MŠ Hodonín.</i>	<i>Věrka</i>
<i>Mikulášská nadílka</i>	<i>2. 12. /středa/16.00 hod</i>	<i>MŠ Břeclavská</i>	<i>Hanka/Jana</i>
<i>Vánoční nadílka</i>	<i>18.12. /pátek/dopoledne</i>	<i>MŠ Hodonínská</i>	<i>Hanka/Jana</i>
<i>Karneval</i>	<i>25. 2. /čtvrtek/ odpo.</i>	<i>MŠ Břeclavská</i>	<i>Zdeňka/Jana</i>
<i>Kuličkiáda</i>	<i>8. 4. /čtvrtek/ dopoledne</i>	<i>Před knihovnou</i>	<i>Věrka/Jana</i>
<i>Chlapský den</i>	<i>21. 4. /středa/ 14.00 hod</i>	<i>CA Tygři, Bobři</i>	<i>Zdeňka/Věrka</i>
<i>Pálení čarodějnic</i>	<i>30. 4. /pátek/ 16.00 hod.</i>	<i>DD Kotíkovská</i>	<i>Věrka/Jana</i>
<i>Den maminek</i>	<i>6. 5. /čtvrtek/ večer</i>	<i>bowling</i>	<i>Zdeňka/Věrka</i>
<i>Zahradní slavnost</i>	<i>16. 6. /středa/ 16.00 hod</i>	<i>MŠ Břeclavská</i>	<i>Zdeňka/Jana</i>
<i>„Enkaustika“ sezn.</i>	<i>6.10. /úterý/10.00 hod.</i>	<i>Knihovna Vinice</i>	<i>Jana/Věrka</i>
<i>Beseda v knihovně</i>	<i>listopad /Kdo je kdo?/</i>	<i>Knihovna Vinice</i>	<i>Věrka</i>
<i>Seznamování s vodou</i>	<i>Září-únor/úterý/9.30 hod</i>	<i>Plavec.klub Rosnička</i>	<i>Věrka/Zdeňka</i>
<i>Seznamování s AJ</i>	<i>Září-červen/St,Pa 8.00 h</i>	<i>Rodičovská místnost</i>	<i>Věrka/Jana</i>

Zpracovala Věra Šimicová /učitelka na třídě Tygři

Ukázka plánování na třídě Tygři

STOJÍ MĚSTO DOPOVĚZTO

PROJEKT S AKCENTEM NA PROSOCIÁLNÍ ČINNOSTI

Charakteristika projektu:

- seznamuje děti s účelovými budovami ve městě a nejbližším okolí, v místě kde žijí
- vytváří u dětí povědomí o působení lidské činnosti a významu lidské práce
- podporuje pocit sounáležitosti, sebepojetí, samostatného rozhodování, posiluje schopnost navazovat kontakty, schopnost komunikace, empatie a smysl pro humor

Očekávané výstupy:

- děti by se měly orientovat ve svém městě, ve známém prostředí, podle jednotlivých objektů
- děti by měly poznat pracovní činnosti a zaměstnání dospělých
- hraje hry podporující spolupráci ve skupině

Organizace:

- skupinová, individuální
- školní třída, knihovna, příroda

Předpokládaná doba projektu:

- 1 - 2 týdny

Věková skupina:

- 3 – 6 (vhodné spíše pro starší děti, vzhledem k heterogenní skupině, se kterou pracuji, je přihlédnuto i k mladší věkové skupině dětí)

Projekt lze zařadit v každém ročním období. Je zaměřen na získávání poznatků a povědomí dětí o životě ve městě se zaměřením na účelové a veřejné budovy. Mohou následovat projekty více zaměřené na povolání a řemesla.

Hlavní cíl projektu: seznámení s účelovými budovami ve městě, kde děti žijí a vytvoření povědomí o působení lidské činnosti a významu práce s akcentem na prosociální činnosti

V projektu jsem využila motivační humornou báseň Ljuby Štíplové „Stojí město Nepovězto“, kterou si děti vtipně přeložili na „Stojí město Dopovězto“. Báseň je zpracovaná obrazně, to znamená, že některá slova či slovní spojení jsou nahrazena obrázky. Toto „obrázkové čtení“ děti znají a velice je baví (viz příloha).

Pracuji v mateřské škole s programem Začít spolu. Máme svůj specifický režim dne. Dovoluji si proto projekt zapsat v duchu tohoto programu.

INTEGROVANÝ BLOK	<u>TO JSEM JÁ A TO JSI TY</u>
TÉMA	<u>STOJÍ MĚSTO DOPOVĚZTO</u>
ZÁMĚRY	Vytváření spolupráce při přípravě materiálů a pomůcek Osvojování si věku přiměřených praktických dovedností Získávání dovedností potřebných k vykonávání jednoduchých činností Vytváření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem Poznávání nejrůznějších lidských činností, jejich prospěch pro ochranu a zlepšování prostředí, povědomí o nebezpečí, poškození prostředí Seznamování s nebezpečím v nejbližším okolí Osvojování elementárních poznatků o okolním prostředí Poznávání významu některých symbolů Zvládání různě velkých ploch s využitím libovolné výtvarné techniky Zaměření na práci ve skupině větší i menší Poznávání významu práce lidí v MŠ a nejbližším okolí
VÝSTUPY	Samostatně si připraví potřebné pomůcky z dané nabídky Manipuluje s nůžkami a lepidlem vzhledem k svému věku Pozná a pojmenuje veřejné a účelové budovy na sídlišti, zná jejich účel Chápe, že změny způsobené lidskou činností chrání, zlepšují, ale i ničí a poškozují naše prostředí Ví, jak se zachovat v situaci ohrožení, zavolá pomoc, osloví dospělého Rozliší a pozná dle označení nemocnici, policii, poštu Sestaví obrázek symbolu z částí (nemocnice, pošta, policie aj.) Poradí si s formátem A4, A3 (dle volby a věku) Pohybem i slovně vyjádří přidělenou roli (kuchařka, uklízečka, učitelka, knihovnice, lékař, veterinář apod.) Spolupracuje s celou skupinou, ve dvojicích, trojicích (při rozdělování do CA, v šatně, při pobytu venku) Zachází s předměty vztahujícími se k určitému povolání
ČINNOSTI – viz. centra aktivit	Hry podporující sebepojetí, samostatné rozhodování, posilující schopnost navazovat kontakty, schopnost komunikace, empatie a smysl pro humor.
PŘEDPOKLÁDANÁ DOBA REALIZACE	1 – 2 týdny

Evaluace:

Den	PONDĚLÍ	ÚTERÝ	STŘEDA	ČTVRTEK	PÁTEK
Ranní úkol	Střecha - grafomotorika	Hádanka – jméno města kde žiješ	Kolik se nás vejde?	Co víš o ...? dokresli kruh, trojúhelník ...	Sestav obrázek z částí - symboly
Ranní kruh	PŘIVÍTÁNÍ Houpej dál Dům x domek Vytleskej rytmus	POZDRAV Muž hloupý – píseň Stojí město – báseň seznámení	KALENDÁŘ Jak rostou domy? sebevyjádření, pohyb	CO JE V PLÁNU Co by to mohlo být? hra s imaginární rekvizitou	CO NÁS ZAJÍMÁ Věc, na kterou myslím – postřeh, komunikace, sl. zás.
Ateliér	MOJE MĚSTO Zvládnutí různé velkých ploch, námětová kresba	TAŠKY NA STŘEŠE dolní oblouk, grafomotor. cvičení, hádanka		ILUSTRACE KE KNIZE hra s geometrickými tvary	
Dílna Voda a písek		TRUHLÁŘ, ZEDNÍK – znalosti o práci v MŠ, na sídlišti, v praxi	MĚSTO DOPOVĚZTO Tvořivá hra s různým materiálem		
Knihy a písmena	STOJÍ MĚSTO DOPOVĚZTO – nepravdivá tvrzení v textu, humor	HÁDANKY k tématu		PŘÁTELE – autor Mirka Škardová Otevřené otázky k textu	
Pokusy objevy			KAM CHCI? Sebepojetí, empatie, spolupráce Podvolí se - vzepře		NA SMYSLY Smyslové vnímání, komunikace, fantazie (dřevo, cihla, sláma)
Domácnost		KDO PRACUJE V MŠ? Význam práce lidí v MŠ Kuchařka, uklízečka	KDO, KDY, KDE, S ČÍM – praktické zacházení s předměty určité profese		
Dramatické hry	PÁN NENÍ DOMA Pohybová tvořivost, smysl pro humor, nevázané, způsobné	SUPERSENZACE Samostatná tvořivost, komunikace, empatie	HEZKÝ DEN JE KDYŽ sociodramatické hry, volný rozhovor, na téma přátelství		PŘÁTELE VE MĚSTĚ – improvizované výstupy s plošnou loutkou
Kostkoviště	KNIHOVNA PRODEJNA LÉKÁRNA apod. Konstruktivní hry			POMÍCHANÉ TVARY odhad počtu, porovnávání tvarů, třídění	
Hudba		MUŽ HLOUPÝ MUŽ CHYTRÝ Zpěv s jednoduchými pohyby rukou, těla			JEDNA CIHLA, DRUHÁ TŘETÍ aj. Písničky z pohádek Zpěv, poslech, improvizace
Manipulace		DŮM papírová skládanka slovní instrukce učitelky		PLOŠNÁ LOUTKA z geometrických tvarů, dokreslení, oživení loutky	
Pobyt venku	SYLVÁN poznávání veřejných a účelových budov	VE MĚSTĚ Co by se mohlo stát? Rychlá schovávaná v parku	NA HŘÍŠTI Domeček, stromeček, hříbeček- PH	NA SÍDLIŠTI Orientace Co je kulaté, hranaté, špičaté.	POZNÁVACÍ Výlet k šachovnici, skákací panák, slalom

Zpracovala: Věra Šimicová, učitelka na třídě Tygři